

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

110. LETO / MAJ 2005 / 700 SIT

5

Karnijske Alpe

Gorska straža

9 770350 434008

Ko se spogledujemo s kozmosom, smo lahko tudi bosí.

Sicer pa je dobro imeti kaj na nogah. Vsaj sandale.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

TRAIL WRAPTOR™

Tretja generacija revolucionarnega modela tekaških sandal, primernih tudi za daljšo hojo:

- patentiran sistem pritrdjevanja WraCTOR™ za odlično prileganje stopalu,
- dobro podloženo jermenje,
- protibakterijska obdelava,
- blažilni vložek Shoc Pad™,
- anatomsko oblikovano ležišče stopala,
- trpežen profiliran podplat Traction Rubber™.

IZVIRNI ŠPORTNI SANDALI.
PRIHODNOST OBUTVE ZA PROSTI ČAS.

CIRCUIT LEATHER

/ MOŠKI IN ŽENSKI MODEL
Sandali za vsakdanjo rabo in potovanja iz nubuka:

- patentiran sistem pritrdjevanja za dober prijem stopala,
- jermenje iz vodoodpornega usnja,
- protibakterijska obdelava,
- ležišče stopala iz mikrovlaknen, ki odvajajo vlago,
- blažilni vložek Shoc Pad™,
- podplat Traction Rubber™.

TERRA FI®

/ MOŠKI IN ŽENSKI MODEL
Sandali za vsakdanjo rabo in potovanja, obogateni s številnimi tehnološkimi rešitvami:

- patentiran sistem pritrdjevanja za dober prijem stopala,
- protibakterijska obdelava,
- blažilni vložek Shoc Pad™,
- podplat iz nedrsljive gume Spider Rubber®.

HAMNER

Udobni sandali iz izjemno mehkega usnja:

- vodoodporno usnje,
- protibakterijska obdelava,
- ležišče stopala iz mikrovlaknen, ki odvajajo vlago,
- blažilni vložek Shoc Pad™,
- podplat Traction Rubber™.

PRODAJNA MESTA TEVA

Ljubljana:	ANNAPURNA - K2 ANNAPURNA WAY ELAN [BTC, Rudnik] HERVIS [City Park, Vič] IGLU SPORT [BTC, Petkovškovo nabr., Tržaška] POHODNIK PROMONTANA TOMAS SPORT [BTC, City Park, Čopova, Mestni trg]	Kamnik: ELAN Vrhnika: KARA TOMAS SPORT Kranj: ELAN HERVIS TOMAS SPORT Begunje: ELAN Škofja Loka: ELAN Lesce: IGLU SPORT Bled: KOALA SPORT PROMONTANA TOMAS SPORT Kranjska Gora: KEJŽAR Bovec: ALP KOMERC Srpenica: CANYON 4 Kobarid: SPORTLAND	Nova Gorica: ELAN [Industrijska, Trg E. Kardelja] TOMAS SPORT Sežana: TOMAS SPORT Koper: HERSVIS SPORT 2000 TOMAS SPORT Postojna: TOMAS SPORT Novo mesto: ELAN TOMAS SPORT SPORT 2000 HERVIS Metlika: HERSVIS Krško: TOMAS SPORT BOGO ŠPORT GOLTES TOMAS SPORT	Celje: HERSVIS TOMAS SPORT Velenje: HERSVIS TOMAS SPORT Slovenj Gradec: TOMAS SPORT Ravne na Koroškem: SPORT 2000 Maribor: ELAN HERVIS IGLU SPORT TOMAS SPORT Ptuj: TOMAS SPORT Murska Sob.: ELAN HERVIS TOMAS SPORT
-------------------	--	--	--	--

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke TEVA v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si/TEVA

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat na mesec,
julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

105. letnik

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91
e-pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič - Svetel,
Andrej Mašera, Mateja Pate,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak
Lektoriranje: Mojca Volkar

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: DELO tiskarna, d. d.
Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
natisnjene in po elektronskem mediju na naslov
uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih
prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega
računa PZS je 05100-8010489572, odprt
pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT,
50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT.
Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite
tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov
brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo
si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja
nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirata ministrstvo za šolstvo, znanost
in šport in Fundacija za financiranje športnih
organizacij v Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici:
Pomlad v Martuljku
Janez Skok

PLANINSKI PRAZNIK

Redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije (PZS) naj bi bila nekaj planinski praznik, srečanje prijateljske in delovne narave, izraz sodelovanja in skupnega pogleda naprej. To si želi vodstvo PZS in verjetno tudi večina delegatov. Želja pa ne bo lahko uresničljiva – veliko bo že, če bodo razprave strpne, bolj o stvarih kot o ljudeh, in če bodo razpravljavci tudi poslušali drug drugega in ne le čakali, kdaj pridejo na vrsto. Poglavitna težava je sama oblika organiziranosti slovenskega planinstva. Člani PZS so društva, ne planinci, in njihovi delegati so tisti, ki odločajo na skupščini. Večino društev pa zanimajo le njihovi lastni problemi in so jim naloge skupne zveze bolj ali manj zunaj njihovega obzorja ali vsaj skrbi. Le manjšina društev skrbi za visokogorje, torej za splošno dobro slovenskega planinstva, lep del skupnih nalog pa opravlja kar PZS sama. Skratka, odloča večina, ki ni odgovorna za skupne stvari, manjšina pa mora biti prijazna, popustljiva, da je glasovalni stroj ne »nese«. Zakaj zadnja leta toliko težav, prej pa desetletja skupščin kot »planinskih praznikov«? Kleč je v samoupravljanju. Saj se spomnimo tistega večnadstropnega delegatskega odločanja, ko smo vsi predlagali, kar smo hoteli, potem pa so na vrhu naredili sintezo in jo kot skupni predlog poslali nazaj dol v končno sprejetje (vsi roke gor!)? Zdaj pa ni več vrhovnega demiurga, ki bi ukazal soglasje, in navzkrižje je tu: vsi imamo prav, a vsak malo drugače. Če bi se zavedali te sistemske napake naše planinske zgradbe, bi že zato morali biti strpnejši v ocenah in več razmišljati o nujnih popravkih in spremembah. Kazalci namreč zbujejo skrb: organiziranih planincev je vse manj, prav tako tudi mladine, društev vedno več, meddruštveni odbori so vse večji in vse dražji. Skratka – vse več funkcionarjev in vse manj planincev. Ob tem pa v naših bližnjih evropskih sosedah planinsko članstvo narašča.

Osnovna skrb PZS je zagotoviti Slovincem in še posebno planincem možnost hoje in oskrbe v visokogorju. Društva, ki, recimo, oskrbujejo Prehodavce ali Korošico, ne morejo imeti enake »teže« kot tista, ki imajo pred »planinskim« domom polno parkirišče avtomobilov. Enako velja za društva, ki skrbijo za visokogorske poti, v primeri z društvi, ki markirajo vaške steze v bližnji gozd. Vzgoja vodnikov mora biti enotna in torej skrb PZS. Prav tako vrhunski alpinizem. Varnost in varstvo v gorah je dolžnost PZS – seveda skozi GRS (trenutna razhajanja so veliko bolj osebni problem kot družbeni). Zavarovanje skozi planinsko članarino? Dokler PZS ne bo za vsakega posameznika vedela, ali je član z njeno izkaznico, dotlej planincem ne more preskrbeti zadostnega reševanja oziroma kriti stroškov zanj. Mladina? Planinstvo je šport (ali nešport) za vse življenje in šole morajo usmerjati mladino v gore – za splošno narodovo zdravje. To je dolgoročno, a neizogibna naloga PZS v državi. Povezujemo se v druge organizacije, a nesrečno. Slovenske gore so pomemben turistični objekt, tržijo pa jih drugi. Prav tako planinske izlete prikazujejo kot svoje splošne športne organizacije in agencije. Včlanili smo se v OKS, a se zdi, da bolj zato, da nas oni obvladujejo, kot pa v svojo korist. PZS bi morala ponuditi možnost vključitve drugim sorodnim in dopolnilnim organizacijam in dejavnostim. Skupščina, če že ne ta, pa najbližja prihodnja, bi morala vodstvu naložiti, da naredi planinstvo za zares pomemben dejavnik slovenske civilne družbe, in mu hkrati ponuditi oporo v boju za skupne cilje (ne pa celo pomagati pri spotikanju). Le tako bo skupščina PZS spet praznik, biti planinec pa stvar ponosa in pripadnosti.

Za skupščino PZS, 21. 5. 2005
Tone Škarja

AKTUALNA TEMA 4-15

Karnijske Alpe	6
Andrej Stritar	
Vzhodne Karnijske Alpe – gorovje nasprotij	9
Janez Turk	
Monte Zermula, 2143 m	13
Andrej Mašera	

PLANINSTVO 16-32

Pred 60 leti slovenska zastava na vrhu Triglava	16
Tanja Peterlin-Neumaier	
Planinska pot	19
Tjaša Štor	
Janez Pavel II. in gore	20
Marjeta Keršič – Svetel	
Kako poznamo naše gore	22
Andrej Stritar	
Slovenska planinska pot 2004	23
Srečko Najmajster	
Gora brez vrha	26
Mare Cestnik	
O družbenem pomenu planinstva	30
Hannes Strohmeier	

PLANINSKI PORTRET 33-35

Planinska organiziranost zahteva profesionalni pristop	33
Pogovor z Jožetom Bobovnikom	
Slavica Tovšak	

IZLET 36-43

Med slovensko in avstrijsko Štajersko	36
Andreja Erdlen	
Kraljevska tura, ki ni od muh	41
Plaski Vogel	
Dušan Škodič	

ŽIVLJENJE GORA 44-57

Gamsi v Triglavskem narodnem parku	44
Marjeta Keršič – Svetel	
Varstvo narave, Gorska straža in planinci	48
Nada Praprotnik	

Otroci iz vrtca naj opozarjajo svoje starše	51
Pogovor s Slavico Lesica Koleša	
Marjan Bradeško	

Kilimandžaro bo kmalu brez snega in ledu	53
Marjeta Keršič – Svetel	

Fužinske planine in komentar TNP	54
Boštjan Habjan	

Ceste v Fužinskih planinah	56
Miha Štefančič	

ALPINIZEM 58-66

Treking v osrčju Karakoruma (oglas)	58
Irena Mrak	

Španija: El Chorro	60
Martina Čufar	

Mednarodno zimsko srečanje plezalcev na Škotskem	64
Tina Di Batista	

NAŠA SMER 67-70

Pozabljeni biser	67
Zob Kanjavca, 2416 m	
Janko Humar	

NOVICE IZ VERTIKALE 71-72

PISMO BRALCA 73

LITERATURA 73-75

NOVICE IN OBVESTILA 75-80

4

Bivak A. Vaccari pod Cridolo v Karnijskih Predalпах 📷 Andrej Stritar

Karnijske Alpe

Za Zahodnimi Julijskimi Alpami se na zahodu odpirajo spet nova obzorja. Kmalu ugotoviš, da te tam čaka prava zakladnica gorskih draguljev, ki so kar nekako pozabljeni od planinskih navdušencev. V Karnijskih Alpah še nisem doživel gneče, kakršno doživljamo recimo okoli Triglava v poletnih mesecih ali kakršne so normalen vsakdan v Dolomitih. Zdi se, da so prav Dolomiti »krivec« za sorazmerno nepopularnost Karnijcev.

41

Plaski Vogel

Vzpon na Plaski Vogel (2348 m) je mala kraljevska tura po brezpotju. Na tisoče planincev ga gleda med sprehodom skozi Dolino Triglavskih jezer, a le malo jih pozna njegovo ime in le peščica od njih se kdaj tudi povzpne na goro, ki kraljuje nad prostranimi, fantastično zakraselimi podi ... Obiskovalcem pa bo kljub vsemu še vedno ostal občutek, da so se dotaknili sivih lis na planinskem zemljevidu.

Varstvo narave, Gorska straža in planinci

Lani je minilo petdeset let od ustanovitve Gorske straže. Obletnica je šla mimo skoraj neopazno. Spomnili so se je samo gorski stražarji pri Planinskem društvu Ljubljana Matica, ki so se maja leta 2004 srečali na Rožniku. Planinci so bili že od vsega začetka v središču naravovarstvenih prizadevanj pri nas. Slovensko planinsko društvo (SPD), ustanovljeno leta 1893, je že zelo zgodaj začelo opozarjati na ogroženost gorskega cvetja ...

48

Na vrhu Monte Peralbe,
zadaj Raudenspize,
Edlgon in Steinwand
📷 Janez Turk

Karnijske Alpe

Karnijske Alpe

Gore samo malo naprej

✍ Andrej Stritar

Kot navdušen hribolazec v kakem desetletju obišeš večino gora, ki se jih pri nas da obiskati. Če ti raziskovalna žilica potem še vedno ne da miru, se začneš ozirati naprej, dlje od tistega, kar že poznaš. Najprej so seveda na vrsti Zahodne Julijske Alpe, ko pa osvajaš tamkajšnje vrhove, se ti na zahodu odpirajo spet nova obzorja. In tako prej ali slej končaš v Karnijskih Alpah. Kmalu ugotoviš, da te tam čaka prava zakladnica gorskih draguljev, ki so kar nekako pozabljeni od planinskih navdušencev. V Karnijskih Alpah še nisem doživel gneče, kakršno doživljamo recimo okoli Triglava v poletnih mesecih ali kakršne so normalen vsakdanjik v Dolomitih. Zdi se, da so prav Dolomiti »krivec« za sorazmerno nepopularnost Karnijcev. Imenitni sosedje pač pritegnejo večino obiskovalcev.

Tudi Slovenci slabo poznamo to zanimivo soseščino. Le malokdo se še spomni obširnih člankov Viktorja Vovka v Planinskem vestniku v letih od 1961 do 1968. Projekt Vrhovi prijateljstva je pred leti še nekako usmeril naše planince na nekaj tam izbranih vrhov, vse drugo pa je še vedno po večini neznano območje, terra incognita. Vsekakor po krivici.

Značaj Karnijskih Alp najhitreje opišemo kot nekaj med Karavankami in Julijskimi Alpami. Veliko je vrhov, nižjih od 2000 metrov, ki s svojimi travnatimi in zaobljenimi vesinami, številnimi planinami in nezahtevnimi markiranimi potmi spominjajo na Karavanke. Veliko pa je tudi zahtevnih skalnatih vršacev, ki sežejo tja do 2780 metrov (Coglians), na katerih nam visokogorskih preizkušenj ne bo manjkalo. Nanje so speljane tako zahtevne, komajda označene stezice kot tudi dobro zavarovane plezalne poti.

Slikovite karnijske poti ✎ Andrej Stritar

Visoko pod vrhom Creton di Culzei na Ferati 50- Ursula Stritar

Manj je mogočnih navpičnih sten, kakršne imamo v Julijskih Alpah. Pač pa imajo gore na jugu skupine nekaj mediteranske duše, kakršne v Julijcih ne moremo najti. Strma skalnata pobočja nad globokimi soteskami so poraščena s specifično vegetacijo, v kateri so najbolj opazni mogočni borovci. Pogosto so skozi tako divje romantično pokrajino speljane nekdanje udobne vojaške mulatjere, sprehod po njih je pravo sanjsko potepanje.

Karnijske Alpe obsegajo območje, večje od Julijskih Alp. Na vzhodu se začnejo nad Trbižem, torej zelo blizu naše tromeje na Peči. Od Zahodnih Julijcev jih loči globoka dolina Bele, po kateri sta speljani avtocesta in železnica iz Avstrije proti Vidmu. Glavni greben Karnijskih Alp je hkrati mejni greben med Italijo in Avstrijo. Pogorje se od meje razteza daleč na jug, prav do Padske nižine, na zahod pa do doline reke Piave. V današnjem motoriziranem času je za Slovence do karnijskih gora razmeroma blizu. Iz Ljubljane smo lahko skoraj na katerem koli izhodišču v največ treh urah vožnje. Glavni dostopni smeri sta bodisi prek mejnega prehoda Rateče po že omenjeni dolini Bele ali pa s primorske strani po avtocestah z juga.

Kljub neobleganosti pa so planinci kar dobro poskrbeli za to območje. Na večino gora so speljane solidno markirane poti, na vrhovih so vpisne knjige, precej je tudi bivakov in neoskrbovanih koč, predelanih iz nekdanjih planšarij. Pod pomembnejšimi vrhovi so seveda tudi oskrbovane planinske kočice. Tako obisk sploh ni pretirano zahteven. Slovencem predvsem manjka vodniška literatura, ki pa je tudi v tujih jezikih ni prav veliko.

Vsak del tega pogorja ima svoje posebnosti. Tako je nam najbližji del od Trbiža proti zahodu še najbolj podoben Karavankam. Prve resne gore so nad smučiščem na Mokrinah (Nassfeld) (več o tem delu v članku Janeza Turka). Najbolj visokogorski del pa je strnjen še nekoliko bolj proti zahodu okoli najvišjega Cogliansa ali Hohe Warteja (2780 m). Tam, nad prelazom Plöckenpass, hodimo skozi dolino Valentintal pod najbolj veličastnimi karnijskimi stenami. Naprej proti zahodu se v mejnem grebenu vrstijo skalni vršaci, med katerimi je vredno omeniti tudi našim planincem znano Monte Peralbo (2694 m) nad turističnim krajem Sappada.

Prvi sosedi Julijcev onstran doline Bele so zbrani okoli zobatega Zuc dal Bora (2193 m) in

njegovih sosedov Monte Sernia (2187 m) in Crete Grauzarie (2065 m) na drugi strani doline Aupa. O njih smo pisali v PV 12/2001 in PV 10/2003. Tem goram bi lahko rekli nizko visokogorje: kljub razmeroma majhni nadmorski višini jim, nizka izhodišča in strmo skalovje dajejo resen značaj.

Naprej proti zahodu sledi zapleten splet dolin in tistih bolj karavanških vrhov, po katerih se lahko dolgo potepamo med slikovitimi planinami. Omeniti velja turnosmučarska Monte Palaro (2043 m) in Monte Dimon, pa mogočno Creto di Timau s še veličastnejšim vazalom Gamspitzem (glej Našo smer v prejšnji številki). Visoko med gorami je tam nekje v tesni dolini stisnjena vasica Sauris, nad katero kraljujeta Monte Bivera in Clapsavon, visoka, lahko dostopna razglednika. Njun zahtevnejši sosed je gora, ki pritegne že s svojim imenom: Monte Tiarfin (2417 m).

Med ta osrednji del in glavni mejni greben na severu je stisnjena še veriga skalnatih velikano nad mestecem Sappado. Tam bomo našli

največ zavarovanih poti (recimo veličastno Ferrato 50) in zahtevnih vrhov, kot sta Creta Forata (2462 m) in Terza Grande (2586 m).

Prav posebno območje pa so gore južno od reke Tagliamento. Italijani jim pravijo Prealpi Carniche. Videti je, da so še manj obiskane kot osrednji del. Skrajni zahodni konec, ki ga nekateri štejejo za Dolomite, je še kar znan. Tam se dvigujejo kvišku drzni Campanile di Val Montanaia, Cridola in pa nazobčani Monfalconi. Nam bližji, vzhodni konec je nižji, zato pa prav romantično skrivnosten. Vanj se je najbolje podati prek nevpadljivega, a drznega gorskega prelaza Passo di Monte Rest, potem pa raziskovati splet dolin in samotnih gora. Ni jim konca ...

V Planinskem vestniku vas bomo skušali navdušiti za te gore. Tokrat objavljamo članek Janeza Turka o vzhodnih Karnijskih Alpah in opis izleta, v naslednjih številkah pa bomo objavljali še več opisov posameznih ciljev. Pomagajte si s predstavitvami v naši reviji, priskrbite si izvrstne zemljevide založbe Tabacco in poskusite. Ne bo vam žal. ○

Mokrine z Gartnerkofla,
levo Monte Cavallo,
desno Trogkofel

Vzhodne Karnijske Alpe – gorovje nasprotij

Od travnatih vrhov z zelenimi pašniki do divjih prepadnih špic

✍ in 📷 Janez Turk

Vzhodne Karnijske Alpe so Sloveniji najbližja gorska skupina vrhov, ki v celoti leži v sosednji Italiji oziroma na njeni meji z Avstrijo. Meja med Julijskimi in Karnijskimi Alpami namreč poteka po Kanalski dolini in po dolini Bele (Canal del Ferro). H Karnijskim Alpam prištevamo tudi Ojstrnik (Monte Osternig, Oisternig, 2052 m) nad Ukvami (Ugovizzo), vasjo v bližini Trbiža. Od Ojstrnika poteka veriga razmeroma nižjih, a lepih vrhov proti prelazu Mokrine (Nassfeld, Passo Pramollo), kjer se Karnijske Alpe razširijo in se začnejo pojavljati višji, pomembnejši vrhovi. Po celotnem grebenu, ki loči Kanalsko od Ziljske doline, poteka meja med Avstrijo in Italijo. Kljub nižji višini so vrhovi Ojstrnika, Starhanda (1965 m), Konjščice (Monte Sagra, Sagraberg, 1931 m), Koka (Monte Cocco,

1941 m) in Poludnika (Poludnig, 1999 m) nekaj posebnega; travnati vrhovi, katerih vznožja so obdana s temnimi smrekovimi gozdovi, v katerih so skrite številne planine in samotne kmetije, na katerih domačini še danes govorijo slovensko in v nasprotju z nekaterimi prebivalci dolinskih vasi ne tajijo svojega izvora. Planini z značilno visokogorsko stavbarsko arhitekturo sta Bistriška planina (Feistritzer Alm), na kateri poteka državna meja ravno med lesenimi kočami pastirskega naselja, in planina Lom (Sella di Lom) pod vrhom Ojstrnika.

Nad Mokrinami

Orstvo dobi bolj visokogorsko podobo v okolici Mokrin, ki so znano avstrijsko smučarsko središče, sicer pa gre za 1530 m visok prelaz, ki povezuje Tabljo (Pontebba) s Šmohorjem

(Hermagor). O pomembnosti gorske povezave nam pričajo tudi arheološke najdbe iz srednje kamene dobe. Na Mokrinah in v bližini Lūnic (Passo Cason di Lanza) so pustili sledi takratni lovci, ki so verjetno bivali v obeh sosednjih dolinah. Zaradi slabo prepustnih kamnin so tla v širši okolici Mokrin precej vlažna, pojavljajo se številni izviri in potoki. Od tod tudi slovensko ime Mokrine, podobno prelaz imenujejo tudi Avstrijci – Nassfeld. Cesta, ki vodi na Mokrine z italijanske strani oziroma iz Tablje, je izredno slikovita in strmejša od tiste, ki vodi nanje z avstrijske strani oziroma iz Šmohorja.

Mokrine so zaradi svoje nadmorske višine prijetno izhodišče za kar nekaj zanimivih vrhov v Karnijskih Alpah. Najbolj množično so obiskane Krniške skale (Gartnerkofel, 2195 m), ki sicer v celoti ležijo na avstrijski strani. Lep in izrazit dvoglavi vrh je dostopen v dobrih dveh urah; to je tudi razlog za številen obisk predvsem avstrijskih hribovcev. Vrh je dobro znan tudi smučarjem, saj v njegovi neposredni bližini potekajo smučarske proge. Na Krniških skalah uspeva tudi redka cvetlica vulfenija (*Wulfenia carinthiaca*).

Na Krniške skale vodita z Mokrin dve poti. Lažja se vzpne na sedlo med obema vrhovoma Krniških skal. Tam na severni strani opazimo velikansko krnico, ki jo oklepajo stene dvoglavega vrha. Po tej krnici je vrh verjetno dobil slovensko ime. Na razmeroma ostrem vrhu je postavljen nemški križ, ki nekoliko spominja na povečevanje ne vedno svetle avstrijske zgodovine. Zahtevnejša pot poteka po zahodnem grebenu. Pot se vzpne prek krušljivih skalnatih stopenj ter se nato nadaljuje proti vrhu po ostrem skrotastem grebenu.

Nad Mokrinami se pne tudi bolj znani Monte Cavallo (Rosskofel, 2239 m). Slovensko ime Konjski špik je danes domala pozabljeno, a vendar ga bom omenjal s tem imenom. Gora sodi tudi med vrhove prijateljstva, zato je med Slovenci bolj znana od Krniških skal. Oba vrhova sta si že po videzu popolnoma različna. Medtem ko so Krniške skale ošiljen, oster vrh, je Konjski špik razpotegnen gorski hrbet. Z Mokrin vodijo nanj tri pomembnejše poti; vse se začnejo na s številnimi potoki bogati planini Winkel na italijanski strani Mokrin. Večina obi-

Creta Grauzaria, v ozadju Zuc dal Bor

Zuc dal Bor z Monte Chiavalsa

skovalcev se odloči za običajni pristop prek škrbine severno od vrha. Zahtevnejša sta pristopa prek severne stene in prek vzhodnega grebena, ki je del Visoke tabeljske poti (Alta Via CAI Pontebba). Pristop prek vzhodnega grebena je še posebno pester in slikovit. Zahtevnejši poti se združita na širokem grebenskem slemenu, od katerega do najvišjega dela planotaste gore ni več daleč. S Konjskega špika se v jasnem vremenu ponuja svojevrsten razgled od okoliških vrhov Karnijskih Alp vse do nazobčanih grebenov in špic Sextenskih Dolomitov, med katerimi lahko prepoznamo tudi mogočne stolpe Punte di Tre Scarperi (3151 m).

Monte Zermula

Nekoliko bolj oddaljeno izhodišče za izlete na Karnijske vrhove je prelaz Lónice (Cason di Lanza, 1552 m). Prelaz leži v osrčju vzhodnih Karnijskih Alp in je zaradi odročne lege in slabe ceste razmeroma samotnen. Nekoč je povezoval Tabljo s Paularom v Karniji, vendar cesta iz Tablje ni vedno dobro vzdrževana. Lúnice dajejo videz prostrane travnate planote, na kateri so posejani redki macesni; to pričara ozračje, značilno za Karnijo. Gorska pokrajina je zaradi velikih prostranstev tako zelo drugačna od tiste, ki smo je navajeni v Julijskih Alpah, v katerih se vrhovi tesno stiskajo drug k drugemu, ločeni z

ozkimi škrbinami. Lónice so namreč med osamelimi gmoto gore Zermule (2143 m) in Veliškega Koritnika (Troglkofel, Creta di Aip, 2279 m), ki je sicer najvišji vrh vzhodnih Karnijskih Alp. Veliki Koritnik je izrazito mizaste oblike in predvsem gmota južnega pobočja je videti zelo ne navadna. Zanimiv je tudi bližnji Visoki vrh (Hochwipfel, 2186 m), ki je že na pogled drugačen od svojih sosedov. Omenjene gore so v geološkem pogledu namreč zelo raznovrstne; Visoki vrh je popolnoma travnata, vitka piramida brez kakršnih koli skal, zgrajena iz karbonskih glinavcev in peščenjakov, in s tem pravo nasprotje mizastemu Velikemu Koritniku (Troglkofel). Tega gradi permski troglkofelski apnenec, ki je dal ime litološkim enotam kamnin, kakršne najdemo tudi drugod v Alpah, med drugim v Dolžanovi soteski pri Tržiču.

Vsi trije vrhovi so dostopni s sedla Lúnice. Najhitreje dostopna je Zermula, na katero vodi ta prijetno zložna in plezalna pot. Zermula slovi po svoji razgledni legi. V dolini nam pritegne pozornost idilični Paularo s svojimi zelenimi terasastimi pašniki, skrit med gorami v osrčju Karnije. V teh skritih, odročnih in v preteklosti težko dostopnih dolinah sta se najdlje ohranila pristna kultura in izročilo staroselskega karnijskega prebivalstva, zato so ti kraji izredno zanimivi tudi z etnološkega vidika. Z vrha je še posebno slikovit pogled proti jugu, na našagani

greben divjega Zuc dal Bora in prepadna bela stolpa Crete Grauzarie in Monte Sernia.

Sernio, Grauzaria in Zuc dal Bor

Omenjeni vrhovi ležijo južno od glavne verige Karnijskih Alp, ki poteka v smeri vzhod–zahod. Vendar pa so precej strmejši in bolj skalnati in zato tudi nekoliko teže dostopni. Zanje so značilni številni ostri stranski grebeni, ki jih pošiljajo na vse strani neba. Pristopi nanje so daljši, saj se dvigajo visoko nad okoliškimi dolinami. Najbližji je dostop iz malo znane in odmaknjene doline Aupe. To je stranska dolina, na eni strani povezana z dolino Bele, na drugi pa prek prelaza Sella di Cereschiatis (1066 m) s Tabljo. Dolina med prelazom in Tabljo, v kateri so posejane idilične vasi Studena alta, Frattis in Aupa, ima po naravnem videzu in arhitekturi hiš skoraj tirolsko podobo. Pri vasi Frattis se odcepi divja stranska dolinica Val Gleriis, iz katere vodi pot na Monte Chiavals (2098 m) in še naprej na Zuc dal Bor (2195 m).

Prava dolina Aupa se začne na zahodni strani prelaza Sella di Cereschiatis. Značilna furlanska dolina ima že nekoliko bolj primorski videz in morda nekoliko spominja na našo Trento. Aupa se dolini Bele priključi pri mestecu Mužac (Moggio Udinese). Knez Kocelj je leta 1072 na griču nad današnjim mestom ustanovil prvi benediktinski samostan v vzhodnih Alpah. Ker ves promet poteka po dolini Bele, je Aupa precej samotna dolina. Iz nje vodijo dostopi na Monte Sernio (2187 m), Creto Grauzario (2065 m) in Zuc dal Bor. Predvsem Creta Grauzaria in Zuc dal Bor imata sloves zahtevnejših vrhov.

Vrhovi Sernio, Creta Grauzaria, Zuc dal Bor, Pisimoni (1880 m) in Amariana (1905 m) so na jugu Karnijskih Alp zadnji visoki osamelci, ki se kot stražarji dvigajo nad Furlansko nižino. Zaradi svoje lege so sijajna razgledišča, saj ob jasnih dnevih pogled z njih sega vse do Jadranskega morja. Ob njihovem vznožju pa so skriti še številni odročni in samotni kraji, v katerih je čas nepomemben in o nekdanjem življenju in minljivosti pričajo le zapuščene planine in propadli stanovi. ◻

Sestop z Monte Peralbe Andrej stritar

Monte Zermula, 2143 m

Razglednik vzhodnih Karnijskih Alp

Južna pobočja Zermule

✍ in 📷 Andrej Mašera

Zermula (nagl. Zermúla) je gorski osamelec, ki leži južno od glavnega grebena Karnijskih Alp, s katerim ga povezuje širok prelaz Passo del Cason di Lanza, 1552 m. Ime gore izvira iz furlanske besede »germoi«, ki pomeni kal, poganjek, brst. Ima obliko podolgovatega grebena, ki se razteza v smeri severozahod – jugovzhod, od prve vzpetine Cul di Creta, 1913 m, do glavnega vrha, čez predvrh (Antecima) še nekaj časa drži višino, zatem pa se naglo spusti do sedla Forca di Lanza, 1909 m. Proti jugu se z Zermule spuščajo visoka, strma, travnata, delno tudi skalnata pobočja, ki zapirajo slikovito dolino Canale d' Incarojo nad mestecem Paularo. Proti severu prepada s strmim ostenjem, po katerem potekajo številne smeri nižje in srednje težavnosti, ki jih odlikuje dobra razčlenjena skala iz bleščeče belega apnenca. Med zahodnim in vzhodnim delom severne stene se v ostenje vrtva visoko, strmo melišče, ki sestavlja samotno krnico Cjadin dai Clapons. Iz nje je na vršni greben speljana dokaj zahtevna plezalna pot »Ferrata M. Zermula«; v spodnjem delu so varovala docela uničena, zato je za zdaj ne moremo priporočiti. Videti pa je, da jo obnavljajo, saj so tre-

nutno v zgornjem delu že nameščene popolnoma nove jeklenice.

Travnati prelaz Cason di Lanza, na katerem je danes gostišče, obdajajo bujni smrekovi gozdovi z bogato favno. Tam je bilo davnega leta 1478 prizorišče pomembnega krvavega dogodka. Turki, ki so zasedli Trbiž, so kmalu pridrveli do Tablje (Pontebba) in nadaljevali prodor po dolini Val Pontebbana navzgor. Prebivalci Paulara in okolice so takoj začutili hudo nevarnost in se samoiniciativno organizirali ter pričakali turške horde na prelazu. Vnela se je ostra bitka, v kateri so bili Turki premagani; nikoli več niso prišli v tiste kraje.

Na Zermuli je precej ostankov iz 1. svetovne vojne, kavern, ruševin in mulatjer. Po eni izmed njih gre delno tudi običajni vzpon na goro, ki je povsem nezahteven in primeren tudi za manj izurjene, celo za otroke. Tura je kratka in nikjer prestrma. Bujna planinska flora v zgodnjem poletju, prekrasna barvitost narave jeseni in širni razgledi z vrha pa so za vsakega ljubitelja gora dobro priporočilo, da obiše Monte Zermulo. Vzpon lahko opravimo od maja do prvega snega. Če so južna pobočja zasnežena, pa postane vzpon zelo zahtevna tura, ki terja popolno zimsko opremo in primerno izkušnost.

Trogkofel z Zermule

Včasih je težko priti do izhodišča

Vzpon na Zermulo je povsem preprost, dostop do izhodišča z avtomobilom pa je nekoliko bolj problematičen. Najhitreje pridemo tako, da mejo z Italijo prestopimo v Ratečah in se skozi Trbiž zapeljemo do Tablje (Pontebba). Tam pa, pozor! Zavijemo po cesti na Mokrine (Passo di Pramollo), jo kmalu zapustimo in gremo na levo (označbe za Moggio Udinese), čez nekaj sto metrov pa spet ostro zavijemo na levo, proti dolini Val Pontebbana. Do prelaza Cason di Lanza je od tam 17 km po večini zelo slabe ceste, ki je bila več kot desetletje popolnoma neprevozna in zaprta, zdaj pa jo počasi popravljajo in znova asfaltirajo. Kljub temu je, posebno po hudem deževju, občasno zaprta – na to nas opozori napis takoj za ostrim ovinkom. Če naletimo nanj, se moramo vrniti v Tabljo in narediti velikanski ovinek do Tolmezza ter skozi dolino Canale d'Incarojo do Paulara. Cesta, ki se povzpne na Passo del Cason di Lanza iz Paulara, je sicer vseskozi dobro asfaltirana, toda dolga, zelo ozka, zavita in ponekod tudi zelo izpostavljena, tako da terja veliko vozniške spretnosti in mirnih živcev ob morebitnih srečanjih (redka izogibališča). Vse to podaljša vožnjo vsaj za dobro uro in pol. Ko smo končno na prelazu, si globoko oddahnemo z občutkom, da smo prispeli na konec sveta.

Lagoden vzpon do razglednega vrha

S prelaza Cason di Lanza se napotimo mimo zapuščene kasarne proti jugu po lepi poti št. 442a, ki se vije skozi redek smrekov gozd. V zmerni strmini kmalu dosežemo spodnji rob slikovite krnice Cjadin di Lance, 1692 m, ki je delno zamočvirjena in po kateri teče bister potoček. Na levi privlači poglede vitki skalnati stolp Zuc della Guardia, 1911 m, na katerega v navpični južni steni vodi plezalna pot »Ferrata degli Alpini«, kratka, toda izjemno drzno speljana, primerna za tiste z močnimi bicepsi in dobrimi živci. Plezalna pot se odcepi od naše na Zermulo tik pod sedlom Forca di Lanza, sestopimo pa po lažji označeni poti na spodnji rob zamočvirjene krnice. Tistemu, ki bi se hotel lotiti te pustolovščine, svetujem, naj si prej ogleda v gostišču na prelazu Cason di Lanza razstavljene fotografije, ki kažejo akcijske prizore s ferrate. V hipu mu bo jasno, za kakšno vrsto poti gre ...

Nadaljujemo pot po desnem robu krnice do vznožja travnatega pobočja in se po njem v okljukih povzpne na bližnje sedlo Forca di Lanza, 1831 m. Od tam se po zložnih travnikih, prekritih s čudovito cvetano, dvignemo do začetka dolge mulatjere, ki preči strma južna po-

Zuc della Guardia

bočja Zermule. Hoja po njej je zelo udobna, nikjer izpostavljena, razgledi so navdušujoči, tako da je vzpon popoln užitek. Široka steza vijuga čez grape in okoli skalnih robov do lične kapelice v spomin padlim vojakom iz 1. svetovne vojne. Tam zavijemo na desno po strmi stezici, ki nas v kratkih zavojih kmalu pripelje do križa na vrhu. Celoten vzpon traja dve uri. Razgled je enkratno: na severu so najopaznejši Hochwip-

fel, Trogkofel (ta se najlepše vidi prav z Zermule) in Roßkofel v glavnem grebenu Karnijskih Alp, za njimi Reißkofel v Ziljskih Alpah, še dlje, na obzorju, pa velikani Visokih Tur Großglockner, Ankogel in Hochalmspitze. Na severozahodu in zahodu vidimo osrednje Karnijske Alpe in vzhodne Dolomite, na jugu predvsem Sernio in Grauzario, na vzhodu pa se dviga parada Julijskih Alp z Montažem na čelu.

Po isti poti se v uri in pol vrnemo na izhodišče.

Vodnik: Attilio De Rovere, Mario Di Gallo: Alpi Carniche. Vol. I. CAI - TCI, Milano.

Zemljevid: Alpi Carniche - Carnia Centrale. Tabacco 09, 1: 25 000. ●

Pred 60 leti slovenska zastava na vrhu Triglava

Kako sta dva alpinista proslavila konec II. svetovne vojne

✉ Tanja Peterlin - Neumaier

📁 arhiv Mira Dermelj

V pismu, ki mi ga je poslal moj mali stric Mire Dermelj v zahvalo za čestitke k njegovi 90-letnici - obhajal jo je 2. 12. 2004 na svojem domu pri Solothurnu v Švici - me je čakalo presenečenje. V kuverti so bile poleg ljubeznivih vrstic tudi kopije fotografij s plezalnega vzpona na vrh Triglava z že zdavnaj pokojnim prijateljem Karlom Koreninijem (17. 11. 1906 - ? 8. 1975)¹ 20. maja 1945. In vprašanje: kam z njimi? Fotografije so preživele več selitev, pri katerih se je večina stričevega planinskega gradiva izgubila, in se obdržale, da nam danes pričajo o podvigu, ki sta ga vrla plezalca napravila iz navdušenja nad koncem druge svetovne vojne in nemške okupacije. Pozanimala sem se pri Franciju Savencu² in Janezu Bizjaku³ in od obeh dobila odgovor, da so fotografije zgodovinsko pomembne in da naj gredo v muzej. Drugi me je opozoril na bližajočo se 60-letnico in predlagal, da se jo zaznamuje s člankom v Planinskem vestniku.

Prijateljstvo Dermelja in Koreninja

Po končanem študiju kemije v Ljubljani, strokovnem izpopolnjevanju v Heidelbergu in odsluženju vojaškega roka je Mire Dermelj 1. 1. 1941, tri mesece pred napadom nemških in italijanskih sil na Jugoslavijo, nastopil svojo prvo službo v jeseniški železarni kot obratovodja laboratorija za preiskavo materiala. Ker je že od mladih nog rad in pogosto zahajal v gore, se je

Karel Korenini,
šestdesetletnik¹

Mire Dermelj,
devetdesetletnik

v železarni, v kateri je bilo zaposleno veliko odličnih gornikov in plezalcev, hitro sprijateljil z njimi in se jim pridruževal na njihovih gorskih podvigih ter tudi sam začel plezati. Posebno dobro prijateljstvo se je razvilo med njim in osem let starejšim Karlom Koreninijem, strokovno in človeško izredno kompetentnim vodjo konstrukcijskega oddelka, vsestransko spretnim in uspešnim organizatorjem ter izvrstnim plezalcem. Sam ga opisuje takole: »S Koreninijem sem napravil svojo prvo plezalno turo 9. 8. 1942, severno steno Triglava po Nemški smeri. Z njim so me družili sorodna miselnost, poštenje in nenehna pripravljenost pomagati človeku v kakršnih koli težavah ... to je takrat zelo veliko pomenilo, saj sem tudi jaz bil tako rekoč na Jescinah novinec in mi je tovarišstvo s Koreninijem zelo veliko pomenilo. Verjetno me je tudi iz navedenih vzrokov vzljubil in ponudil, da se z njim navežem pri plezanju prek severne stene! Draga Tanja, saj si verjetno ne moreš predstavljati, pred vstopom v steno navezan na življenje in smrt, s soudeležencem pri plezanju! Zaupanje in razumevanje in še in še ... kaj vse. Naj še omenim, da mi je Karl K. dal na moji fantovščini - večer pred poroko 21. 12. 1948 - lepo dari-

¹ Janez Krušič, *Medja in Korenini - šestdesetletnika*, Planinski vestnik, 66, 1966, str. 474.

² Glavni urednik spletnih strani Gore ... ljudje, www.planid.org.

³ Direktor Triglavskega narodnega parka.

lo – kompletne postelje s širokimi žimnicami – češ, na ožjih se ne da spatil!»⁴

Okupirane Jesenice

Ker je okupator z izdelki iz železarne zadovoljeval svoje vojne potrebe, je poskrbel, da je ta še naprej obratovala – seveda pod drugim vodstvom – in obdržala večino zaposlenih. Da bi se sprostiti in ušli mučnemu vzdušju vsakdanjega življenja, politični in osebni nesvobodi ter samovolji in nasilju gestapa, so gorniki tako pogosto, kot so mogli, zahajali v gore – očitno jim nova nacistična oblast tega ni preprečevala – poleti na plezalne, pozimi pa tudi na smučarske ture. V gorski naravi, v stenah bližnjih vrhov so se počutili proste in varne – lahko so se pogovarjali brez nevarnosti izdaje -, tu so črpali moč in upanje na čim prejšnji konec nasilja. A leta so tekla. Ko se je vojna končno bližala koncu, so začeli Nemci, Avstrijci in njihovi slovenski somišljeniki bežati v Avstrijo. Dermelj je pripovedoval: »Meni je en oficir (bil sem tolmač) Nemec rekel, da če partizani ne bodo pustili, da se vojska umakne redno brez ovir, bodo s preostalim orožjem zbrisali Jesenice ... Po privoljenju so pa en cel dan in več Nemci streljali topovsko municijo prek streh kraja Jesenic tja v Mežakljo ... Bilo je grozno, ker nismo vedeli, če bodo vse granate frčale prek streh ...! Vsa 'elita' Nemcev, direktorji, oficirji, tudi somišljeniki domačini so izginili čez noč.«⁴ To se je zgodilo v začetku maja 1945.

Izropan Aljažev dom

Navdušena, da je bilo konec grozot vojne, sta se Korenini in Dermelj spontano odločila, da napravita svojo prvo povojno turo na vrh Triglava, da tudi našemu sivemu očaku sporočita veselo vest. V soboto popoldne, 19. maja, sta se po končani službi ob lepem sončnem vremenu tako kot na drugih izletih s kolesi odpeljala z Jesenic v Vrata. Za popotnico sta imela s seboj le nekaj kruha, fižolovo solato in čutarico čaja. Na kaj boljšega, recimo klobaso ali kos slanine, si v tistih časih še pomisliti nista upala. Koreni-

Karel Korenini pred vhodom v Aljažev dom: v levici drži ravnokar sneto tablo z napisom »Aliasch Haus«, na glavi ima star zarjavel preluknjan lavor, v roki desnice stegnjene v hitlerjanski pozdrav pa mrtvo podgano.

ni je vtaknil v svoj nahrbtnik še zastavo trobojnico, ki so jo pred vojno v hiši, v kateri je stanoval, razobešali ob prazničnih dnevih. V nekem skritem kotičku je preživela okupacijo. V Vratih sta naletela na popolnoma izropani Aljažev dom. Šipe na oknih so bile razbite, od opreme je izginilo vse: žimnice, odeje, kuhinjski pribor ... Nad vhodom v dom ju je zbodla v oči lesena tabla z nemškim napisom »Aliasch Haus«. Urno sta jo snela. Dermelj je kot vesten fotograf s svojim primitivnim fotoaparatom Voigtländer-Pronton, ki ga je pred vojno kupil v Nemčiji, posnel prijatelja pri odnašanju table. »V poudarek 'slovesnega obreda' in v izraz zadovoljstva in sreče in zmagoslavja ob koncu nepopravljivih grozot vojne in gestapovskega terorja v Sloveniji nosi prijatelj Korenini v zasmeh nemške vojaške sile 'čelado' na glavi, star zarjavel preluknjan lavor, v desnici stegnjeni v pozdrav H[eil] H[itler] pa mrtvo podgano, ki sva jo našla v kuhinji doma, ob spremljavi prdcev in 'krika' – NIKOLI VEČ – ki so odmevali od severnega oste-

⁴ Mire Dermelj, pismo avtorici, 16. 2. 2005.

Karel Korenini z zastavo na strehi Aljaževega stolpa

nja Triglava prek LUKNJE v ZADNJICO tja do TRENTE!⁴ Tablo je nato odnesel za kočo in jo nekje v grmovju strl v trske.

Prva tura v svobodi – na Triglav!

Po na slami prespani noči ju je v nedeljo zjutraj pozdravilo prekrasno vreme, ki se ves dan ni skazilo. Ob petih sta krenila proti severni Triglavski steni, pod katero sta ob bornem zajtrku kratko počila, in ob sedmih vstopila v Slovensko smer. Ta plezarija je bila nekaj posebnega. Ne prvič ne zadnjič se nista skupaj ali z drugimi prijatelji povzpela po tej smeri čez steno, a prvič v življenju sta imela s seboj neobičajen tvor: zastavo trobojnico, pritrjeno na 3-4 metre dolg smrekov drog. Za vsak raztežaj plezalne vrvi sta si ga podajala iz roke v roko, in to je bilo

izredno zamudno. Ker je bilo v steni še mnogo snega, nista obula plezalk, temveč čevlje, okovane s trikuni, to je nazobčanimi žebliji, ki so jima tega dne dobro služili. Po treh urah in pol zelo prijetnega plezanja, med katerim sta uživala lepe poglede na zasnežena gorska pobočja in sive skalnate vršace, ki so štrleli iz njih, sta izstopila iz stene prek Frelihove prečnice nad Zimmer-Jahnovno smerjo. Pot sta nadaljevala čez ledenik prek severnega grebena Triglava (smer Eitner-Pichl) na sam vrh.

Slovenska zastava na Aljaževem stolpu

Ob 13. uri (20. maja 1945) sta izobesila zastavo na Aljaževem stolpu, da bi naznanila Julijcem in sosednjim gorovjem, da so spet slovenski. Prevezela ju je nepopisna radost; vriskala in prekipevala sta od sreče, da jima je podvig uspel, da na vrhu stolpa, obdanega s pol metra globokim snegom, plapolala slovenska zastava. Zahvaljevala sta se vremenu za naklonjenost, za modro nebo z nekaj belimi oblaki in za toplo spomladansko sonce, v siju katerega sta se za nekaj kratkih trenutkov lahko prepustila opojnosti in miru gorskega sveta. Z očmi sta vsrkala lepote okoli sebe, Dermelj pa je s fotoaparatom posnel njuno dejanje. V upanju, da bo zastava vsaj nekaj dni ostala na svojem mestu in kljubovala visokogorskemu vremenu, sta pohitela nazaj v dolino. Za sestop s Kredarice čez Prag do Aljaževega doma sta potrebovala dve uri in pol in bila še pred policijsko uro doma na Jesenicah.⁵ ●

⁵ Po zapiskih iz dnevnika Mireta Dermelja za leto 1945.

Planinska pot

✍ Tjaša Štor*

Spomladanski dnevi, narava se prebuja. Med drevjem ptički svojo pesem pojo, ljudje kot gobe po dežju silijo na plan. Sonce pridobiva moč v naravi. Le kdo bi se odrekel sprehodu. Tako se tudi mi nismo odrekli, odpravili smo se na Sinji vrh.

Vsa pogumna sem si pripravila nahrbtnik, obula planinske čevlje in preostalo opremo ter vprašala: »Mama, kaj gremo ali ne? Sonce je že visoko.« Mama pa mi je odgovorila: » Ja, Tjaša, še više bo, preden pridemo do vrha.« In tako smo se povzpeli na prvi hrib takoj za našo hišo. Vse je teklo gladko, noge niso bolele, vročine in žeje ni bilo, dobra volja se nas je držala. Tudi polno glavo vprašanj sem imela: »Mama, kdaj bomo malicali, kdaj bomo počivali, kako veš, kje se hodi, da se ne izgubiš ...?« Mama pa: »Malicali bomo na vrhu, počivali bomo, ko bomo utrujeni in tudi izgubili se ne bomo, saj so planinske poti označene z markacijami ...« Po pol ure hoje sem spremenila vprašanja in vsakih pet minut sitnarila, ali bomo kmalu na vrhu. Odgovor pa se je glasil vedno enako, naj kar pogumno hodim in ne mislim na to, koliko časa bomo še hodili.

Moja lica so postajala rdeča, noge so me vedno teže nosile, nahrbtnik mi je postal odveč, nato še majica, pa nos mi je nagajal, pa ... »Joooj, mama, ne morem več,« sem priznala. Usedla sem se na prvi kamen, ki sem ga dobila, in potrto priznala, da to že predolgo traja.

Smejali so se mi vsi, mama pa me je znala pripraviti do tega, da sem kmalu pozabila, kako dolga je pot. Rekla mi je, naj opazujem naravo, saj se da tako veliko naučiti in videti. Sprva ji nisem verjela, nato pa so me vsi začeli opozarjati na razne stvari. Po gozdu sem gledala, kje kopljejo divji prašiči, katera drevesa so oglodana, kje si živali delajo gnezda, opazovala sem sledi v blatu in ugibala, katera žival jih je pustila. Videla sem lovske opazovalnice in krmišča in ne

Gora iz Loča pri Vipavi ☞ Marjan Bradeško

nazadnje tudi prestrašeno družino srn, ki so mi polepšale dan, saj je bilo to moje prvo bližnje srečanje z njimi, pa čeprav le za trenutek.

V vsem tem razmišljanju sem res pozabila na pot. Že je bil tu prvi popolni pogled v dolino, ki me je očaral. Zdelo se mi je, da sem premagala ves svet in da lahko začnem premikati gore. To popolnost, ki jo človek začuti na vrhu, moraš osebno doživeti, saj v človeškem besedišču ne najdem besed, ki bi to opisale. Vsa dolina je postala podobna maketi, kakršno sem si doslej sestavljala le iz lego kock. Moj trud je bil poplačan, saj se od tistega, kar vidiš in doživiš, veliko več naučiš. Od takrat imam veliko lepši odnos do narave. Rada grem na vsak izlet in nikoli več ne sitnarim z nepomembnimi vprašanji, saj se raje poglabim v srce narave. ○

* Prispavek je na razpisu »Mladi o gorah« dobil drugo nagrado.

Janez Pavel II. in gore

Vse življenje je romal »na goro Gospodovo«

✍ Marjeta Keršič - Svetel

2. aprila letos je preminil papež Janez Pavel II., mož, ki je s svojo močno osebnostjo brez dvoma dajal pečat obdobju, ko je bil na čelu katoliške cerkve - ne le za vernike, ampak za neštete ljudi po svetu, ki so ga spoštovali in občudovali njegovo energijo in voljo ter njegovo prizadevanje za mir in sporazumevanje med ljudmi različnih nazorov. Pokojni papež je vse življenje zahajal v gore, goram in naravi pa je posvetil tudi pomemben del svojih razmišljanj.

Karol Jozef Wojtyła se je rodil 18. maja 1920 v majhnem kraju Wadowice blizu Krakova na Poljskem. Prijatelji so ga v otroških letih klicali Lolek - to je na Poljskem pogost vzdevek za navihane fantiče. Nekaj dni pred devetim rojstnim dnom mu je umrla mati, nekaj let pozne-

je pa še starejši brat, ki se je kot zdravnik okužil s škrlatinko. Karol je bil odličen učenec, s prijatelji je navdušeno igral nogomet, zelo zgodaj se je naučil odlično plavati in njegove plavalne pustolovščine v pogosto narasli reki Skawi so njegovemu očetu povzročale velike skrbi. Fantje so že zgodaj začeli zahajati v gore in tako se je Karol že kot šolar navdušil za gornišstvo, smučanje in tudi plezanje.

Njegova študentska leta v Krakovu je sicer bolj kot ukvarjanje s športom zaznamovalo gledališče (Karol Wojtyła je veljal za zelo nadarjenega igralca in odličnega pevca!), vendar pa je mladi študent filozofije zelo pogosto zahajal v gore. Med prijatelji je veljal za odličnega športnika in pravega silaka - tako se je ob začetku vojne lahko zaposlil kot težak v kamnolomu. Na očetovo željo se je posvetil študiju teologije in

po koncu druge svetovne vojne je bil leta 1946 posvečen v duhovnika. Prepričan je bil, da je športna dejavnost v naravi zelo pomembna za mlade ljudi, in je zato vodil številne gorniške in kajakaške izlete za mladino.

Izvolitev Karola Jozefa Wojtyła za papeža katoliške cerkve 16. oktobra leta 1978 je bila za marsikoga presenetljiva, saj je prvič po 455 letih postal papež mož, ki ni bil Italijan. Prvič se je zgodilo, da je bil papež Slovan, povrh tega pa je bil ob izvolitvi star komaj 58 let. Svet so kmalu obšle fotografije papeža na smučeh, njegova poletna rezidenca Castel Gandolfo pa je dobila plavalni bazen. »Bazen je veliko cenejši, kot če bi morali spet organizirati konklave!« je hudomušno komentiral novost cerkveni poglavar, ki je vzdrževal svojo telesno kondicijo z rednim plavanjem, smučanjem in planinskimi turami. Mnogi so Janeza Pavla II. označili za najboljši športnega papeža v zgodovini, sam pa se je večkrat pošalil, da samo sledi zgledu papeža Pija XI., ki je bil odličen gornik. »Sicer pa je že sv. Pavel opozarjal, kako pomembno je uriti telo in duha!« Oddih si je najraje privoščil v dolini Aoste. Dokler mu je zdravje dopuščalo, je hodil na dolge sprehode po gorah, pozneje pa je užival v razgledu na gorske velikane, sosede Mont Blanca. Domačini v gorskih vasicah so bili sprva na vso moč presenečeni, ko so na svojih gorskih poteh nepričakovano srečevali vrhovnega poglavarja katoliške cerkve, ki se je na svoje gorniške izlete odpravljal skromno kot vsak drug planinec. Zanimivo pa je, da so ga na njegovih planinskih potepanjih navadno pustili pri miru celo najbolj nadležni fotoreporterji.

»Ob pogledu na veličastne gore smo se prisiljeni zamisliti nad svojim odnosom do narave in postanemo veliko bolj spoštljivi do nje. Hkrati pa se moramo zamisliti tudi nad tem, kako pogosto hudo skrunimo naravo z nedopustno lakomiselnostjo!« je dejal ob enem svojih obiskov v Dolomitih. »Ljubim gore. Človeka naučijo premagovati napore in samega sebe. Naučijo te, da se je za svoj cilj treba pošteno potruditi. Gore prinašajo notranji mir, čist gorski zrak pa pomaga človeku, da globoko razmišlja, meditira in se poglubi v skrivnosti vere in spreobrnjenja.«

V posebnem nagovoru benediktinskemu redu ob njegovi 1500-letnici julija 1999 je Janez

Pavel II. opisal svoj osebni odnos do gora: »Kadar koli se zazrem v gore, prelepe in veličastne, se zahvalim Bogu za tako čudovito stvarstvo. Čudovita lepota gora vpliva na vsakega človeka, ljudi navdaja s spoštovanjem do Stvarnika in z globoko pobožnostjo prežame vernika, ki vidi v lepoti gora odsev božje lepote.«

10. novembra 2002, v mednarodnem letu gora, ko je v Aosti vodil mašo na zahvalno nedeljo, je posebej poudaril, kako pomembna je skrb za naravo in kakšno pomembno vlogo imajo gore za človeštvo. »Današnja industrijska družba ima pogosto nespoštljiv odnos do kmetov. In vendar kmetje, ki obdelujejo zemljo, služijo vsemu človeštvu. Gorski kmetje si zaslužijo naše veliko spoštovanje! Skrb za naravo, za stvarstvo v vsej njegovi lepoti je dolžnost vseh in vsakogar. Ne smemo pozabiti, da Zemlja pripada Bogu, ljudje pa smo le njeni skrbniki. Potrebne so korenite kulturne spremembe: od neusmiljenega izkoriščanja Zemlje se moramo spreobrniti k spoštljivemu skrbništvu nad čudovitim darom, ki nam ga je Stvarnik zaupal v upravljanje. Združeni narodi so leto 2002 razglasili za mednarodno leto gora. Gore so čudovit božji dar, ljudi očarajo in v Svetem pismu so najpogostejši kraji človekovega srečanja z Bogom. Toda go-

re niso le simbolični kraji, niso le kraji, v katerih bi preživljali svoj prosti čas in uživali. Za mnoge ljudi so dom, ki jim omogoča preživetje, pa čeprav za ceno vsakdanjih naporov in trdega dela. Gore so dediščina vsega človeštva, vsi jih moramo spoštovati in ohranjati. So simbol človekove sposobnosti, da se zbliža s Stvarnikom.«

Ob svojih obiskih gora v italijanskih Dolomitih je papež večkrat poudaril, da se obiskovalci gora naučijo ne le skromnosti in premagovanja naporov, ampak tudi medsebojne solidarnosti in tovarištva. Zato je z veseljem prevzel pokroviteljstvo nad vsakoletno slovesnostjo v mestecu Pinzolo pod vrhovi Brente, v katerem že vrsto let podeljujejo zlato plaketo za solidarnost v gorah. Med dobitniki tega najvišjega svetovnega priznanja za človekoljubje v gorah so bili doslej že številni gorski reševalci, zdravniki in alpinisti z vseh celin, tudi eden najbolj znanih slovenskih gorskih reševalcev iz Mojstrane, Janez Brojan.

Janezu Pavlu II. so alpinisti posvetili kar precej plezalnih smeri – tako na primer je pokojnemu papežu posvečena Poljska smer v južni steni Anapurne I, ki sta jo leta 1987 preplezala Artur Hajzer in Jerzy Kukuczka.

V pogorju Adamella se od leta 1999 po pokojnem papežu imenuje vrh Punta Giovanni Paolo II. (prej se je imenoval Cresta Croce). Januarja letos pa so na pobudo prebivalcev v pokrajini Abruzzi sklenili, da bodo po Karolu Wojtyli poimenovali 2424 m visoki vrh v gorski verigi Gran Sasso, ki je bil doslej brez imena. »Odločili smo se, da je prav, da vrh nosi njegovo ime, saj je imel čisto posebno mesto v papeževem srcu. Večkrat ga je obiskal čisto sam in dejal je, da odhaja na goro molit, ker ga zelo spominja na njegovo rojstno Poljsko. Zato bomo po njem poimenovali vrh in tudi stezo, ki vodi nanj iz vasice San Pietro della Jenca,« je odločitev pokrajinske oblasti razložil župan Bigio Tempesta. ◉

Kako poznamo naše gore?

Poletje se bliža, sneg bo izginil in spet nas bo vleklo na skalnate vršace. Tega le redko kdo obiše. Kje je to, od kod je slikano?

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz aprilske številke:

Kamnita zaljubljenca sta bila kar trd oreh, vendar sta se le našla dva poznavalca. Prvi je bil Benjamin Kampuš, gospodar Zasavske kočje na Prehodavcih, drugi pa Martin Oblak. To zanimivo naravno tvorbo najdemo na kraških podih malo naprej od Zasavske kočje proti Lepemu Špičju. Opazimo jo lahko na desni ob poti. Bila sta tudi posneta v dokumentarnem filmu Razgledi s Triglavskih vrhov.

Po koncu redakcije pa smo minuli mesec dobili še pravilno rešitev prejšnje uganke od Darka Dolinarja.

Andrej Stritar

Slovenska planinska pot 2004

V enem mahu čez slovenske gore

✍ in 📷 Srečko Najmajster

Konec lanskega leta sem razmišljal, katerih planinskih tur bi se lotil v tem letu. Tako se mi je porodila misel o Slovenski planinski poti, ki sem jo doslej prehodil dvakrat, in sicer prvič v dvajsetih letih, drugič pa v desetih. Vprašal sem se, ali je možno to pot prehoditi v enem letu? Če bi imel ob sebi še nekaj zanesenjakov, bi bilo možno. Za idejo sta bila takoj navdušena Jože Bračko in Franc Zemljič, kasneje pa se je nad idejo navdušil še Ivo Pešl. Tako smo bili štirje zagotovljeni kandidati. Drugi planinski prijatelji so se imeli namen pridružiti na nekaj posameznih etapah.

V začetku leta smo imeli pripravljen načrt posameznih etap in približne termine, kdaj bi se nanje odpravili. Tako smo imeli predvidenih 11 etap, ki naj bi jih prehodili od sredine aprila do konca septembra. Tudi kondicijsko smo se morali dobro pripraviti, saj smo imeli po okvirnem načrtu 8 ur hoje na dan, to pa je nekaj več od običajne planinske ture.

Spomladanske etape

Prvo etapo od Maribora do Slovenj Gradca, torej čez Pohorje, smo nameravali prehoditi sredi aprila. Toda narava nam je že na začetku pokazala roge, saj se je dolgo zadržal sneg, tudi vreme je bilo slabo, tako da smo šli na prvo etapo 7. maja. Začeli smo tam, kjer se pot tudi uradno začne, in sicer v Radvanju. Do Ruške koče, v kateri smo prenočili, je pot potekala brez zapletov. Drugi dan se je začel z rahlim dežjem, ki je vmes prehajal v sneg. Od Peska do Ribniške koče smo imeli prave zimske razmere. Dež je prešel v sneg, spustila se je gosta megla, stari sneg pa se je udiral do pasu. Od Lovrenških jezer dalje smo imeli velike težave z orientacijo. Utrujeni in prezeblji smo le prišli do Ribniške koče in se segreli ob topli peči. Naslednji dan se je naredilo lepo jutro, takšen pa je bil tu-

Srečanje s pastirjem

di dan do Slovenj Gradca. 1. etapa je bila pod streho.

Že naslednji teden, 13. maja, smo odšli na drugo etapo od Idrije do Senožeč. Prvi dan smo šli do Koče na Hleviški planini. Upravnik nam jo je odprl, da smo lahko prenočili. Drugi dan smo pot nadaljevali prek Vojskega proti Golakom. Tu se je ponovilo Pohorje. Dan je bil sicer lep, toda bolj smo se dvigovali, več je bilo snega, ki se je zopet udiral. S težavo smo iskali markacije, ki so bile skrite pod snegom. Namesto njih smo našli na poti odtise medvedjih šap, zato nam je začelo srce hitreje biti. Te sledi so nas spremljale do vrha Golakov, do katerega smo po iskanju poti le prišli. Na srečo se nam na poti ni prikazal kosmatinec, saj si ga v tistem trenutku res nismo želeli videti. Spustili smo se do Iztokove koče pod Golaki, kjer nas je pogostil upravnik Matjaž, planinec z dušo in telesom. Tretji dan smo prehodili pot prek Čavna, po Robu nad Vipavsko dolino do Koče na Javorniku. Četrti dan smo nadaljevali prek Nanosa do Senožeč; tam nas je spotoma malo zmočilo.

Tretjo etapo od Petrovega Brda do Idrije smo začeli 25. maja na Petrovem Brdu. V prijatni planinski hišici nam je prijala jutranja kaviča. Od tam smo šli na Porezen, z njega do Bolnice Franje in do Ermanovca, kjer smo prenočili. Drugi dan nas je čakala pot prek Bevkovega vrha in Sivke do Idrije.

Postopoma v visokogorje

Zaradi slabih razmer v visokogorju (sneg) in slabih vremenskih napovedi smo morali predvidene etape prestaviti, nekatere pa tudi zamenjati. Tako smo se na četrto etapo čez Karavanke (od Tržiča do Mojstrane) odpravili komaj 26. junija. Na tej etapi nas je prvič spremljalo lepo, sončno vreme. Prvi dan smo se odpravili prek Dobrče in Begunjščice do Roblekovega doma. Nadaljevali smo čez Zelenico na Stol, z njega pa do Koče pod Golico. Bila je zelo dolga pot, z lepimi razgledi na Julijce, Kranjsko dolino in na avstrijsko stran. Tretji dan smo pričakali sončni vzhod na Golici, nadaljevali pa mimo Rožce do Dovjega, kjer je grob Jakoba Aljaža. Z Dovjega smo naredili še nekaj korakov do Mojstrane, od tam pa smo se odpravili domov.

Peta etapa, 18. julija, nas je vodila iz Slovenj Gradca do Rogovilca v Savinjski dolini. Šli smo na Uršljo goro in do Smrekovca, od tam pa drugi dan proti Raduhi. Na planini Javorje smo srečali starega znanca s planin, Filipa. Vreme je bilo zopet lepo, Savinjske Alpe kot na dlani, vendar ponekod še pobeljene s snegom.

24. julija smo se odpravili na 6. etapo z Jezerskega v Trzič. Začeli smo zgodaj, saj so bile za popoldne napovedane nevihte. Tako smo razmeroma hitro prišli na Storžič in navzdol do Doma pod Storžičem. Ker smo imeli še dovolj časa, smo se odpravili naprej na Tolsti vrh in Kriško goro, ta del je bil predviden za naslednji dan. Na koči na Kriški gori smo dočakali tudi nevihto, ko pa je pojenjala smo se v dežju spustili v Trzič.

Čez Kamniško-Savinjske Alpe

Na 7. etapo (od Rogovilca do Jezerskega) čez celotne Kamniško-Savinjske Alpe smo se odpravili 30. julija. Pot iz doline na Ojstrico in dalje na Planjavo je potekala brez posebnosti. Na poti iz Planjave proti Kamniškemu sedlu in dalje proti Okrešlju pa je bilo veliko na novo odtrganega kamnja. Moram poudariti, da smo na takšnih poteh uporabljali čelade. Na Okrešlju smo prespali, drugi dan pa nadaljevali pot na Križ, od tam pa na Skuto (proti vrhu veliko razpokanih in odlomljenih skal). S Skute smo se spustili do Cojzove

koče na Kokrskem sedlu, tam smo prenočili, zgodaj zjutraj pa nadaljevali pot na Grintovec. Na njem smo ujeli sončni vzhod. Z Grintovca je bila zelo težavna pot proti Kočni (melišče, ponekod sneg). Vrh Kočne pa je bil od zimskih razmer in od delovanja strel skoraj raztreščen. Z vrha smo nadaljevali pot do Češke koče in dalje na Jezerško. S to etapo smo nadoknadili zamujeno in smo bili spet na tekočem – glede na naš načrt.

Čez osrednje Julijce

8. etapa od Mojstrane do Vršiča je bila planirana za tri dni, 9. etapa z Vršiča do Trente pa za en dan. Ker smo se čutili kondicijsko dovolj pripravljene, smo ti etapi združili. 16. avgusta smo začeli zjutraj v Mojstrani in se povzpeli do Staničeve koče, od tam pa mimo Kredarice na vrh Triglava. Bil je lep sončen dan z lepimi razgledi na vse strani. Z vrha smo se spustili na Dolič, od tam pa v zatrep Zadnjice ter se povzpeli do Luknje. Na poti smo seveda opazovali gorsko cvetje (na vseh etapah). Na poti z Luknje na Bovški Gamsovec smo srečali kozoroge, ki so nam pozirali za fotografiranje. Pozno zvečer smo po dolgi in naporni turi prišli na Pogačnikov dom na Kriških podih in smo kar popadali v postelje.

Naslednji dan smo se povzpeli na Razor, vsi vrhovi s Triglavom na čelu so se bleščali v soncu, spodaj po dolinah pa je bila megla, kot da bi gledal morje pod seboj. Žal se je ta megla kasneje dvignila, tako da smo na poti z Razorja na Prisojnik hodili v gosti megli in nismo videli daleč pred seboj. S Prisojnika smo se spustili na Vršič. Noč je hitro minila, še v temi smo bili na poti proti Špički. Na vrh Jalovca smo prišli v lepem sončnem vremenu, le na grebenu je precej pihalo, tako da smo hodili po vseh štirih. Vrnili smo se do Špičke, od tam pa v dolino Trento in do Zadnjice. Za nami je bila najdaljša in najtežja etapa. Po tej etapi ni bilo več vprašanja, ali nam bo celotna pot uspela ali ne.

Čez južni rob Julijcev

27. avgusta smo šli na 10. etapo, iz Zadnjice do Petrovega Brda. Vzpeli smo se do Zasavske koče na Prehodavcih, od tam pa po dolini Triglavskih jezer do koče. Bil je čudovit dan, ven-

Ledvička z Velikega Špičja Andrej Stritar

dar so bili vrhovi okrog Triglava pobeljeni s snegom, ki je zapadel prejšnji dan. Nadaljevali smo na Komno in čez Bogatinsko sedlo do Doma pri Krnskih jezerih. Drugi dan smo se odpravili na vrh Krna in do koč, do katere še vedno nosijo hrano s konji. S Krna smo šli na Batognico, znano po dogodkih iz I. svetovne vojne. Tu še vedno najdemo veliko ostankov, od raztreščenih granat pa do človeških kosti. Ko to gledaš, se zamisliš, zakaj je bilo to potrebno, zakaj je umrlo toliko nedolžnih ljudi, ki so jih s silo spravili na fronto. Zamišljeni smo nadaljevali dolgo pot do Planine Razor. Tretji dan etape smo se povzpeli na Vogel, od tam na Rodico in do Črne prsti. Zopet smo bili deležni lepih razgledov, na levi Triglav z Julijci, Bohinjsko jezero, na desni Baška grapa, Porezen, v ozadju pa morje. Ob poti je bilo veliko planik, morali smo paziti, da jih nismo pohodili. S Črne prsti smo se prek Koble spustili v Petrovo Brdo.

Za konec čez Primorsko

Pred nami je bila zadnja - 11. etapa od Senožeč do Ankarana. Na to pot smo šli 18. septembra, teden prej, kot smo načrtovali. V sončnem vremenu, vendar v burji, smo šli na Vremščico, z nje pa do Škocjanskih jam. Nadaljevali smo mimo kraških vasic na Slavnik, zadnji tisočak na poti. Tam smo opazovali sonce, ki je zahaja-

lo nekje na obzorju nad morjem, naslednje jutro pa smo ga opazovali, kako je vzhajalo nekje nad Snežnikom. S Slavnika smo šli do Socerba - starega gradu nad Trstom, ki je bil pod nami kot na dlani. Nadaljevali smo do Ospa, našega značnega plezališča. Na poti nas je spremljal pogled na viadukt Črni kal, ki je bil malo pred odprtjem. V Ospu nam je z domačim refoškom postregla Elica Vehar, ki je drugače doma iz naših krajev, sedaj pa že dolgo živi v tej prelepi primorski vasi. Morali smo nadaljevati prek Tinjana in Škofij do Ankarana; tam smo si v dnevnik odtisnili zadnji žig. Uspelo nam je! V morju smo si ohladili naše pregreto telo, voda je bila prijetna za kopanje.

Ko smo Slovensko planinsko pot začeli, so se nam porajali dvomi, ali jo bomo končali, saj smo imeli velike težave z vremenom in prestavljanjem etap. Zato smo bili na koncu vsi toliko bolj veseli. Ob tej priložnosti čestitam celotni ekipi za požrtvovalnost. Na poti smo v 25 dneh prehodili 235 ur. Za nas je bila prehojena pot neka nova izkušnja. Na tej poti ni bilo uživanja, takšnega, kot je na običajnih turah, pač pa je bila vsaka tura novo garanje. Zato se bomo naslednje leto odpravljali na običajne planinske ture, da bomo lahko bolj uživali v lepotah gorske narave.

Na koncu bi se zahvalil PD Paloma, ki nam je delno pokrilo stroške prevozov.

Gora brez vrha

Mešanica narave in ljudi na Tajskem

✍ in 📷 Mare Cestnik

Nekaj malega sem se že naučil o tem, da jeze in zamere škodijo predvsem meni. Tajce in njihov lahkoživi pogled na življenjske nujnosti je tako lahko imeti rad, vendar me pogostokrat prevzame vtis, da uspešno pokvarijo vse, česar se dotaknejo. Naziv »narodni park«, na primer, sprejemajo z zelo ljudsko uglasitvijo: zabava, druženje in glasnost, vmes pa nekaj predpisanih ogledov in skupinskih fotografij na predvidenih točkah. Ne najboljše opravičilo zanje je, da so morali to plačati z dolgo hojo po razdrapani stezi, z veliko težke sape in lepljivega znoja. A bistvo problema je najbrž spet predvsem v

tistih, ki takšno ceneno izletnikovanje dopuščajo in usmerjajo, če ne kar spodbujajo. Po narodnem parku Phu Kradung vozijo motorna vozila, po njegovem nebu obračajo vojaški helikopterji, nosači za deset bahtov za kilogram tovora prinašajo tone in tone porabniške krame, »jestvišča« in točilnice se posedajo ob stičiščih znamenitosti, tesari in zida se s pregovorno vzhodnjaško vztrajnostjo, iz zvočnikov šotorišča bobnijo občasni nagovori, opomini in popularna glasba. Steze so udobno razširjene za mestne zadihance, ki se okorno učijo hoditi peš. In vendar se tukaj predvsem počutim dobro, smiselno umeščen in velikokrat naravnost prevzet. Z veliko samotnega prijateljstva z naravo in njenimi vrhunskimi stvaritvami: za začetek pravo modro nebo in ponoči (na Tajskem) prvič videne zvezde.

Pot na goro

Ropotija na hladni gori

Tudi iz tega prostranega taborišča, iz te predelovalnice sumljivih pobegov, pišem ob svečah; eni beli in eni rumeni, ki sem ju bil ukradel z molilne ploščadi z velikim pozlačenim Budo. Sem v eni od desetih (če ne celo stotin) tesnih lesenih hišic s strmimi pločevinastimi strehami, ki jim pravijo leseni šotori, na režastem podu iz desk, okrog mene pa rohnijo kitare in butajo bobni – kot da sem presečišče enako dolgočasnih in razvlečenih, razjokanih tajskih popevk, tako ljubih sentimentalni mladini, v isti sapi povsem razgaljen in popolnoma skrit. Takšne in drugačne svetilke, ognji in žari gorijo pred hišicami in v njih, duhovi debelo oblečenih postav se sklanjajo na odejah in pod vrvmi z obešenimi brisačami. Minilo bo, si prigovarjam – ne nazadnje je že čas, da svoje predsodke, četudi upravičene, končno zamenjam s spoznanjem, da Azija ni kraj za intimnosti in tišino: veliki otroci najstniških letnic pač, ki jih mučijo hormoni in boleznimi posnemanja. Toda čemu so se morali z vso tisto ropotijo pririniti prav sem

gor, na hladno goro, v soseščino lepot, ki so tihe, a jih kar razganja od veličastnosti in ponosne samozadostnosti?

Ko so me tam daleč spodaj spustili hoditi, sem si bil urezal bambusovo palico ter začel v sipki prah steze mešati vroči znoj gorniškega napora. Gozd se je levil iz ene značilnosti v drugo in zrak je hitro izgubljal svojo tropsko zadušljivost. Menjavale so se zidane ali vrezane stopnice, ogledala izhojenih kamnov in skal, police s poširki za stojnice, grobi nakloni z razmetanim pečevjem, hudo strme železne stopnice, ozki prehodi med kot izžaganimi, črnimi balvani, velikimi kot hiše, prstnate strmali in zabetonirana stopnišča. Bilo je dolgo in sploh ne tako zelo lahko, kot si je bil mislil pešec, vajen bregov, toda v tolažbo me je spremljalo vse tisto, kar dela senco in trga sončni sij: najprej so omagala nižinska drevesa, potem veliki listavci z gladkim sivim lubjem, nazadnje bambus, ki je hreščal in cvilil v nežnih zamahih vetra. Hodil sem zlagoma, tako rekoč nežno, hribovsko previdno. Nihče me ni prehitel, za nikomer se nisem ustavljal. Skrbelo me je, ker je šlo več ljudi gor kot dol, toda spet se je vse ustavljalo pri temotnost izničujoči, nasmehljani azijski prijaznosti, pri pozdravih in pri kar naprej ponavljanih dobrih namenih. Najbolj dosledno so ogovarjala in poizvedovala dekleta, z radostnimi nasmehi, ki se tako lepo podajo njihovim očem, podobnim velikim solzam, in koži barve zelo mlečne kave, zglijane s smetano drugačne čutnosti. Celó v nosačih ni bilo začutiti nobene zamere do lahkonogih in včasih objestnih izletnikov, ki so kričali svojo izpustitev iz tesni bangkoških in ulic drugih velikih tajskih mest, nobene užaljene nevoščljivosti. Najprej sem srečeval tiste, ki so se s praznimi nosili, preprostimi debelimi bambusovimi drogovi vračali, potem sem začel dohitevati vse več tistih, ki so se s polnimi vzpenjali. Ne le z gmotami ogabnih trgovinskih prigrizkov in pisanih pijač ter paketi keramičnih ploščic in drugih gradbenih stvari, temveč tudi z velikanskimi svežnji turistične prtljage. Korak prilagodljivih stopal je bil trden, njihove nabite stebraste noge so mlele grušč kot stope žito. Nekaj izrednih atletov je bilo vmes. Znoj, plastenka vode, brisača čez čelo ali okrog vratu, med vozle vrvi zataknen majhen radio. Nosile

so tudi ženske, krepkih, a ne možačastih postav, in njihovi tovari niso bili videti nič manjši. Vse sem občudoval in bolj njim kot sebi sem privoščil, ko se je za zadnjim robom kot čudež odprla prostrana, svetla, zračna ravnica.

Med gozdom in popolno svobodo

Steza se je iztekla in spet začela na samem vrhu gore, ki pa je bila od zgoraj podobna vsemu drugemu, le gori ne. Njen vrh je planota, okrogla ravnica s premerom kakšnih dvajset kilometrov, skoraj pravilni krog pa le na južni strani krušijo in brusijo potoki in reke, ki se nabirajo v obširnih mokriščih. Le-ta se izmenjujejo s ploščadmi črnih kamnin in travnatimi gmajnami, po katerih so posejani vitki, pahljačasti bori. Takoj je zadišalo po njih. Ravna debela

se končujejo z nekaj debelimi krempljastimi vejami, na katerih kot metlice poganjajo šopi iglic. Krasna, dostojanstvena drevesa, ki ne ljubijo zgoščenosti, ki hočejo vsako zase napraviti vtis zadostnosti – to jim v nepričakovanem nasprotju s kaotičnimi tropskimi gozdovi in romantičnimi lučkami kokosovih palm tudi popolnoma uspeva. Le redka listnata grmičja se pohlevno vzdigujejo iz podrasti, ki je gosto stkana tako iz zelenih kot z rjavih praproti. Brez sape sem strmel v prostorno pokrajino, katere ime bi vnesel nekam med pojma gozd in popolna svoboda. Nebo je bilo pomirjujoče modro in po robovih okrašeno z redkimi predivastimi oblaki. Kras, Istra, bi potreba po primerjavah izbirala brez senčice domotožja; bom že prebolel vse tisto, kar tukaj sodi k znamenitim krajem, sem se potolažil s prepričljivo lahkoto in se po dolgi beli mivkasti stezi, ki bi jo smel imenovati tudi cesta, z drugimi pohodniki odpravil proti šotorišču.

Med drugim ima reklamni zemljevid narodnega parka in gore Phu Kradung mastno označeni dve najljubši pečini: Pha Nok Aim je namenjena opazovanju sončnega vzhoda, dobrih deset kilometrov stran pa je Pha Lom Sak določen za fotografiranje sončnega zahoda. Torej se v kratkih večerih odpravljam k prvi in v dolgih jutrih, prepojenih z roso in gosto meglo, k drugi – da ne govorim o vseh tistih vmes. Na takšen način si prigoljufam popolno samoto, ki se kot plima naravne sorodnosti razliva čez in skozi osamljene bore. Pod prepadom se v daljno dolino steka morje nepredirnega gozda, v ravnini se kopajo zlatnine riževih polj v času žetve, čisto zadaj pa se v mrču sušne dobe stiska veriga slikovitih gorskih zob; obzornica je spojena s slutnjo mogočnega Mekonga, tiste skrajne daljnosti, ob kateri mi bo uplahnila potreba, da bi se spraševal, kaj je še bolj onstran. Ko se vračam z obrobja planote, v goščavno notranjost, se vedno ustavim na kateri izmed skalnih ploščadi, ki so jih bili izbrali budističnim oltarjem in kipom z vsem pomirjenega Bude. Prepričan sem, da človek Buda, čeprav je dobro poznal ljudsko čud, ni imel v mislih budizma površinske in pozlate, podob in molitvic, toda kraji, kjer ga ustoličujejo, so praviloma prostori miru in ljubkovanih naravnih čudes.

V središču, na dnu pravilne polkrogle neba

Ne bi se mogel odločiti, kaj je lepše in boljše, hoditi po obodu gorinega ploskega temena ali povprek v vseh smereh po tisti v nebo pomaknjeni plošči – ne, ne bi se mogel in še manj hotel. Kakor je nepravilno in nemodro kakovostno primerjati in deliti široke razglede in drobne vpogleda v čudeže naravnih mikrokozmosov. Samo od sebe se mi je ob pravem času zajadrilo v savano praproti, ostrih trav in dišečih iglavcev, priljudno napeto v mrežo ravnih, za transe hoje izmišljenih poti. Tako ali tako si ves čas v središču, na dnu pravilne polkrogle neba, in bolj ko znaš krotiti lastniško miselnost, bolj je vse tvoje in tebi namenjeno. Kmalu je zašumela voda, iztisnjena iz mokrišč in rjavo temnika sta, eden od številnih rokavov reke, ki se na drugi strani ploščadnega vrha spusti z okrušene gore. Seveda ne brez slapov, neodvisnih od tega, ali in kako jih ponuja tajski turistični menedžment – rečeno mimogrede.

Ob strugah je rastje seveda mnogo bolj razkošno in zgoščeno, tudi bolj raznovrstno. Bore zamenjajo listavci, celo hrasti in javori, oblečeni v drobno živo rdeče listje, in bambus, ki predirno zajoče, kadar ga globoko upogne prst vetra. Ob skoraj nepremičnih tolmunih je dišeče molčal razkošni mrak, le tu in tam porisan s sončnimi pegami, so se pa z njimi toliko veseleje – kot med, zlato in safirji – škropili vrhovi gozda. Plodno združena razpadanje in rast, plavajoči listi, podrta debela in zajemalke črnega blata. Izletniki so tarnali, da niso slapovi nič posebnega, menda zato, ker ni visoke vode – ampak ali je res, sem ugovarjal, da je bolj ljubezni vredna tista ženska, ki ljubi ljubkujoče, kot tista, ki grize in praska? Prva dva sta se skrivala v zeleno temnih globačah, pod njimi so polomljeni ležali z mahom poraščeni balvani. Tretji in četrti sta se dolgo nabirala po širokih, skoraj ravnih, ploskih strugah, morda nikoli polnih in pokritih, preden sta se razcvetela po bleščečih pečinah. Bolj se je cedilo kot teklo, cvrčalo v okroglih luknjah, vrtinah vrtincev, in se mehurčilo po skrilastih razah. Potem so začele suhe visoke trave spet izrivati zelenino, za robovi obrežja so se širile suhe planje, iz katerih so štrlela vihar

nikom podobna debla. Med kamnitimi razbitinami so se zakoreninila posamična drevesa, porasla z ovijalkami in omelami, njihovo listje je bilo debelo in trdo. Steza je vodotok zapustila tam, kjer se je pokrajina izravnala proti prvim samotnim borom, pri polkrožni previsni polici z zadnjim slapom. Najbolj vitkim in najbolj glasnim.

Srečen človek, ki se zna vse bolj čuditi

In spet se je pot stekala naravnost, v popolni samoti, z vzhičenji varno pospravljenega pešca, ki ga oči zlivajo s širjavami, sredi polne praznine modro-zlate kupole, v prepletu garanja in užitka. Le ena »posebnost« se je vrinila vmes, temno jezerce z razpokanimi bregovi, pomaknjeno v travnato kotanjo, naslonjeno na teman listnat gozdič – vse drugo je bila brezimna pesem, neizprašljiva slast, ki bi smela trajati dneve in dneve, pa se njene popolne zvezanosti v navidezno enoličnost nikakor ne bi mogel naveščati. Dolgi vrhunec, ki bi mu želel prešteti korake ter vsakemu prilepiti misel, abstraktno podobo, skico, dobro željo, nitko povezave s prvinskimi božjim, privolitev v sorodnost, kamenček popolnega prevzetja – pa so bili samo sinje modro nebo z na obzorju poležanimi nizkimi oblaki, savanska travnata širjava, večglasni veter in neusahljivo privlačni čopasti bori. In široka steza, ravna kot igla.

Na večer sem se umaknil k svojemu stoječemu Budi, ki sameva med ugaslimi dišečimi palčkami, razlitimi svečami in razcefranimi molilnimi trakovi. Tišino je dopolnjeval ptičji ščebet in na zahodu so se gostile rdečkaste barve, vržene na različne družine oblakov. Tako je gorelo, da je jemalo sapo, v nežnih, hitro menjajočih se prehodih prek rdečega in rožnatega v vijolično in oranžno, in to vsaj čez polovico nebesne kupole. Temnilo se je s tropsko naglico, a brez zadržkov in skrbi sem posedal na s keramičnimi ploščicami obloženih stopnicah, zlizanih od odprtosti naravnim silam in poklekov molilcev – medtem pa so se v taborišču množili šotori, nepretregano se je prihajalo, pogrinjalo plastične pletenjače in pihalo v ognje v samotnih žarah, cedilo mast s pečenk, kričalo in se klicalo ter

Hoja pod velikim nebom

brez možnosti pomilostitve mučilo kitare. In vendar sem množičnikom privoščil več dobrega kot slabega, čeprav zdaj že dobro vem, da jih ne nauči nič koristnega ne prvo ne drugo.

Na gori, kjer ni ne psov ne komarjev, najhujših tropskih pošasti, so večeri veliko daljši kot v urbaniziranih podoljih, vendar slajši, ker jih oblivajo mrzle kaplje rose in zlati ogorki zvezd. Za vse praktične nuje je poskrbljeno, čeprav je voda v kopalnicah blatna in hrana dvakrat dražja kot v dolini. Neštetokrat sem odgovoril na nešteta vprašanja, toda na Tajskem je včasih prijazna celo objestnost. Izginili so olupki jabolok, ki sem jih bil nastavljal debeli udomačeni košuti, ki ponosno prosjači po vsem šotorišču. Ne morem se naveščati gledati in upravičeno se imam za srečnega človeka, ker se znam vse bolj čuditi. Domačno sem pokimal Velikemu medvedu ter se zadoščeno in brez zamer zleknil na trdo ležišče, v srce otočka, ki ga preplavljajo najvišje plime nebrzdane piknikarske veselice. Naj zveni še tako ponošeno in plehko. Buči, razglašeno vriska v ohlajajoči se večer, da valovita plama prižganih sveč – zanesljiv občutek imam, da je središče (ne oko!) tega veseličarskega orkana tik za mojo miroljubno hiško.

A s tem se gori, četudi nima vrha, ne more ničesar vzeti in ji ničesar ne manjka. Toliko bolj, če ji napišem takšne skromno posvetilo. ○

O družbenem pomenu planinstva*

✍ Hannes Strohmeyer

Postindustrijska družba kot družba doživetij

Preobrazba agrarne družbe v industrijsko je planincem prinesla višji standard, prosti čas in porabništvo. Splošno uveljavljenega družbenega tipa sicer ne smemo razumeti kot vrhunec ali celo skrajno točko zgodovine, vendar sta interpretacija in razvrščanje posameznih simptomov družbeno-kulturne preobrazbe neenotna. Še najustreznejša je besedica »post«, živimo torej v postmoderni ali postindustrijski družbi. Kaj to pomeni? Po eni razlagi je taka družba informacijska zaradi nove informacijsko-komunikacijske tehnologije, po drugi razlagi pa rizična – namesto bolezni in revščine nam danes grozijo kemično-atomske nevarnosti. Pri planinstvu je smiselno izhajati iz tretjega vidika postindustrijske družbe. Nemški kulturni sociolog Gerhard Schulze je za izhodišče za svojo razlago izbral doživetje in družbo opredelil kot družbo doživetij. Pojem »doživetje« opisuje doživljanje, polno vtisov. V družbi, v kateri ne gre več le za zagotavljanje golega preživetja in kjer se vidimo v poplavi možnosti, je odločujoč svet doživljanj. Orientacija notranjega doživetja postane najbolj neposredna oblika iskanja sreče in začne igrati relativno pomembno vlogo pri izgradnji družbe. Doživetje je seveda zelo subjektivno in to povzroča težave v komunikaciji. Želja članov družbe po čim intenzivnejšem doživljanju vpliva na celotni življenjski slog, še

zlasti na oblikovanje prostega časa, in tako nastane lastna industrija doživetij. Možna področja vsakdanjih doživetij bi našli npr. v pokušanju vina, kulturi, avanturističnih potovanjih, nakupovanju, različnih športih in seveda planinskih dejavnostih.

Šport in planinstvo

Šport v svetu, v katerem je vse manj telesne aktivnosti, zadovoljuje elementarno potrebo po gibanju. V ožjem smislu gre za telesno vadbo s poudarkom na rekordih, toda v postmoderni družbi zadnjih desetletij se vzporedno razvija tudi nešportno v športu oziroma šport v prostem času. Pritisk za vrhunskimi dosežki in konkurenca sta nepomembna, pomembno se je ukvarjati s športom zaradi veselja, zdravja, druženja, igranja brez zmagovalca.

Planinstvo je v marsičem zapoznala športna zvrst. Šele v 20. stoletju imamo strokovnjake za doseganje vrhunskih rezultatov, nacionalne trenerje, tekmovanja. Ne glede na te zelo mlade tendence in programe pa že dolgo govorimo o vrhunskih razredih (težavnostnih stopnjah), tekmovanjih med posameznimi planinci (alpinisti) ali celotnimi narodi pri osvajanju osemtisočakov ali pri preseganju rekordov (npr. v klasični severni steni Eigerja). Številni vidiki planinstva torej v splošnem ustrezajo športu: je šport tveganja, je ekološko naravno, vendar tudi obremenjujoče za okolje.

Toda nekatere stvari so drugačne. Manjkajo pravila o uporabi dopinga in formalne prepovedi, ni določil amaterizma, pač pa obstaja stopnja profesionalizma. Alpinistični dosežki se nikoli ne pojavljajo zaradi gledalcev, tudi mediji ne poročajo veliko, če že, le zaradi objavljanja morebitnih nesreč ali posameznih izjemnih primerov. O planinstvu obstajata obsežna znanstveno-strokovna ter leposlovna literatura, čeprav gre zlasti v alpinizmu bolj za ustne predstavitve oziroma predavanja.

Vse to vodi do spoznanja: planinstvo je več kot šport! Seveda tudi druge športne zvrsti pomenijo življenjsko izpolnitev. V družbi, kjer vrednote niso trdne, so posamezniki osvobojeni svojih življenjskih form, toda ta svoboda zahteva osebno iskanje in samopotrjevanje. Po

* Objavljeno v »*Osterreichische Alpenzeitung*« (1878-2005), letnik 1578, december 2004, str. 149. Príspevek je prevedel in priredil Franci Ekar.

vsem tem je jasno, da lahko tudi alpinizem postane življenjski smisel. Ne sme pa to voditi do nasprotja med tezami, da je planinstvo šport, da je več kot šport in da lahko postane več kot šport. Najbolje to razumemo ob razliki med vrhunskimi športniki in ekstremnimi planinci. Nekaj citatov: »Zato najlepše cvetice cvetijo tam, kjer se v boju linijo življenja pretrga dežela smrti« (Oskar Erich Meyer, 1920), »Preseči smrt in se dvigniti v življenje« (Reihard Karl, 1980), »Najprej preživetve nevarnosti izgube v življenju, potem se povrne življenje v svoji lastni evidenci« (Volker Caysa, 2002), »Kdor išče maksimalno tveganje, je neumen in bo kmalu umrl. Kdor išče maksimalno varnost, je navidezno mrtev« (Luis Töchterle).

Če izhajamo iz svobodnega človeka, je lahko razložiti vrhunski šport. Dvigovanje nad meje nevarnosti v alpinizmu je označeno kot nekaj, kar seže nad šport. Reinhold Messner, človek mejnih dejavnosti, ki ga imamo za vrhunskega, ekstremnega, noče, da bi ga imenovali športnik. Mogoče mu šport pomeni premajhen izziv. Ker pa je ekstremni alpinizem tudi vrhunski šport, filozof Volker Caysa Messnerja imenuje nešportni nešportnik. Lahko rečemo, da planinstvo na splošno primerjamo s športom, a na znanstvenem področju je bilo narejena zelo malo. Izjema so le vprašanja tveganja, nesreč in višinske psihologije.

Planinstvo – pomembna stranska stvar

Planinstvo kot šport vključuje hojo in plezanje v gorah oz. skalah in ledu, pri tem pa oblika hoje in teka nista pomembna. Planinstvo je med uživanjem v naravi in zadovoljevanjem psihomotoričnih potreb. Uživanje lahko pomeni tudi merjenje svojih moči v naravi. To dokazuje nenehno pojavljanje novih disciplin, kot je kombinirano plezanje ali dry tooling. Skladno s splošno strukturo športa je treba razlikovati še med športom v prostem času in športom za zdravje ter med običajnim in vrhunskim športom.

Planinstvo pa je soodvisno z mnogimi področji, na primer vzgojo in izobrazbo, zdravjem, umetnostjo, množičnimi mediji, vojsko,

2. julija 2004 so v dunajski mestni hiši slovesno zaznamovali 125-letnico delovanja avstrijskega planinskega kluba (ÖAK), ki že ves čas svojega delovanja ohranja spoštljivost do gora in velikih planinskih ter alpinističnih dejanj. Slovesnost je bila združena z zlatim jubilejem, 50-letnico avstrijske družbe za organizacijo himalajskih odprav (ÖHG). Slovesna skupščina, na katero je bil med drugimi povabljen tudi predsednik PZS, je bila dokaj delavna. Še posebej je bil zanimiv referat Hannesa Strohmejerja o družbenem pomenu planinstva, zato ga posredujemo slovenskim planincem. Tudi mi smo namreč vse bolj na razpotjih, ko nas prehitvajo pragmatičnost, tržna miselnost, interes kapitala in medgeneracijske razlike ter nam vsiljujejo vsebino dela in smeri delovanja. V današnjem času vse bolj izstopa individualizem, v alpinističnem žargonu soliranje. Olimpijske parole »Pomembno je sodelovati ...« se vse bolj nagibajo k temu, da je kljub vsemu največje veselje doseči zmago, medaljo, cilj, vrh, in s tem upravičiti vloženi trud ter se oddolžiti sponzorjem. Čeprav imamo planinci stoletno tradicijo, se iz nje ne učimo najbolj, tako da bi skoraj lahko pritrdili Romanu Prodiu, ki pravi: »Če gledaš v preteklost, ne rešiš ničesar ...« Vendar se s tem ne moremo strinjati, kajti brez korenin in temeljev ni ne sedanjosti ne prihodnosti, še manj pa sadov in plodov. Tudi prostovoljno društveno planinstvo bo moralo biti v evropski alpski navezi prej ali slej primerljivo organizirano. Slovenci pa bomo morali narediti marsikaj, da svoje majhnosti ne bomo prepustili še večjemu drobljenju in s tem slabljenju, pa tudi zmanjševanju vpliva v družbenem prostoru.

Franci Ekar

politiko, pravom, religijo, tehniko, problematiko okolja, gospodarstvom, znanostjo. Francoski sociolog Marcel Mauss je tak pojav imenoval »totalni socialni fenomen«.

V Avstriji sta pohodništvo in planinarjenje za plavanjem in kolesarjenjem najbolj priljubljeni aktivnosti. Leta 1996 je 68 % prebivalstva od petnajstega leta starosti navedlo, da se vsaj občasno ukvarja z eno od omenjenih dejavnosti. Leta 2002 je imela avstrijska planin-

ska zveza 455.312 aktivnih članov. Ljudi vabijo nesporne vrednote, kot sta zdravje in fizično, psihično in socialno zadovoljstvo. Seveda je treba upoštevati, da aktivnosti v gorah povzročijo tudi poškodbe ali obolenja, vendar je zaradi pozitivnih učinkov družba sprejela neizogibno tveganje in možno gospodarsko škodo.

Dve tretjini celotne Avstrije pripadata Alpam. Lepota in relativna ohranjenost narave sta pomemben del podobe dežele. Moderno avstrijsko planinstvo ima bogato tradicijo, med njegovimi dejanji zadnjih dvesto let so bila mnoga pionirska v Alpah ali gorah na splošno. Avstrijci so bili med letoma 1953 in 1960 prvi na vrhu petih od 14 osematisočakov.

Planinstvo je sicer pomembno, vendar je pri avstrijskem prebivalstvu zunaj planinskih krogov, v okviru športa in zveznih športnih organizacij ter v množičnih medijih samo obrobna panoga, ki po priljubljenosti zaostaja za nogometom, tenišom, avtomobilizmom in seveda alpskim smučanjem. Pri naštevanju športnih idolov se še nikoli niso pojavila imena alpinistov. Skupno, večplastno področje planinstva torej v družbenih okvirjih vedno ostaja, čeprav kot zelo pomembna postranska stvar. Lahko bi rekli: za nekatere od nas, če ne za vse, najpomembnejša postranska stvar na svetu.

Kako naprej s planinstvom?

1. Prepoznavnost planinca še vedno ostaja planinska dejavnost, ki ne sprašuje, zakaj je nastala, čemu služi ... Znana ugotovitev Oskarja Ericha Meyerja iz leta 1913 seže v jedro vrhunskega doživetja v trenutku aktivnosti. »Zaživeti v dejanju« je bilo šele čez desetletja v psihologiji razloženo kot tok zavesti in med drugim zelo upoštevano pri umetnikih, kirurgih in alpinistih. Vsekakor menim, da sreča trenutka ni vse in da se vprašanjem zakaj ali čemu ne moremo izogniti. Kar potrebujemo, je reflektirano in reflektivno planinstvo; zame to pomeni socialno sprejemljivost za partnerja, družino, prijatelje in družbo, ekološko sprejemljivost našega početja sedaj in v prihodnosti in še mnoga druga vprašanja, ki bodo ostala neodgovorjena.
2. Naslednji problem je etika planinca v sedanjosti. O tem še ni bilo sprejetega pravnega, moralnega zakona, zdi pa se, da se etična načela počasi izgublajo. Pozablja se na splošne norme, misli na pretirano prizadevanje za uspeh, preveč je skomercializiranosti. Namesto »delovati, ne da bi te kdo silil« (Wolfgang Klafki), se vse pogosteje pojavlja težnja po uspehih. Leta 2002 je bil v Innsbrucku organiziran mednarodni kongres z naslovom Prihodnost gorskega športa, na katerem naj bi s tirolsko deklaracijo poskusili zapisati zavezujoča etična načela.
3. Alpinizem je svoje izhodišče prevzel v Alpah kot »prizorišču Evrope« (Leslie Stephen, 1871). Švicarski novinar Guido Tonella je po 2. svetovni vojni oblikoval »evropsko navezo« že dolgo pred idejo evropskega združenja. Razvoj se je razmahnil iz Evrope v svet. Planinci smo danes v srečnem položaju kot globalni udeleženci.
4. Avtonomno alpsko združenje smiselno podpira tudi zunanji politični vpliv. Mednarodna zveza alpinističnih združenj UIAA je leta 2002 s svojo »listino vrha« predlagala konkretno sodelovanje z vladami in mednarodnimi organizacijami, s katerim bi učinkoviteje priznavali in pospeševali prispevek za planinstvo, plezanje, trekning in nadaljnji razvoj gorskih območij. Zveza avstrijskih alpskih združenj VAVÖ je istega leta ugotovila, da kljub veliki količini prostovoljnega dela sama ne zmore več financirati sodobne planinske infrastrukture, še posebej zaradi visokih ekoloških kriterijev. Zadeve bi morali rešiti dolgoročno in z javnimi sredstvi zagotoviti znatno finančno podporo.
5. Želja ob koncu: V današnji družbi doživetij je alpinizem za človeka čudovita možnost, ki jo ÖAK in ÖHG ustrezno dopolnjujeta. Za nadaljnji razvoj vrhunskega planinstva želim obema institucijama - jubilentoma ob njuni preteklosti še spoštljivo in lepo prihodnost. ○

Planinska organiziranost zahteva profesionalni pristop

Pogovor z Jožetom Bobovnikom

✍ Slavica Tovšak

Jože Bobovnik je član planinskega društva Fram, planinski vodnik in inštruktor planinske vzgoje ter opravlja vrsto obveznosti v organih PZS. Je prejemnik številnih priznanj, ki dokazujejo kvaliteto njegovega dela. Za planinstvo mu ni žal prostega časa, saj je planinsko dejavna tudi njegova družina. Žena Vlasta je prav tako planinska vodnica in mentorica mladih na osnovni šoli Dušana Flisa v Hočah. Z mladimi je na tekmovanju Mladina in gore dobila vrsto visokih nagrad.

Poznamo te kot enega najaktivnejših planinskih delavcev – ne le na Štajerskem, temveč tudi širše. Povej nam kaj o nalogah v planinstvu, ki si jih doslej opravljal in jih še opravljaš.

V planinski organizaciji sem v minulih desetletjih deloval na strokovnem področju kot vodnik PZS in inštruktor planinske vzgoje ter kot društveni delavec v organih društva, MDO in PZS. Član planinske organizacije sem postal leta 1975 v PD Železničar iz Maribora, od leta 1985 pa sem član PD Fram. Leta 1980 sem opravil tečaj za mladinskega planinskega vodnika, leta 1981 še za snežno in turnosmučarsko vodenje ter leta 1985 tečaj za inštruktorja planinske vzgoje. V tem času sem sodeloval pri vodenju 470 izletov, kot inštruktor pa na več kot 60 usposabljanjih, od tega pol kot vodja usposabljanja. Zelo sem vesel, da se na izletih in akcijah, na katerih sem doslej sodeloval, še ni zgodila kakšna hujša nezgoda. Upam in želim, da tako ostane tudi v prihodnje. V PD Železničar Maribor sem začel kot načelnik mladinskega odseka in član upravnega odbora društva ter bil v tem času še načelnik MDO mladinskih odsekov Podravja. V PD Fram sem bil član upravnega odbora društva, tajnik, februarja pa sem prevzel vodenje društva. Bil sem še vodja območnega odbora planinskih vodnikov Po-

dravja, član OPLV pri KVIZ PZS, vodja izobraževalnega odbora KVIZ PZS in član odbora za kategorizacijo. Trenutno sem član KVIZ PZS in Podkomisije za usposabljanje pri Vodniški komisiji PZS.

PD Fram ima tradicijo in je uspešno. Čemu dajete v društvu največji poudarek?

Že od ustanovitve društva sta prednostni nalogi delo z mladimi planinci in skrb za strokovno usposabljanje članov in strokovnega kadra. Mladi so organizirani v treh planinskih

skupinah, na osnovnih šolah v Framu, Račah in Hočah, prav tako smo aktivni tudi v vrtcih v naštetih krajih. Za delo skrbijo mentorice ob pomoči članov mladinskega odseka in vodnikov. Izpeljali smo že 7 poletnih planinskih taborov in 3 zimovanja. Dvakrat smo bili soorganizatorji državnega tekmovanja mladina in gore, na katerem naše ekipe dosegajo odlične rezultate (dvakrat so bili državni prvaki). Za uspešno delo z mladimi je mladinski odsek prejel priznanje Mladina in gore, ki ga podeljuje Mladinska komisija, leta 1991 in 2002, društvo pa je prejelo svečano listino Občine Rače - Fram leta 2002. Hkrati skrbimo za usposabljanje članov društva in strokovnih kadrov na področju planinstva: vodnikov PZS, mentoric, markacistov, varuhov gorske narave. V društvu je aktivnih kar 20 vodnikov, tako da lahko vsako leto pripravimo pester program izletov, organiziramo planinska predavanja, skrbimo za naše planinske poti ...

Vsako leto izdajate kvalitetno društveno glasilo. Predstavi nam vsebino zadnje številke.

Letos je izšel že 14. letnik našega glasila Planinski odmevi. Poleg poročil, društvenih novic in članarine predstavimo tudi druge akcije ter vtise z izletov in planinskega tabora. V letošnji številki so prostor našli tudi članek ob 110-letnici Aljaževega stolpa, vtisi s trekinga okoli Monte Rose, opis vzpona na Grossglockner, potepanje po Črni gori in še kaj. Predvsem pa poskrbimo za številne fotografije z naših potepanj in na ta način obogatimo glasilo.

Kako obdržati članstvo v društvih? Spremljajoči podatki kažejo na nenehno upadanje.

V uredništvu Planinskega vestnika smo se odločili, da z občasno rubriko Planinski portret predstavimo posamezne planinske delavce, ki so dejavni v društvih, meddruštvenih odborih in drugih organih PZS. Njihova mnenja, ideje in pobude lahko sprejmemo kot sugestijo za takšno planinsko organiziranost, kot si jo želimo.

V prvi vrsti z raznovrstnim in zanimivim programom, ki bo zadovoljil vse ciljne skupine članstva. Planinstvo jim moramo predstaviti kot aktivni način preživljanja prostega časa in ne zgolj kot popust pri prenočevanju v planinskih kočah. Glede na številne možnosti na področju športa in rekreacije bi jim morali ponuditi stalno vadbo, to pa je samo s prostovoljnimi delom zelo težko.

Kako bi se po tvoji presoji izognili neskončnim in neplodnim razpravam o višini članarine?

Iz leta v leto smo priče spremembam. Te nenehne spremembe vnašajo zmedo in nejevoljo med društvene delavce in tudi člane. Dogovorjene ugodnosti in višina članarine bi morale zdržati več let. Menim, da v preteklosti niso bili dovolj upoštevani pripombe in predlogi društev, prav tako ni bila opravljena podrobna analiza, kaj si želi večina članov planinske organizacije. Dejstvo je, da precej članov čuti pripadnost društvu, a hkrati zaradi svoje aktivnosti ne izkoristi ponujenih ugodnosti.

Kako vidiš vpetost društev v meddruštveni odbor PD Podravja? Zanima me ali po tvoji oceni meddruštveni odbori opravljajo delo, ki je društvom v pomoč. Ali je sedanji status MDO najboljša vez med PD in PZS?

Žalostno je predvsem to, da društva, ki niso aktivno sodelovala pri delu MDO v 80. in 90. letih, tudi danes ne čutijo te potrebe. Če pri tem

ne sodeluješ, tudi ne moreš sooblikovati politike PZS in ti MDO ni v pomoč. Društva, ki v MDO aktivno sodelujejo, pa lahko vplivajo na politiko dela PZS in na ta način soustvarjajo našo organizacijo. Organiziranost MDO po teritorialnem načelu je umetna in ima določene prednosti in slabosti. Podobno bi bilo tudi s kakšno drugo obliko združevanja planinskih društev. Dejstvo je, da je aktivnost MDO v mnogih pogledih odvisna od aktivnosti in pripravljenosti sodelovanja društev. Ocenjujem, da je v MDO Podravja to sodelovanje dobro in društva lahko sooblikujejo in vplivajo na delo PZS.

V zadnjem obdobju veliko razpravljamo o organiziranosti PZS kot krovne organizacije PD. Ali se ti zdi dosedanja organizacijska shema sprejemljiva ali vidiš rešitev mnogih problemov, ki so izbruhnili na zadnjih skupščinah v novi, boljši organiziranosti?

Menim, da je sedanja oblika organiziranosti na številnih področjih zastarela in preveč toga. Predvsem glede na obseg in pomembnost določenih aktivnosti se nekaterih stvari ne da več delati volontersko. Boj za sredstva iz fundacij in skladov zahteva profesionalni pristop, sicer pričakovane denarja ne bo. Vsekakor bo potrebna reorganizacija, tako v organizacijskem kot v kadrovskega pogledu.

Zelo kvalitetna in aktivna je tvoja dejavnost na vodniškem področju. Ali so po tvojih izkušnjah vodniki PZS dovolj usposobljeni za svoje delo? Zanima me tudi, kaj meniš o relaciji gorski vodnik – planinski vodnik?

Večina vodnikov PZS je dovolj strokovno usposobljenih za svoje delo, skrbijo za stalno usposabljanje in pridobivanje novih izkušenj, predvsem pa svoje delo opravljajo z veliko odgovornosti. Žal je vmes tudi nekaj takšnih, ki se tega ne zavedajo dovolj in tvegajo svojo varnost in varnost drugih obiskovalcev gora. Veliko je bilo narejeno od leta 1990, ko se je začela kategorizacija vodnikov. V tem času smo pripravili predmetnike in učne načrte, pridobili mednarodno licenco UIAA in potrditev vodniških programov na strokovnem svetu za šport RS. Tudi na relaciji gorski vodniki – vodniki PZS se stvari urejajo v obojestransko korist. Vemo, kaj so

Zimska slika

*Zeleno krilce davno odložila
prekratko že je pastirica Nada,
v poškrabljen bel predpasnik stas ovila,
a mladih dni se še spominja rada.*

*Ni slišati več ukanja in petja,
tišina mehka trate je prekrila.
V laseh so bele nitke mesto cvetja,
ljubezni vroče pa ni pozabila.*

*Pogledi so še polni hrepenenja.
Postava belolasa v temni kuti
leži tam - mrtva, trudna od življenja?*

*Se je spokūril, sključen ves pod leti?
Boji odgovora se, ki ga sluti
v nočeh, ko blede zvezda jima sveti.*

Mojca Luštrek

naloge enih in drugih. Če bomo to spoštovali, ne bi smelo biti težav.

Tvoji planinski načrti za leto 2005?

V okviru društva sodelujem pri izvedbi izletov in drugih akcij. Sodeloval bom na nekaj usposabljanjih vodnikov, sicer zaradi nekaterih sprememb nekoliko manj, kot sem načrtoval in bi si želel. Nekaj časa pa, upam, bo ostalo tudi za izlete z družino in kakšen zahtevnejši vzpon s prijatelji. Ob vsem tem pa bo treba koordinirati še delo društva.

Še besedo ali dve o Planinskem vestniku in njegovi vsebini?

Vesel sem, da je z novim uredniškim odborom Vestnik doživel tako vsebinske kot oblikovne spremembe. V njem najdem dovolj zanimivega branja. Uredniškemu odboru želim, da bi s takšnim tempom nadaljeval tudi v prihodnje. ○

Med slovensko in avstrijsko Štajersko

V ponedeljek zaprto, v torek deževno, v sredo sončno

✍ in 📷 Andreja Erdlen

Žige »Poti čez Kozjak« sem kot »pionirka planinka« srečevala že v sedemdesetih letih, ko smo na društvenih izletih obiskovali Žavcarjev ali pa Tojzlov vrh. Vsa leta sem si na tihem želela, da bi jo nekoč spoznala. Kot otroku mi je bila seveda nedosegljiva – zaradi dolgih etap in zaradi državne meje, ob kateri je bilo gibanje v tistem času zelo omejeno.

Lani sem na PZS kupila vodnik, ki ga je izdalo PD Maribor-Matica ob 30-letnici poti, prijazna tajnica društva pa mi je po pošti poslala dva dnevnik. Poti pa sva se z možem lotila šele v zadnjih treh dneh junija 2004. Zaradi boljših vez z avtobusi in vlakom sva se odločila, da se na pot odpraviva med tednom. Nič kaj spodbudna vremenska napoved naju ni odvrnila od našinega načrta.

Skozi mariborski park proti pogorju Kozjaka

V Maribor sva se odpeljala z vlakom. Točno ob osmi uri sva bila pred tablo v mestnem parku, na kateri obljublajo do Žavcarjevega vrha pet, do Sv. Duha na Ostrem vrhu, kjer sva imela v načrtu prvo prenočevanje, pa sedem ur hoje.

Pot skozi park, ob ribnikih, je bila v jutranjem hladu prijetna. Ko sva zapustila mesto, sva hodila po gozdnih poteh, med sadovnjaki, mimo vikendov in kmalu zagledala prvi cilj: cerkev sv. Urbana. Žig za sva dobila pri turistični kmetiji Brunček, morda 20 minut pod vrhom. Prav žal mi je bilo, da ni bila sobota ali nedelja, ko bi lahko poleg pijače dobila še gibanco ... Ampak bil je ponedeljek. Do sv. Urbana sva prispela malo po deseti uri. Čeprav se je sa-

memu vrhu mogoče izogniti, se splača iti še tistih pet minut. Poplačani boste z razgledom na prestolnico Štajerske v zavetju Pohorja.

Vremenoslovci se niso zmotili

Tudi turistična kmetija na vrhu Urbana je bila zaprta. Ponedeljek. Vroče je bilo. Pot naju je vodila v glavnem po cesti, mimo domačij, ki obljublajo prodajo vina in morda še česa – ob koncih tedna. Pred vzponom na Gaj (včasih Sv. Križ nad Mariborom) se nam priključi pot iz Kungote. Do doma na Tojzlovem vrhu ni več daleč. Za pot od sv. Urbana do Doma obrtnikov na Tojzlovem vrhu sva potrebovala uro in pol. Ob prihodu sva bila razočarana – dom je bil zaprt, čeprav v vodniku piše, da je odprt stalno. Nič ni bilo s kosilom, ki sva se ga veselila. Vedela sva, da je tudi kočna na Žavcarjevem vrhu odprta samo ob koncih tedna, in sva se psihično že pripravila, da bova do večera jedla samo slanine in kruh.

Vrnila sva se do razpotja, kjer se ločita poti proti Mariboru in naprej, proti Žavcarjevemu vrhu. Spet sva se morala spustiti v dolino, do Bresterniškega jarka. Prečkala sva cesto, potoček in se po gozdni cesti začela vzpenjati proti Vrablovi domačiji. Zelo sva bila vesela, ko sva jo zagledala. Vse bolj je namreč kazalo, da se meteorologi, ki so napovedali dež, niso zmotili. Do kmetije sva prispela, ko so že začele padati prve kaplje. Prijazno so naju povabili, da počakava, da mine naliv. Povedali so nama, da imajo ob hiši najstarejšo tiso v Sloveniji, ponašajo pa se tudi z zelo staro lipo na dvorišču. Pri prijazni domačiji sva ostala dobro uro, potem sva nadaljevala pot proti Žavcarjevemu vrhu. Koča je bila seveda zaprta, žig pa sva dobila pri bližnjem kmetu Namestniku.

Pogled z Remšnika

Za nadaljevanje poti do Sv. Duha na Ostrem vrhu so informacije različne. V vodniku piše, da bomo hodili 2 uri, tabla pa nam obljublja 3 ure hoda. »Pustiva se presenetiti,« sva si mislila. Pohvaliti moram Mariborčane, ki so pot res vzorno označili, res pa je tudi, da nekatere markacije zaradi bujnega zelenja morda niso bile vidne. Ponovno je začelo deževati, tako da hoja res ni bila posebno prijetna. Pa še hodila sva tako rekoč po potočku, saj je pot skoraj dobesedno zalilo. Mislim, da se zelo malo planincev odloči, da bi prehodili pot v celoti, saj so nekateri deli že precej zaraščeni.

Ponedeljek in odprto? Seveda, v koči Breza!

Zelo sva se razveselila, ko sva zagledala vasičo Sv. Duh na Ostrem vrhu. Bila je prekrita z nežno megljico, hkrati je sijalo sonce, nad pokopališčem se je prikazala čudovita mavrica. Malo pred pol osmo sva prispela v kočo Breza na Sv. Duhu na Ostrem vrhu. Gospa Nevenka Gregorič naju je sprejela zelo prijazno. Povedala na-

ma je, da sta se z možem v ta kraj preselila s Primorske, po tistem, ko sta za objekt slišala na televiziji v oddaji Naš kraj, in da vztrajata že tri leta. Všeč jima je. V objektu lahko zelo udobno prespi deset oseb, prenočilo pa je tudi že trideset otrok. Kar nisva mogla verjeti, ko nama je rekla, da nama lahko za večerjo pripravi ocvrte kalamare. Odlični so bili. Prosila sem jo še za časopisni papir in si ga natlačila v čevlje, da bi se morebiti do jutra posušili. Napoved za torek ni bila nič kaj obetavna – dopoldan naj bi deževalo, razjasnitev je bila predvidena šele za popoldanski čas.

Gospa Nevenka nama je zjutraj pripravila bogat zajtrk in zaželela srečno pot. Čevlji so se posušili in upala sva, da bodo vzdržali do popoldneva, ko naj bi dež ponehal ... Opremila sva se za »spopad z dežjem«. Hlače in vetrovki in celo dežnik! Ob osmih sva šla na pot. Pri kmetu Hajdiču sva se preveč držala desne strani, v megli in dežju pač nisva tako hitro odkrila markacij. Vseeno sva pravo pot kmalu našla. In prav jezila sva se – pot pelje namreč prek pašnika, ki je zavarovan z ograjo iz bodeče žice, na kateri si je mož str-

gal skoraj nove hlače, ki niso bile nič kaj poceni! Pa nisva hotela prav dolgo misliti na to, saj na srečo luknja ni bila zelo velika. Prečkala sva lokalno cesto in ugotovila, da so čevlji ponovno popolnoma premočeni, čeprav je deževalo le še čisto malo – pač pa sva ves čas hodila po mokri travi. Spet sva se nekoliko vzpela; proti Gradišču,

Kapla na Kozjaku se jasni

mimo kmetije Čas. Kmalu sva prišla na cesto, ki se od glavne ceste Maribor–Dravograd odcepi proti Gradišču in kasneje proti Kapli na Kozjaku. Rahlo, a vztrajno je deževalo.

Torek, počitnice – šola pa odprta

Prav ob cesti je osnovna šola. Čeprav so bile počitnice, sva slišala, da je v šoli živahno, zato sem potrkala. Prijazna vzgojiteljica je povedala, da imajo organizirane prostočasne dejavnosti za otroke, in naju povabila, da počakava, da bo nehala deževati. Spet sem prosila za časopis, da bi se čevlji tako vsaj nekoliko osušili – ne posušili, kajti to, da jih bom popolnoma posušila šele doma, mi je bilo že jasno. Mislim, da sva bila tam kakšno uro. Nekaj časa je prav pošteno deževalo in upala sva, da bodo popoldanske razjasnitve prišle kmalu. Pa kar niso hotele priti, zato sva se odločila, da pot nadaljujeva. Spet sva se preobula – suhe nogavice v še vedno mokre čevlje – in se odpravila proti Kapli na Kozjaku. Dež naju je že nekoliko utrudil, seveda pa nama ni pobral volje do nadaljevanja poti. Tako ali drugače. In bilo je drugače, kajti začela sem što-

pati in kmalu nama je ustavil zakonski par, ki je bil namenjen prav na Kaplo. Precej pešačenja v mokrih čevljih sta nama prihranila! Nekaj po enajsti uri sva se s Kaple napotila na približno eno uro oddaljen Sršenov vrh. Žig Poti čez Kozjak sva dobila pri kmetiji Kampl, kjer so nama ponudili še sok in seveda žganje. Prav žal mi je bilo, da nisva vzela s sabo vsaj nekaj kave, s katero bi morda lahko razveselila prijazne, gostoljubne domačine. Vrnila sva se po isti poti. V Kapli je bila odprta trgovina in kupila sva nekaj stvari – kruh in jogurt.

Čudovita pot ob meji

Markacije so naju najprej usmerile proti mejnemu prehodu Kapla. Nobenih graničarjev, samo zapuščena zgradba in tabla, ki oznanja, da je tudi Slovenija članica EU. Pot do Močilarja traja nekaj več kot eno uro in vodi ob oziroma po meji, zdaj na eni, zdaj na drugi strani, in ponuja lep razgled na obe strani. Med potjo sem izgubila vrečo, ki naj bi ščitila nahrbtnik pred dežjem. Seveda, skoraj sem pozabila povedati! Na Kapli je prenehalo deževati in vrečo sem zdaj samo še sušila. Bila sva vesela, da se je končno zvedrilo, in upala sem, da je vsaj v naslednjih dneh ne bom več potrebovala.

Na poti do najinega naslednjega cilja, cerkve sv. Pankracija, sem čutila, da se mi začenjajo delati žulji. To me je od vsega najbolj skrbelo. Imela sem še ene suhe nogavice in športne copate. Ko sva prišla na gozdno cesto, sem se preobula. Kako prijeten je bil občutek, da so noge spet na suhem, pa še sonce se je prikazalo! Zadnji del pred cerkvijo se pot prav lepo »postavi pokonci«. Škoda, da nisva vedela, da se je mogoče povzpeti na stolp cerkve, od koder bi bil prav gotovo lep razgled. Morda pa drugič ...

Remšnik – slikovita vasica

Od sv. Pankracija, do koder sva od Kaple potrebovala tri ure, do Remšnika sva hodila še eno uro. Remšnik je prav prijazna, slikovita vasica. V gostišču Sveček sva se dogovorila, da bova za večerjo oziroma pozno kosilo dobila pico. Prijazna vaščanka mi je poklonila nekaj starih časopisov in spet sva si z njimi natlačila čevlje. V

Pogled na cerkev Sv. Urbana s Tojzla

upanju, da bo jutri, ko se bova vzpenjala na Kapunar, bolj suho. Remšnik je očitno še vas, kjer vsak vsakega pozna in kjer si vsi pomagajo. Veselijo se turistov in obiskovalcev, ki zaidejo v njihov kraj. Remšnik nima nobene redne avtobusne povezave. Tudi za šolarje ne, saj imajo na Remšniku osemletko. Torej – ali z avtomobilom, motorjem ali pa peš. Kaj pa s kolesom? Navzdol, proti Dravski dolini, že mogoče, navzgor pa zna biti precej naporno. Vesela sem bila, ko so nama v baru Sveček povedali, da se ubadajo z mislijo, da bi imeli za turiste tudi prenočišča – zaenkrat pa sva bila zadovoljna, da sva lahko prenočila pri znancih v bližini. Cerkev in pokopališče sta morda na najlepši točki na Remšniku. Jasno je bilo in pogled na hribovje Kozjaka je bil čudovit. Čevlji polni časopisnega papirja, prijetna utrujenost po dobri hrani in upanje, da bodo jutri čevlji suhi, dan pa sončen ... Dan, ki se je nič kaj spodbudno začel, se je pravzaprav lepo končal.

Zjutraj sva se odpravila proti Kapunarju. Čevlji seveda še niso bili suhi, zato sva hodila kar v copatih, saj je pot vodila v glavnem po cesti – najprej po asfalti, potem po makadamski.

Po slabi uri hoje sva prispela do cerkvice sv. Urbana, ki je postavljena na višini 986 metrov. Šele tukaj sva zajtrkovala. Sedla sva na klopco pred cerkvijo. Kmalu sva dobila obisk. Policaj, ki je bil na službenem obhodu, naju je prijazno vprašal, kam sva namenjena, kje sva že bila. Nobenih dokumentov ni zahteval, saj očitno nisva bila sumljiva. Midva pa sva bila dobre volje: nobenega dežja in sonce! Ali ni to nekaj posebnega, potem ko te dva dni vztrajno namaka?

Do opuščene karavle tik pod vrhom Kapunarja, ki je visok kar 1050 metrov, sva hodila morda še pol ure. Včasih skupaj, včasih vzporedno vodita dve poti: naša Pot čez Kozjak in Avstrijska obmejna pot Grenzweg. Zanimivo je moralo biti tod pred morda dvajsetimi leti, ko so graničarji budno spremljali gibanje vseh oseb, ki bi si drznile stopiti na to področje! Danes pa so vse karavle opuščene – še dobro, da sta gopapa Nevenka in njen soprog izkoristila karavlo na Sv. Duhu na Ostrem vrhu!

Pot se od Kapunarja proti Radeljskemu potoku spusti precej strmo. Odločila sva se, da ne bova nadaljevala po cesti (kot bi sicer lahko in bi morda bilo glede na razmere celo bolj pame-

tno), pač pa po markirani poti. Kmalu je namreč na pot privrel pravcati potoček in mokri so bili tudi najini športni copati. Preobula sva se še enkrat. Tokrat spet v čevlje, deloma že posušene, in nogavice, prav tako le deloma posušene. Ampak sva bila že vsega navajena ...

Včasih so tukaj kmetje dobro živeli ...

Zanimivo je bilo srečanje s kmetom Hajncem, ki nama je ponudil domače žganje in nama povedal mnogo zanimivosti. Na primer to, da je bil včasih obisk veterinarja enak vrednosti 23 litrov mleka, danes pa mora za obisk odšteti vrednost 480 litrov mleka. Ali pa, da je bil včasih liter mleka vreden 2,8 litra nafte, danes pa je liter nafte vreden 3,15 litrov mleka. Zanimiv možakar. In rekel je še, da so včasih zelo dobro živeli. »Otrokom,« je pripovedoval, »sem lahko plačal v šoli malico in kosilo. Vsako leto sem jim lahko kupil nove športne copate ali celo dvojne, če so jih potrebovali. Ja, včasih res nismo imeli problema z denarjem.« Zamislila sem se, kako skromno so tukaj ljudje vedno živeli in kako zadovoljni so bili, da so lahko brez težav krili otrokom najosnovnejše potrebe. Še bolj mi je dalo misliti to, da je zdaj, kakor je rekel, precej slabše. Pa že v »boljših časih« niso uživali nobenega pretirane blaginje. Svetoval nama je tudi, kako bova najhitreje prišla do gostilne Žohar, in res sva potrebovala samo še slabe pol ure.

Pri Žoharju sva si privoščila počitek. Spila sva kavo, lastnik gostilne, ki se je prav takrat odpravil v Radlje, pa nama je prijazno ponudil, da naju zapelje na avtobusno postajo. Povedal nama je, da je v vodniku Pot čez Kozjak napa-

čno napisano, da so pri Žoharju na voljo prenočišča – to že dolgo ni več res! Na avtobus sva čakala samo deset minut, v Mariboru pa sva imela kar hitro zvezo z vlakom. Zadnji dan naju je ves čas spremljalo sonce in kar žal nama je bilo, da nisva imela še kak dan prosto, da bi nadaljevala pot, ki se konča v Dravogradu.

Opombe k vodniku Pot čez Kozjak

Časovne razdalje so ponekod dokaj skopo odmerjene; občasno sva potrebovala več časa. Ni mi jasno, kako bi pot prehodil v treh dneh, kakor piše v vodniku (tri ali štiri dni). Morda bi jo izredno hitri hodci, da ne rečem maratonce, za katere se vprašam, kje bodo spali.

Prenočišč namreč ni prav veliko. Planinski dom Kozjak ali koča na Žavcarjevem vrhu sta skorajda preblizu za prvi dan – najbolj priporočljivo je spanje v koči Breza na Sv. Duhu na Ostrem vrhu, a to v vodniku ni navedeno, saj je prenočevanje možno šele nekje od leta 2002, vodnik pa je bil izdan leta 1999. Pokličite gospo Nevenko na telefon 02 671 8770, vesela vas bo. Potem pa dolgo nič. Tudi v gostilni Žohar ne, čeprav je v vodniku tako navedeno – baje že nekaj let nimajo prenočišč. Toliko o prvih dveh tretjinah poti. Ne računajte preveč na to, da boste kaj jedli v gostilnah ali kupovali hrano sproti. Gostilne na območju, ki sva ga prehodila, so redke, odprte samo v popoldanskem ali večernem času. Trgovine imajo tudi zelo omejen odpiralni čas, morda pa boste imeli srečo. Turističnih kmetij pravzaprav ni. Zanašajte se predvsem na nahrbtnik, vodo pa boste na kmetijah gotovo dobili.

Zemljevid: Pohorje 1 : 50.000. ●

Čelo, Plaski Vogel in Lepo Špičje s Kala 📷 Vladimir Habjan

Kraljevska tura, ki ni od muh

Plaski Vogel

✍️ Dušan Škodič

Vzpon na Plaski Vogel (2348 m) je majhna kraljevska tura po brezpotju. Na tisoče planincev ga gleda med sprehodom skozi dolino Triglavskih jezer, a le malo jih pozna njegovo ime in le peščica od njih se kdaj tudi povzpne na goro, ki kraljuje nad prostranimi, fantastično zakraselimi podi. S svojim opisom prav gotovo ne bom odkril tople vode, dobre opise najdemo v gorniških vodnikih T. Miheliča in V. Habjana, vseeno pa si ta brezpotni potep zasluži še kakšno dodatno omembo. Obiskovalcem pa bo kljub vsemu še vedno ostal občutek, da so se dotaknili sivih lis na planinskem zemljevidu.

Glavna prednost je pomanjkanje poti

Ko sem stal na vrhu, sem bil nemalo presenečen, ker sem našel lično skrinjico, žig in vpisno knjigo, ki je izdajala, da jo je v vsem letu potežkalo v rokah le kakšnih ducat zanesenjakov. Absolutno premalo. Če je to zadnji vrh grebena, ki mu vlada Veliko Špičje, pa nam lahko ponudi več od njega. Njegova poglobitna prednost je njegova pomanjkljivost: brezpotje. Na nobeni poti človek ne opazi toliko podrobnosti, kot če mora stalno gledati okoli sebe v iskanju prehodov. Pa tudi pod noge, kajti škraplje so lahko ostre, da vibrirajo na čevljih cvilijo, in razpoke so ponekod globoke kot na poslej vedno manjših, kilometrskih ledenikih v Centralnih Alpah. Če bomo odmislili bele črte na modrem nebu ter morda še člove-

ške glasove, ki jih bo prinesel veter, bomo doživeli za ta predel presenetljivo odmaknjenost. Trop kozorogov z dvajsetimi člani ni tu nič posebnega, ob pravem času in umirjenem opazovanju nam bo dano občudovati tako skakljanje mladičev kot samce, ki se vzpenjajo na zadnje noge in s trkom udarijo rogovje ob rogovje.

Smer vzpona je mogoča tudi iz Soče oziroma Vrsnega, obisk pa je verjetno pogostejši kot v koči pri Triglavskih jezerih. Morda je pogled na goro s soške strani nekoliko odmaknjen, morda pa tudi obzidje med Špičjem in Plaskim Kukom, ki ga vidimo s te strani, daje vtis že kar grozljive nedostopnosti. Toda tak je samo videz.

Če si izlet popestrimo s krožno varianto, je tako rekoč edina izhodiščna možnost koča pri Triglavskih jezerih. Izvedljiva je tako v opisanem kot obratnem vrstnem redu, čeprav se mi osebno zdi bolje v smeri urinega kazalca, ker velika zakrasela planota z vsemi mogočimi ovinki med širokimi razpokami in vrtačami pri vzponu deluje neskončno. Z vrhom v žepu jo bomo ob vrnitvi dosti bolj sproščeno opazovali. Sicer pa sem nekoč že tudi sam priznal, da v tem koncu vlada ne le orientacijska, temveč tudi imenska zmeda, plaskih in plazijanskih artiklov imajo dosti na zalogi, pa še planinske karte se v teh koncih ali končujejo ali začenjajo. Meni je tako nekoč uspelo, da sem šele doma spoznal, da sem se v resnici sončil na Plaskem Kuku.

Po travnem jeziku mimo varuha na vrh

Pot bomo začeli v smeri proti Komni in ji sledili le kakšne pol ure. Tam se pod pravim kotom v desno odcepi slabo shojena označena pot, ki vodi mimo nekdanje planine Lopučnice in se počasi dviga proti Velikim vratom (1924 m). Tudi tam je precej zanimivega, saj se lahko sprehodimo po pravcatem okamnelem ledeniku, kajti voda je tam ustvarjala razpoke, ki se končajo šele na drugi strani, v Novi Zelandiji. Vendar tja raje kdaj drugič, pot je dolga, mislim seveda na pot skozi Velika vrata, ne skozi razpoke.

Ko pot zavije na levo in se začne vzpenjati, opazimo desno zgoraj zanimiv, ploščat vrh z imenom Skodelica, katerega zakrasela vršna plošča se skriva med prostranimi zaplatami ru-

Nedosegljivo

*Ne veš, da ta lepota bolečino
poraja, stisko v prsih, da zajoče
srce, ki pozabiti sreče noče,
ko skupaj sva ljubila to planino?*

*K vrhovom željno iztegujem roko,
pa me ne morejo potolažiti,
ker so predaleč in ker jaz oditi
v dolino moram spet. Od tam v visoko*

*ožarjeno od sonca bom skalovje
pogledovala, spet pisala stihe,
da popusti ta bol, spet mirne, tihe*

*postanejo noči. Spomin na Dovje,
tvoj vrisk, tvoj smeh so v mojem srcu skriti,
saj vem: tja gor s teboj ne morem iti.*

Metka

ševja. Da bi si prihranili živce, je treba čim prej zapustiti označeno pot, ki je zavila na levo, in nadaljevati v prejšnji smeri, desno od Skodelice. Višji prehodi s poti nas bodo namreč zavedli v zeleni pekel.

Ko se ruševje končno unese, smo v predelu Pri Bajti, v bistvu vstopimo v nekakšno podaljšano krnico med Čelom, Plaskim Voglom in robom zakraselega Gladkega lašta. Postavljenih možicev bomo veseli, pot pa tu ni naporna in nikar ne hitimo preveč, da ne bomo le preklinjali kraškega terena, raje si ga oglejmo. Ni nam treba do konca krnice, do Kont pod Voglom, razen če imamo že izkušeno oko in trden korak, ki nas bo nosil čez južne police in strme trave na vrh. Če bomo pokukali okoli roba grebena, ki je tu poniknil v zagruščene pode, še na zahodno stran, kjer se odpre pogled na dolino jezer, ne bo več daleč do strmega, travnatega jezika, ki

pripelje na greben. Res je videti nesramno strm, toda težave niso tako hude, lahko pa je nerodno, če je teren razmočen. Po grebenu je do vrha le še uživaško pretegotvanje.

Malo pod vrhom sem imel prav zanimivo srečanje. V neki kotanji je prežvekoval ogromen kozorog, kapitalec, ki bi se z velikim rogovjem lahko brez težav praskal po riti. Stopil je na skalo in gledala sva se na manj kot deset korakov. Vsaj na videz se ni nameraval premakniti s svojega stojišča, pa sem se še jaz ustavil, da sva se merila s pogledi. In čeprav sva si bila na koncu že na pet korakov, se ni premaknil niti za milimeter. To me je že toliko vznemirilo, da se nisem spomnil izbrskati fotoaparata, ampak me je sililo v razmišljanje, česa je takle varuh Plaskega Vogla sposoben. Tale že nima nobene zveze z gamsi, ki jih presenetiš na polici, pa se kar razletijo gor ali dol kakor vrabci, sem razmišljal. Stopil sem raje dva koraka nazaj in obplezal večjo skalo, se medtem lažno prepričeval, da je tam pravzaprav lažji prehod, pa sploh ni bil, se potegnil nanjo ter ga hotel od tu zviška pogledati. Ni mi uspelo. Medtem ko sem mu pokazal hrbet in ležal na skalo, se je počasi umaknil po travnati polici. Samo toliko, da mi je za trenutek dokazal, da je on glavni. Z vso pravico.

Z »otoške gore« prek prostranstva škrapelj do romarske arterije

Razgledni vrh bo nagradil še tako zahtevnega gornika. Pa ne le zato, ker se bo spomnil, da ima pred seboj še dolgo vračanje, to je gora sredi otoka redke bohinjske divjine, ki nas zlepa ne bo spustila iz svojega naročja. Greben, ki se razteza proti Velikemu Špičju, je preklan s škrbino in velikim, od daleč vidnim stolpom v njej, ki pa ne služi obrambnim namenom, ker se označena pot že dosti pred njim ustraši in zbeži v dolino. Tam je pravzaprav v resnici najvišja točka gore. Riniti do tja zaradi tistih nekaj metrov? Komu pade kaj takega na pamet na vrhu Planjave v Kamniških, ker tudi tam skinjica ne stanuje na pravem vrhu. No ja!

Sestop do podnožja je še najbolje opraviti po smeri vzpona, dalje pa Za dolino, da spoznamo

še drugo stran. Na levi bodo tekle stene Plaskega Vogla in Vrha Labrja, na desni pa zakrasela Gladki in Debeli lašt. Nikar nasedati njenemu lahko prehodnemu videzu, pod njima se skriva jo prostranstva škrapelj, razpok, kraterjev in vesolje ruševja, ki sestavljajo Zgornjo Komno. Za dolino, kakor se predel imenuje, nas bo intuicija vodila po širokih stopničastih policah, kjer bi lahko vozil avtobus, vsaka se bo nato iztekla nekam v grušč in izbrali si bomo naslednjo polico. Vmes bo treba splezati čez nižji prag, se izogniti razpoki ali drugim ostankom delovanja vode. Vodo bomo kajpak zaman iskali. Če se bomo držali smeri tako, da bomo obšli zaobljeno gmoto Brda, ki se odcepi od Velikega Špičja, in se vsaj približno držali plastnic vzporedno s stenami, potem tudi brez pomoči močicev, ki jih nekaj sicer je, ne bo umetnost prestreči označene poti, ki je pribežala z vrha. Po njej ne bo več hudega do kočice pri Triglavskih jezerih in hlajenja »podvozja« v vodi. Medtem se planincem, ki posedajo tam naokoli, nikar ne hvalite s svojim podvigom. Malo takih boste našli, ki bodo vsaj približno doumeli težo nekega Plaskega Vogla v primerjavi s Triglavom, saj se reka njegovih oboževalcev napaja tudi po tej romarski arteriji. ◉

Plaski Vogel

Za obisk si je treba vzeti dva dneva, najbolje je prenočiti v koči pri Triglavskih jezerih. Pustimo one day gorništvo tokrat doma, ta gora si ne zasluži le kljukice na popisu želja. Čiste hoje bo za zašpiljeno klobaso pri koči kljub vsemu za 7-9 ur, dodati bo treba še sestop v Bohinj, ki bo vzel dodatne 3-4 ure. Do sem smo prvi dan porabili še malo več glede na to, da smo verjetno vezani na svoj lastni prevoz.

Težave pristopniki ocenjujejo nekoliko različno, načeloma pa ob uporabi glave pri iskanju prehodov naletimo le na nekaj mest I. stopnje, tudi strmi travnati jezik ima lahko svojo težo. Najtrši oreh je orientacija, ki v megli užene še takega gorniškega mačka. Že zaradi tega gora vsakemu uspešnemu pristopniku ponudi tudi pripadajoči razkošni razgled.

Gamsi v Triglavskem narodnem parku

Predstavitve raziskovalnega projekta o gamsji populaciji v Julijcih

✍ Marjeta Keršič – Svetel

📷 Jure Kočan

Srečanja z gamsi v gorah okoli Triglava so prav gotovo v veselje vsakemu planincu. Opazovati te lepe gorske živali, kako se pasejo, kako obvladajo gibanje v zahtevnem skalnem svetu in strmem skrotju, kako se dričajo po snegu ali opazujejo svojo okolico, je dragoceno doživetje. Zadnja leta pa v gorah Triglavskega narodnega parka vse pogosteje srečujemo tudi bolne živali, celo hudo bolne, umirajoče gamse. Kdor je že kdaj srečal gamsa, ki je poginjal od garij, je bil gotovo pretresen. Gamsje garje povzročata kožni zajedavec *Sarcoptes scabiei* var. *rupicaprae*. Zaradi njegovega delovanja se pojavijo hude kožne spremembe in manj odporne živali lahko zaradi garij naposled poginejo.

Zakaj gamse v naših Julijcih tako zdelujejo garje? V lovskih vrstah je pogosto slišati mnenje, da so se gamsje garje razširile zato, ker v velikem delu TNP ni več lova na te živali. Mednarodne smernice za upravljanje narodnih parkov namreč zahtevajo, da se človek kar najmanj vmešava v naravne procese in da je treba v narodnih parkih opustiti lov. Je opustitev lova res vzrok za pogoste garje pri gamsih?

29. marca so na Bledu predstavili rezultate večletnega raziskovanja gamsov v Triglavskem narodnem parku, ki je bilo namenjeno predvsem ugotavljanju, kako se gamsi prehranjujejo in kakšen je vpliv kakovosti hrane na njihovo zdravje. Raziskovalni projekt je potekal v sodelovanju med Triglavskim narodnim parkom ter Biotehniško fakulteto v Ljubljani – oddelkom za zootehniko. Raziskave sta vodila prof. dr. Andrej Orešnik in doc. dr. Andrej Lavrenčič, trajale pa so dobrih pet let. Preučevali so gamse na

območju Jalovca in Krme, za primerjavo pa še gamse s Pohorja, na katerem vladajo povsem drugačne razmere. Na območju Jalovca je bilo garjavih 47 % gamsov, v Krmi 20 %, na Pohorju pa nobeden.

Strokovnjaki v svetu in Evropi že dalj časa ugotavljajo, da za garjavostjo zbolevalo predvsem oslabele živali, še posebno, če imajo moteno presnovo. K splošnemu zdravju živali seveda veliko prispevata kakovost krme in vprašanje, ali se živali primerno in zadostno hranijo. Posebno pomembno je, ali si lahko naberejo dovolj velike zaloge energije, da dobro preživijo zimo, ko je krme zelo malo in je poraba energije zaradi mraza velika.

Celovito telesno kondicijo gamsa ocenjujejo na podlagi meritev maščobe v jetrih – pokazalo se je namreč, da telesna teža ne pove zadosti o resničnem telesnem stanju živali. Količina krme, ki je na voljo, pa še ne zagotavlja, da bodo gamsi dobro prehranjeni in zdravi – pomembno je namreč, kakšne mikroelemente krma vsebuje in v kakšnih razmerjih.

Raziskava je pokazala, da za garjami najbolj obolevajo gamsi z najmanj maščobe v jetrih. To so strokovnjaki tudi pričakovali. Izkazalo pa se je tudi, da je vsebnost mikroelementov v Krmi, predvsem pa na območju Jalovca, za gamse neugodna, še bolj neugodno pa je razmerje med njimi. Tako so na primer našli v jetrih gamsov iz TNP veliko več bakra, kot je normalno; tudi vsebnost cinka in kalcija je bila velika, hkrati pa je živalim manjkalo mangana, selena in kalija. Železa pa so imele živali, ki so se pasle v Julijcih, v jetrih kar za 100 % več, kot je normalno! Prof. Orešnik je pojasnil, da gamsi zato, da bi nadomestili pomanjkanje nekaterih snovi, nagonsko ližejo zemljo, pri tem pa zaužijejo preveč neka-

terih drugih snovi. Vedeti je treba, da preveč železa v tkivih povzroča še hujše presnovne težave kot pomanjkanje. Zelo neustrezno je razmerje med kalcijem in fosforjem v krmi, ki je gamsum na voljo v Julijcih – pomanjkanje fosforja pa na koži povzroča bolezenske spremembe, ki so močno podobne garjavosti.

»Zaradi presežka železa v tkivih živali doživljajo tako imenovani »oksidacijski stres«, nepravilnosti pri razgraditvi maščob, posledica pa so manjša telesna odpornost in težave pri energetski oskrbi organizma,« je pojasnil prof. Orešnik.

Garje pa niso edina nadloga, ki pesti gamse v TNP. Po ugotovitvah dr. Bidovca so zelo hud problem tudi pljučni in črevesni zajedavci; to je tudi znamenje zmanjšane odpornosti. »Garjavost je zelo vidno obolenje, notranji zajedavci pa so dostikrat bolj neopazni. Ličink zajedavcev gamsjih pljuč in prebavil je v naravi zelo veliko. Vmesni gostitelji so polži. Jasno je, da so živali, ki so manj odporne in morda tudi že okužene z garjami, toliko prej tudi žrtev napada drugih zajedavcev. Ne le, da je neokuženih živali v Julijcih malo – niti ena sama preiskana žival ni bila brez zajedavcev v prebavilih! Veliko je tudi število tistih, pri katerih se je že razvila parazitarna plju-

čnica, ki vodi v pogin. Gamsi so tropne živali in zato se okužbe posebno močno širijo. Ličinke zajedavcev lahko brez gostitelja živijo še tri mesece, zato govorimo o napadenih območjih. V normalnem naravnem okolju populacije gamsov reducirajo predvsem zveri. Ker teh v TNP ni, lov pa je prepovedan, so pač zajedavci, zlasti garje, tisti, ki zmanjšujejo število živali. To sicer ni posebno lepo – je pa naravni pojav.«

»Zbolevalo manj odporne živali, še posebno mladi gamsi. Seveda k slabi telesni kondiciji pripomore tudi krma, ki ni najboljša. K temu pa je treba prišteti še stres, ki prav tako vpliva na odpornost. Kadar se žival prestraši, doživi stres, neha se pasti, beži in porablja energijo. Dandanes pa divje živali nimajo tako rekoč nikjer več miru. Tudi v Triglavskem parku ne!« je opozoril dr. Orešnik.

Janez Bizjak, direktor Triglavskega narodnega parka, je na tiskovni konferenci na Bledu poudaril, da so za slabo telesno stanje gamsov v parku, ki so povprečno kar nekaj kilogramov lažji, kot so bili še pred desetletjem, delno krivi tudi obiskovalci parka. Poleg tega je poudaril, da odstrel zdravih živali nikakor ni dobra rešitev pred garjami.

»Upravljavski ukrepi oziroma pogledi uprave narodnega parka so glede gamsa popolnoma drugačni od upravljavskih pogledov iz lovskih krogov. Temeljno nasprotje je v tem, da lovski strokovnjaki trdijo, da je treba zmanjševati populacijo zato, da se ohrani ravnotežje in da ne izbruhnejo bolezni. Seveda mislijo z uravnavanjem populacije odstranjevanje zdravih živali z odstrelom. Naše mnenje – in moje osebno prepričanje! – pa je, da je narodni prak tukaj zato, da varuje živalski svet v vsej njegovi celovitosti, tudi v boleznih. Naše stališče je, naj se zdravih živali ne strelja. Pravi nesmisel je streljati zdrave živali zato, da ne bi zbolele! V procesu večletnega usklajevanja smo dosegli nekakšen kompromis, tako da smo na območju TNP v prvi fazi izločili 25 000 hektarjev, na katerih ni nobene lova in so posegi omejeni samo na izločanje vidno bolnih živali. Verjetno pa v prihodnosti tudi bolnih ne bomo odstranjevali, čeprav srečanje z bolnimi gamsi ni ravno navdušujoče. Tudi bolezen je del uravnavanja v naravi. Narava da, kolikor da, in preživi pač toliko živali, kolikor jih na nekem območju v skladu z naravnimi okoliščinami lahko preživi. Vsi govorimo o plenilcih, ki da v TNP manjkajo, in o tem, da to onemogoča, da bi se gamsja populacija omejila po naravni poti. Ravno tisti, ki najbolj poudarja-

jo, da manjkajo plenilci, se pogosto zelo trudijo, da jih v parku ne bi bilo. Pojavljajo se risi – pred nekaj leti smo imeli evidentiranih več risov, ki so živeli na območju TNP. Nenadoma so na skrivnosten način izginili. Lahko si samo mislimo, zakaj ... Pojavljajo se tudi medvedi. Za uboge medvede pa vemo, kakšen grozen odpor povzročijo, če se pojavijo kje v Sloveniji! Drugih plenilcev v TNP res ni. Toda so še druge stvari, ki uravnavajo populacijo gamsov. Največ jih izločijo bolezni, potem pa so tu še plazovi in različne nesreče ter pogin zaradi hudih zim.

Eden zelo pomembnih vzrokov za splošno oslabelost gamsov v TNP je množično obiskovanje tako rekoč vseh predelov parka. Posebno skrb zbujata množično pohajanje po brezpotjih in tako rekoč nenehen hrup letalskega prometa nad parkom. Zelo velik problem je za gamsu tudi divja paša. Na stotine ovac se nenadzorovano vali po visokogorskih travnikih, ki so značilna pasišča gamsov. Posebno rad pa bi poudaril, da se je treba temeljito vprašati, kakšen je odnos planincev do te živalske vrste. Pred tridesetimi, štiridesetimi leti je bilo v vsej Sloveniji nekaj deset turnih smučarjev. Vsi smo se poznali – če si naletel na kakšno smučino, si kar vedel, kateri smučar jo je pustil za sabo. Danes pa je pozimi v gorah dobesedno na tisoče dobro opremljenih

in sposobnih smučarjev, ki turno smučajo povsod. Turno smučanje lahko škodljivo vpliva na vegetacijo, kadar je bolj malo snega – ampak to še ni taka katastrofa, kajti vegetacija se sčasoma obraste. Za gamse, ki pozimi pretežno počivajo in morajo varčevati z energijo, pa je pojav turnega smučarja šok. Gams mora pozimi zelo varčevati z energijo, ker je hrane zelo malo. Živali so na to prilagojene z metabolizmom, varovalno barvo in nagonским vedenjem. Če mora gams bežati pozimi, ko se mu vdira v sneg, ko je led in mraz, ga to izjemno izčrpa. Od stalnega vznemirjanja si živali pozimi še veliko teže opomorejo kot v kopnih letnih časih. Pa tudi poleti je za gamse problem, da nimajo nikjer miru. Planinci, ki se zgražajo ob pogledu na bolne živali, prizadete od garij, bi se morali zamisliti – za gamsje garje smo odgovorni tudi vsi mi, ki radi hodimo v gore!»

Svoje mnenje je ob koncu tiskovne konference dodal še Miha Marenče, vodja službe za varstvo in upravljanje prostoživečih živali v TNP in prav gotovo eden najboljših poznavalcev gamsov v Julijcih: »Vemo, kaj je temeljni namen zavarovanih območij, še posebno pa narodnih parkov: ohranjati naravo v vsej njeni celovitosti. V narodnem parku naj bi se človek čim manj vmešaval v dogajanje v naravi. Če pogledamo druge narodne parke v Alpah – recimo Berchtesgaden, Gran Paradiso – se na njihovih izkušnjah lahko marsikaj naučimo. Nobenega pomena nima, da izključimo iz narodnega parka kako dejavnost – recimo lov – samo zato, da potem vdre v park kaka druga dejavnost, ki prav tako ali še bolj vpliva na naravo. Nima pomena, da v TNP prepovemo lov, če potem dovolimo velikanski množici obiskovalcev, da prihrumi v vse dele parka in vznemirja divjad.

Množičen obisk, promet in zračni promet – vse to je za divje živali zelo zelo moteče. Zadnja leta v TNP opažamo, da vlada na področju zračnega prometa popoln kaos. Nekdanji dogovori, da se leta s helikopterjem samo za oskrbo in reševanje, pa še to le ob določenem času in po določenih koridorjih, sploh ne veljajo več. Hrup motornih zrakoplovov nad parkom je tako rekoč stalen in že moti tudi obiskovalce parka! Za živali nad gozdno mejo, zlasti za gamse, belke in druge visokogorske prebivalce, to stalno vzne-

mirjanje pomeni hudo motnjo v njihovem življenju, zaradi katere se ne morejo v miru prehranjevati, gnezditi, skrbeti za mladiče.

Gamsi so v TNP domačini – so avtohtona živalska vrsta teh krajev. Kozorogi, ki stalno živijo nad gozdno mejo, pa so bili umetno naseljeni. Verjamem, da jih planinci z veseljem srečajo in opazujejo, saj je kozorog lepa, mogočna žival. Toda – kakšen smisel ima naseliti kozoroga, ki je doma v osrednjih Alpah, na popolnoma drugačnih kamninah, kot je naš apnenec, v predele, v katerih je že vnaprej obsojen na težave, ker mu pač prehrana ne ustreza?! Kajti vedeti morate, da so gamsje garje tudi kozorogove garje. Leta 1998 smo v TNP prešteli kozoroge (kozoroge je precej lahko točno prešteti, ker se zmeraj zadržujejo nad gozdno mejo) in naštetli smo jih približno 360. Lani, torej leta 2004, jih je bilo le še 130. To pomeni, da so jih garje temeljito zredčile!

Potreben je povsem nov pogled na to našo naravo: ljubezen do nje se ne kaže samo v tem, da zahajamo v hribe – kaže se tudi v tem, da kam NE GREMO, da bi s tem omogočili naravnim procesom, da ohranijo svojo funkcijo. Zaradi vse bolj množičnega obiska prav vseh kotičkov našega narodnega parka bomo morali nujno izdelati in sprejeti upravljalški načrt, v katerem bo določeno, kam smemo in kam ne, kaj je primerno vedenje in kaj ne. Čisto povsod čisto vsega pač ne moremo početi, če hočemo, da v parku živijo tudi prostoživeče živali!«

Varstvo narave, Gorska straža in planinci

✍ Nada Praprotnik

Lani je minilo petdeset let od ustanovitve Gorske straže. Obletnica je šla mimo skoraj neopazno. Spomnili so se je samo gorski stražarji pri Planinskem društvu Ljubljana Matica, ki so se maja leta 2004 srečali na Rožniku.

Planinci v središču naravovarstvenih prizadevanj

Planinci so bili že od vsega začetka v središču naravovarstvenih prizadevanj pri nas. Slovensko planinsko društvo (SPD), ustanovljeno leta 1893, je že zelo zgodaj začelo opozarjati na ogroženost gorskega cvetja. Tako je leta 1898 kranjskemu deželnemu zboru »podalo obširno poročilo o svojih opazovanjih, po katerih se more soditi, da preti najkrasnejši cvetki naših planin, to je planiki, sčasoma popolno izmrtje, ker dobička željni domačini in tudi tujci pohajajo na naše planine, ki nabere po cele koše planik, večinoma seveda s koreninami, katere potem za drag denar letoviščnikom in raznim društvom prodajajo ... Če se bo pustilo vse to še nadalje, tedaj se pač sme trditi, da sčasoma o planikah na Kranjskem ne bo niti govora več.« Tako so leta 1898 na Kranjskem zavarovali planiko in blagajev volčin, na Štajerskem pa le planiko; na Goriškem so jo zavarovali že leta 1896. Leta 1899 je Planinski vestnik poročal o prvi (in še do danes verjetno izjemni) kazni zaradi kršenja zakona: »Radi ruvanja planik je bil kaznovan, menda na Kranjskem prvi, Janez Re-

kar, po domače ‚Roža in Jaga‘ iz Mojstrane. Okrajno glavarstvo radovljiško ga je obsodilo na 6 ur zapora.«

Ustanovitev Gorske straže

Leta 1954 je bila na pobudo dr. Angele Piskernik (1886–1967) ustanovljena Gorska straža (GS). Znana botaničarka in naravovarstvenica je bila tedaj referentka za varstvo narave pri Zavodu za spomeniško varstvo Socialistične republike Slovenije. Ime je povzela po nemški poklicni organizaciji Bergwacht, ki se je

ukvarjala z gorsko reševalno službo in hkrati tudi z varstvom za-

varovanega planinskega cvetja. Kršilce so lahko kaznovali na kraju samem! Po prvotni zamisli A. Piskernik naj bi bila naša GS samostojna organizacija za varstvo narave, ki bi imela tudi pooblastila za kaznovanje kršilcev.

Osnovni namen je bil, »da vzgaja državljane v pravilnem odnosu do narave in prepreči pustošenje«. Vendar naša GS praznaprav ni nikoli imela uradne narave in upravnih pooblastil. Prvi korak je bila ustanovitev Koordinacijskega odbora GS, v katerem so bili Zavod za spomeniško varstvo, Planinska zveza Slovenije, Zveza tabornikov, Lovska zveza, Ribiška zveza, Turistična zveza in Zveza hortikulturnih društev.

Oblikovali so tudi poglavitne naloge GS:

- pošiljati na teren posebne skupine, ki seznanjajo izletnike s predpisi oblasti o zaščiti narave, jih opozarjajo na vse nepravilnosti ter jih poučujejo o varstvu naravnih lepot;

Angela Piskernik

- preprečevati prekrške proti zakonitim predpisom in hujše primere prijavljati pristojnim organom;

- izdajati strokovno in propagandno literaturo o varstvu narave oz. sodelovati pri izdajanju le-te;

- postavljati opozorilne in propagandne napise ob poteh, v hotelih, na avtobusih in železniških postajah in po planinskih domovih;

- pomagati ob nezgodah in še posebno Gorski reševalni službi pri obveščanju o nesrečah.

Gorska straža v okviru PZS

Kot organizacijska dejavnost je GS najprej zaživela pri Zvezi tabornikov Slovenije. Šele nekaj let pozneje pa so GS formalno ustanovili tudi pri Planinski zvezi Slovenije. Najprej je delovala pri Mladinski komisiji, šele leta 1961 so ustanovili posebno Komisijo za varstvo narave in Gorsko stražo. Leta 1969 je GS pri PZS imela 1500 članov, pri Zvezi tabornikov pa 400 in 200

izprašanih lovskih čuvajev, ki so bili tudi gorski stražarji. Planinske organizacije so iz GS postopno razvile posebno dejavnost oziroma posebno obliko vzgojnega dela na področju varstva narave. V Pravilih za delovanje planinskih organizacij na področju varstva narave iz (daljnega) leta 1975 je zapisano: »V okviru planinskih organizacij deluje Gorska straža kot posebna oblika vzgojnega dela na področju varstva narave. Naloga njenih pripadnikov je, da s pozitivnim zgledom, s propagando ter s posamičnimi in skupinskimi akcijami, predvsem pa z metodo prepričevanja, vzgojno vplivajo na planince in druge obiskovalce gora, jih opozarjajo in navajajo k ravnanju, ki je v skladu z načeli spoštovanja naravnih vrednot in varstva narave. Pripadnost Gorski straži je častna in prostovoljna planinska obveznost. Vsak gorski stražar se moralno zavezuje, da bo aktivno opravljal vzgojno nalogo in da bo v vseh pogledih vzoren planinec.«

Pripadnik GS lahko postane vsak planinec, ki je dopolnil 16 let in opravil specializiran tečaj, na katerem se je seznanil z osnovnimi naravnimi zakonitostmi, s kamninami, z rastlin-

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Komisija za varstvo narave in GS

Izletniki — opozarjamo vas, da je

NARCISA zavarovana rastlina

(Uredba o zavarovanju redkih rastlinskih vrst
Uradni list LRS števil. 23 leto 1947 in dopolnilo
te uredbe iz leta 1949) in je zato

prepovedano vsako trganje, izkopavanje in prodajanje tega cvetja!

**Za sodelovanje pri izvajanju varstva narave se vam
lepo zahvaljujemo.**

Preproga pogačic na Luknji Marjan Bradeško

stvom in živalstvom ter varstvom narave v gorskem svetu, kajti eden izmed osnovnih namenov planinstva je spoznavanje in čim globlje doživljanje narave. Po uspešno opravljenem izpitu gorski stražar dobi izkaznico. Zunanje znamenje njegove pripadnosti je ovalna značka, na kateri je svetlo modra gorska silhueta na temno modrem ozadju. Pred silhueto so temno modra cvetova clusijevega svišča in beli črki GS.

V letu 1974 je Komisija za varstvo narave in GS na Uskovnici organizirala prvi tečaj za inštruktorje predmeta Poznavanje in varstvo narave. Ti so po opravljenem izpitu usposobljeni za predavanja na vseh stopnjah planinskega izo-

braževanja. Gorska straža pri nekaterih planinskih društvih deluje še danes in je preživela predvsem kot posebna oblika vzgojnega dela na področju varstva narave. Pomemben je vzgojni pomen, saj se pravzaprav vzgoja na področju varstva narave in okolja začne pri odvrženem papirčku in utrpani cvetlici. Na tem drobnem temelju so pol stoletja gradili naši gorski stražarji in mnogim obiskovalcem gora privzgojili spoštljiv odnos do narave. To pa je uspeh in hkrati tudi cilj Gorske straže.

Viri:

Lavrič, B., 1969: Nekaj o Gorski straži. Varstvo narave 6: 143-148.

Lesica Koleša, S., 2004: Srečanje ob jubileju Gorske straže. Planinski vestnik 7-8: 92.

Piskernik, A., 1955: Gorska straža. Varstvo spomenikov 5. 1953/54, str. 170.

Piskernik, A., 1963/64: Iz zgodovine slovenskega varstva narave. Varstvo narave 2-3, str. 59-70.

Praprotnik, N., 1986: Bila je nestorka slovenskih naravoslovcev. Ob 100-letnici rojstva dr. Angele Piskernikove. Planinski vestnik 8: 362.

Radi smo radio...

Trudimo se za pravičnost in resnico.

Robert Božič, voditelj

V planinski oddaji Doživetja gora in narave mu lahko prisluhnete vsak četrtek ob 10:15. Na Radiu Ognjišče.

Radio Ognjišče, Trubarjevo 11, Koper, foto: Izidor Šček

Otroci iz vrtca naj opozarjajo svoje starše

Pogovor s Slavico Lesica Koleča o Gorski straži

»Ne trgajte rož ob poti, da bi jih ohranili, ohranile se bodo same, cvetoč ob poti.«

✍ in 📷 Marjan Bradeško

Pred mnogimi leti smo na gimnaziji Vič v Ljubljani v okviru planinske skupine izvedli tečaj za gorske stražarje. Vodil ga je naš profesor zgodovine, neutrudni dr. Janez Marolt, ki je nekatere med nami za vedno zapisal goram. Učili smo se, naj iz narave ne odnašamo ničesar, saj lahko že skromen šopek cvetja, utrgan vsako leto, povzroči, da se narava na tistem mestu povsem spremeni in cvetje izgine. Ponavljali smo imena rožic, nekateri smo se prvič srečali z latinskimi izrazi, nazadnje pa smo uspešno naredili izpit. Izkaznice, na katere smo bili res ponosni, nam je izročila Slavica Lesica Koleča, dolgoletna načelnica odseka za varstvo narave in gorsko stražo (GS) pri planinskem društvu Ljubljana Matica. Četudi je že upokojena, je še vedno navdušena nad naravo in prav ona je bila pobudnica izleta po Jesenkovi poti na Rožnik maja lani, ob praznovanju petdesetletnice Gorske straže. Prosili smo jo za kratek pogovor. Seveda je prišla v majici Gorske straže.

Najprej vaša osebna izkaznica, prosim.

Slavica Lesica Koleča, rojena – da, planinsko ime – Pastir.

Pastir?

Da, bila sem dušni pastir za vse fante z odseka, ko so se morali v dolgih vojaških dneh nekemu zaupati v pismih. Planinsko krščena pa sem bila na Vrtaški planini; za kazen nisem smela srečati nobene ovce – pa jih je bila vsa planina polna.

Slavica Lesica Koleča

Povejte kaj o svojem delu v planinskem društvu Ljubljana Matica.

Imela sem srečo, da sem tudi po službeni dolžnosti hodila v hribe. Kot računovodkinja sem veliko časa preživela po naših kočah, po tri dni na Sedmerih, po tri dni na Kredarici – kar pri vremenarjih, da sem imela mir. In več kot trideset let sem bila načelnica odseka za varstvo narave in gorsko stražo. Pridružila sem se mu kmalu po ustanovitvi.

Kako pa je bilo v tistih časih?

Prav neverjetno. Imeli smo po sto tečajnikov, tečaji so potekali na gimnaziji Poljane v Ljubljani, ki nam je odstopila prostore, sodelovali so tudi profesorji biologije, med drugim dr.

Tone Wraber. Na študijske izlete, tudi do deset na leto smo jih organizirali, smo odhajali s polnimi avtobusi.

Kaj vse ste počeli?

Kot inštruktorica varstva narave sem predvsem skrbela za tečaje, predavala po šolah in vodila študijske izlete. Spomladi smo začeli z Ljubljanskim barjem (močvirna logarica - *Fritillaria meleagris*), potem smo šli na Boč (velikonočnica - *Pulsatilla grandis*), nato više v gore ... In zares smo veliko delovali, kot rečemo, na terenu. Na Golici smo pobirali utrgane in odvržene narcise (*Narcissus stellaris*), potem pa sem jih razvažala po Ljubljani in polagala k spomenikom. So me policisti kar čudno gledali. In seveda - očiščevalne akcije, veliko smo jih izvedli zlasti okoli koč in po poteh, ki jih je upravljalo naše društvo.

Je to kje zapisano?

Vestno smo zapisovali vse, naš odsek ima lepo urejen arhiv, poročila z izletov, spisek vseh članov v vseh obdobjih, ki sem ga lani ob praznovanju s pridom uporabila. Kar štirinajst dni sem klicala naokoli.

S kakšno vrsto narave ste se predvsem ukvarjali?

Z živo, z rožami in živalstvom. Srečala sem tudi medveda, divje prašiče ...

In vaša prva srečanja z rastlinstvom?

Ja, na Sedmerih sem poskušala določiti neko blazinico cvetja. S ključem za določanje ra-

Zgledno urejen arhiv odseka

Nešteto jih je.

*Kaplje dežja,
vedno močnejše bobnijo,
padajo in udarjajo,
razlivajo se in razpršijo.*

*Skrit v zavetju stanu
jih štejem.
Nešteto jih je.*

Aleš Tacer

stlin sem se je lotila - in končala pri granatnem jabolku. Ne ravno blizu, mar ne?

Se spominjate še kakšnih zanimivih dogodkov?

V koči na Sedmerih je eden izmed naših članov iz objestnosti vrgel vžigalico v koš za smeti. Nemudoma smo ga izključili. Prav tako tistega, ki je po hribih lepil nalepke z napisom »Strup«. Glede na to, da je bilo naše delovanje predvsem preventivno (drugih pooblastil Gorska straža tudi ni imela), smo morali biti do svojih članov strogi. Kdo pa naj bo vzor, če ne člani sami?

Kaj menite o današnjih razmerah?

Okoli koč je bolje, čisteje, ampak vse manj je pravih planincev - če lahko prinesejo polno embalažo gor, bi lahko tudi prazno dol, ne pa, da jo puščajo po hribih!

In kako je s samo Gorsko stražo?

Prav tako je potrebna, kot je bila nekoč. Žal pa manjka navdušenja, takih, ki »vlečejo«. In mladino je treba vzgajati zgodaj, tako da bodo otroci iz vrta opozarjali starše.

Za konec pa še: katera je vaša najljubša roža?

Rapontika (*Stemmacantha rhapsantica*) v dolini Sedmerih jezer, druga najljubša pa velikonočnica na Boču. ○

Kilimandžaro bo kmalu brez snega in ledu

✍ Marjeta Keršič – Svetel

Da se podnebje na našem planetu spreminja, je že nekaj časa jasno. Prav dogajanje na visokih gorah je med najbolj očitnimi znaki podnebnih sprememb planetarnih razsežnosti: izginjajo ledeniki, snežišča se manjšajo, topi se permafrost – vse skupaj pa povzroča velike podore, zemeljske plazove, kopico nevarnosti in grožnjo naravnih nesreč. Opozorila o spremembah v visokogorju prihajajo iz vseh koncev sveta, od Alp do Himalaje.

Vse kaže, da bo Kilimandžaro, najvišja gora Afrike (5895 m), kmalu potrebovala novo ime.

V jeziku svahili Kilima Njaro pomeni »lesketajoča gora«. Lesketajoča zato, ker so njeni, v sneg in led odeti vrhovi, ki se dvigajo nad afriško savano, vidni daleč naokoli. Masaji goro imenujejo Oldoinyo Oibor – »bela gora«. Pripadniki plemena Čaga, ki prebivajo ob vznožju gore, imenujejo Njaro hudobnega gorskega demona, ki povzroča mrz.

Prva, ki sta se dokumentirano povzpela na vrh, sta bila leta 1889 nemški kartograf Hans Meyer in avstrijski alpinist Purtscheller. Opisala sta imenitne ledenike gore, ki se dviguje visoko nad ravnino pod seboj – Kilimandžaro je namreč najvišja gora na svetu, ki ne pripada nobeni gorski verigi ampak stoji sama (kar je posledica njenega ognjeniškega nastanka). Znanstveniki so ugotovili, da so vrhove Kilimandžara ledeniki pokrivali neprekinjeno zadnjih 11 000 let, zdaj pa vse kaže, da bo gora kmalu ostala popolnoma brez snežne odeje. Ko so leta 1912 prvič opravili natančne zemljemerske raziskave in narisali podrobne zemljevide gore, je vrhove Kilimandžara pokrivalo nekaj več kot 21 km² ledenikov. Ko so znanstveniki ameriške državne univerze Uho leta 2000 narisali nov natančen zemljevid, pri čemer so si pomagali s satelitskimi posnetki programa NASA, se je izkazalo, da je ostalo le 2,2 km² ledenega pokrova. Pa še ta zelo hitro izginja – vsako leto izgubi dobra dva metra debeline!

Vse območje na gori, ki leži višje od 2700m, zajema Narodni park Kilimandžaro. Strokovnjaki, ki sodelujejo z upravo parka, že leta opozarjajo na spremembe na gori, predvsem na intenzivno krčenje gozdov. Gozdovi ob vznožju Kilimandžara hitro izginjajo zaradi izsekavanja (za les in zaradi urejanja novih kmetijskih površin) in zaradi vse pogostejših gozdnih požarov. Posledica je vse večja erozija. Poleg tega so gozdovi bistveno vplivali na vodni režim in na lokalne vremenske pogoje. Kilimandžaro je bil s svojimi snežišči in deževnim pragozdom življenjsko pomemben vir pitne vode za ljudi in sploh vsa živa bitja ob svojem vznožju – zadnja leta pa vse več potokov in rek presiha. Mednarodna agencija UNEP (World Conservation Monitoring Centre) opozarja, da so zaradi vseh teh sprememb na Kilimandžaru že zdaj ogrožene številne naravne vrednote in mnoge vrste živih bitij, nadaljevanje procesov, ki se zdi neizogibno, pa ima lahko katastrofalne posledice ne le za Narodni park Kilimandžaro, ampak za širše območje Afrike. Med strokovnjaki poteka živahna razprava, ki je podobna zgodbi o tem, kaj je bilo prej – kura ali jajce. Nikakor se namreč ne morejo zediniti ali je izginjanje ledene kape Kilimandžara posledica globalnega ogrevanja zaradi toplogrednih plinov ali pa gre izginjanje snežišč in ledenikov pripisati vse bolj sušnemu vremenu, ki je posledica izginjanja deževnih pragozdov. Kakor koli že – eno in drugo povzroča človek!

Ko je Ernest Hemingway leta 1936 objavil svojo zgodbo Sneg na Kilimandžaru, si ni mogel prav nihče misliti, da v manj kot sto letih lesketajoče, bele »strehe Afrike« ne bo več. ○

Fužinske planine in komentar TNP

✍ Boštjan Habjan

Veseli me, da se je nekaj premaknilo. Tako, da se ne oglašajo samo strokovnjaki, temveč tudi laiki. Prispevka o cestah v Fužinskih planinah v PV 3/05 sta natrosila nekaj cvetk; upam, da trganje iz pozebe ne bo presahnilo. Še marsikaj je treba povedati poleg tega, kar sta napisala gospoda Hauptman in Ogrin. In kar sta napisala, kolikor poznam Bohinj, tudi drži.

Naj mi bo dovoljeno povedati: eno je gledati na TNP z očmi pisarniškega strokovnjaka, ki sicer gre tudi na teren, predvsem pa je odvisen od poročil, ki mu jih posredujejo podrejeni. Kdor pa z Bohinjem in z Bohinjci živi, sliši in vidi marsikaj, kar v pisarne TNP ne pride. In povejmo enkrat za vselej TNP-eju, raznim okoljevarstvenikom in drugim institucijam ali vejam oblasti: Bohinjci so brez TNP-eja in drugih, ki se štejejo za merodajne v bohinjskem kotu in širše, skozi stoletja ohranili Fužinske planine takšne, da jih občudujemo, tja radi zahajamo, v njih kakšno ušpičimo, žal jih tudi uničujemo. Fužinskih planin ne bodo rešili tisti, ki prihajajo od drugod; rešijo jih lahko samo Bohinjci. Kdo je »zaviralec domačinov, ki tam gospodarijo z gozdovi in planinami«, naj presodijo Bohinjci.

Ceste do planine Blato niso delali Bohinjci, delalo jo je Gozdno gospodarstvo Bled. Strokovnjaki, ki jih je pridobilo GG Bled za gradnjo te ceste, niso hoteli niti prisluhniti Bohinjcem, ki so jih ob gradnji opozarjali, da odvodnjavanje ceste ni pravilno speljano. Kolikor mi je znano, je zaradi napačne izpeljave odvodnavanja odneslo velik del ceste že prvo leto dograditve in potem še naslednjič. Ob drugem hudournem nalivu smo bili na Planini Jezero. Moj oče, ki je menda nekaj slutil, nas je v nalivu nagnal iz kočice proti planini Blato. Niti preobleči se nismo smeli, stlačil nas je v avto in smo se odpeljali. Zadnji hip. Cesto nam je voda odnašala pred očmi. Kar nekaj avtomobilov je moralo nekaj dni »preživeti« zgoraj ob planini Blato zaradi odnešene ceste. Po tej drugi katastrofi pa so »strokovnjaki« naprosili Bohinjce, ki poznajo poti hudournih tokov, da so napravili kanale, pretoke ... in po tistem ceste ni več tako hudo odneslo.

GG Bled ni delalo ceste Bohinjcem, saj so takrat govorili, da mora GG Bled imeti dostop do lesa, ki ga namerava sekati. Dejansko se je potem, ko je bila cesta zgrajena, obilno sekalo tam nekje pod planino Krstenico in so navlekli z goseničarji na planino Blato velike sklade posekanih smrek. Vlačili so sredi poletja in uničili kolovoz – vlako, ki je bila do takrat pri-

jetno zaraščena s travo. Užitek je bil hoditi po travi, ko nas je oče vodil na Krstenico. Žal GG Bled po končanem poseku ni poskrbel za ureditev vlake in nali-vi so naredili svoje, najbrž že kar nepopravljivo škodo. Kdor gre na planino Krstenico sedaj, se bo o tem prepričal. Drži, da so vlako pred GG Bled uporabljali tudi Bohinjci, vendar v snegu, ali ko je bila zemlja zmrznjena. Nekaj Bohinjcev je takrat tudi vedelo povedati, da niso dobili nikakršne odškodnine, ko so jim z miniranjem in cesto uničili do polovice parcele gozda.

Tudi to povejmo: danes malo Bohinjcev seka les za kurjavo ali prodajo v parcelah, ki jih imajo ob cesti. Večina Bohinjcev kuri na olje. Spravilo lesa je predrago in ljudi za to delo je v Bohinju vedno manj. Drži tudi, da sekajo za oskrbo kurjave uporabniki lovske kočice na Krstenici – kar oglejte si šture posekanih dreves v neposredni bližini lovskega doma. Na svoje oči sem videl, ko so sekali. Prav tako sekajo za oskrbo kurjave lovske kočice nad planino Dedno polje in na Planini Jezero in tudi tu šture lahko vidi, kdor gre mimo. Vsakdo si tudi lahko ogleda ograjo okrog planinskega doma na Planini Jezero in se prepriča, da je vzet zajeten del planine živini, ki naj bi se tam pasla.

Lahko pogledamo še nekdanjo sirarno na planini Viševnik. Nekdanja idilična bajtica danes izgleda slabše kot kokošnjak. Sedanji gospodarji tudi zapirajo vodo živini v napajalnem koritu in tudi mimoidočim je otežkočen dostop do vodne pipe pri nekdanji sirarni. In vendar so bohinjski kmetje sami naredili vodno zajetje in napeljali vodo do korita za napajanje in do sirarne! Če pa omenim še opremo za izdelavo sira na Viševniku in Planini Jezero, je to katastrofa. Na Viševniku so jo razsekali in skurili (kotel so Bohinjci odpeljali pravočasno v dolino), na Planini Jezero so opremo tudi uničili, v sirarskern bakrenem kotlu so se po pripovedi Bohinjcev novi lastniki nekdanje sirarne vozili po jezeru, nazadnje kotel preluknjali in je nekje na dnu jezera.

Kdor se je pobljže poznal s pastirji (Zetkovim atom iz Stare Fužine, Jožom iz Studorja, ki sta pasla na Viševniku, Micko, ki je pasla na Ovčariji; očancem iz stare Fužine, ki je pasel na Dednem polju), so mu ti ljudje zaupali. Mojemu očetu so povedali, da se je »napredek« v Fužinskih planinah izvajal tako, da so se tam sprehajale tovarišica Pepca Kardelj in njene prijateljice (prihajale so z Velega polja iz protokolarne objekta!), ker pa so jim kravjeki smrdeli in je kakšna tudi v kravjek stopila, so pastirji morali plačevati kazen zaradi onesnaževanja planin. Takšno ravnanje in podobno ravnanje nerazumevanja gospodarjenja v planinah je pustilo posledice in večina Fu-

žinskih planin je začela propadati in propada. Na njih vztraja samo še par bohinjskih zanesenjakov na Krstenici in v Lazu. »Uvoženi« pastir pa pase v zgodnjem poletju na planini Blato in v visokem poletju na planini Dedno polje. Omenjeni pastirji so vedeli povedati, da se je pred drugo svetovno vojno samo na področju med jezerom Ledvičko in Koči pri Triglavskih jezerih paslo cca. 400 glav govedi.

Ker na planinah ni pastirjev in ne živine, propadajo stanovi, širi se podrast, koprive ... Nekatere planine pa dobivajo nove »pastirje« in nove »stanove«, zidane, z bojlerjem pred »stanom« in satelitsko anteno. In pred »stanom« ne stoji bohinjska ciza, pač pa avdi ali mercedes z ljubljansko registracijo. Nekateri »stanovi« so prave vile. Pred dvema letoma je sredi poletja POP TV pri dnevniku kazal posnetke takšnih »stanov«, reakcije TNP-eja pa nisem zasledil. V PV 3/05 ste objavili sliko terenca, ki pelje na planino Krstenico. Menim, da je to nizek udarec! Zakaj? Zato, ker nas je skupina osmih pohodnikov v letu 2003 po končani pašni sezoni prišla na Krstenico. Sedeli smo pred sirarno in strmeli: pred lovsko kočo je stal avto. Ni bila fatamorgana. Ob sestopu smo se približali avtu in na njem videli oznako »Triglavski narodni park«. Verjetno ni priletel po zraku. Avto z oznako »Triglavski narodni park« je mnogokrat parkiran tudi na planini Blato (ne na parkirišču!).

Kaj želim Bohinjcem in Fužinskim planinam?

- Rad bi, da bi v Fužinskih planinah spet zavladal »zakon stare pravde«. Bohinjci so skozi stoletja sestavili pravila in se jih držali: kdaj na pašo in s paše, kdaj je sečnja in kdaj spravilo lesa, kdaj je čiščenje planin in popravilo poti ... »Moderni napredek« je vse povozil.
- Rad bi, da bi mi v planinskih domovih na tem ozemlju (pa tudi na drugih planinah) postregli s polnomastnim mlekom, namoženim na teh planinah. Sedaj mi postrežejo z mlekom v prahu, ponekod iz tetrapaka. Ob mojih obiskih evropskih planinskih domov mi niso stregli z mlekom v prahu in ne iz tetrapaka, če je bila živina neke blizu.
- Rad bi, da bi polnomasten sir, pridelan na tem območju, prodajali ne samo na planinah, temveč tudi v trgovinah. Močno dvomim, da je sir Fužinskih planin higiensko oporečen. Kdor gre v Avstrijo, Nemčijo, Švico, Italijo, Francijo, lahko planinski sir kupi v trgovinah. Na tamkajšnjih planinah se tudi lahko prepriča, da je postopek pridelave sira enak bohinjskemu, s to razliko, da ga tam izdelajo večje količine. Naj dodam še: planinski polnomastni sir se ne izsuši v dveh dneh, kot sir izdelan v modernih mlekarnah, ki je izdelan iz posnetega mleka ...
- Rad bi, da bi zdravilni sir mohant, ki sem ga našel na planini Krstenica, ne hodili kupovat tja pre-

dvsem Nemci, Avstrijci in drugi tujci, temveč bi ga lahko kupil tudi v naših trgovinah.

- Rad bi, da bi v Fužinskih planinah in vaseh ostala bohinjska arhitektura. Kdor si ogleda »spacalo« hiše na koncu Stare Fužine ob cesti proti planini Blato, naj si ustvari sodbo, ali takšna arhitektura spada v ta lepi del Slovenije. O »stanovih« in sirarnah na planinah je že tekla beseda.
- Rad bi, da na ozemlju TNP-eja veljajo za vse enaka pravila in zakoni. Okrog leta 1995 je v prvi travnati dolini pod cesto na planini Vogar zrasel nadomest »stan« - zidana hiška z nadstropjem, bojlerjem pred hišo in ognjiščem za peko na žaru. Istočasno je ob (takrat še) kolovozu proti planinskemu domu na Vogarju zrasel kozolec in v njem prostorček, da kosci ali drugi delavci dobijo zavetje. Kakor so mi povedali Bohinjci, je bil tisti prostorček v kozolcu za zavetje sporen; »stan« - zidana hiška z naštetimi pritiklinami pa ne. Nzano mi je tudi, da je v tistem času tudi TNP izdajal za gradnje pozitivna ali negativna mnenja.
- Rad bi, da se odgovorni TNP-eja zgledujejo po Evropi, kako tam skrbijo, da planine ostanejo žive. Svetujem, da sedejo v avtomobil in se po asfaltni, dobro vzdrževani cesti odpeljejo do pod Grossglocknerja, tja proti Franz-Josef Hütte in si med potjo ogledujejo, kako kmetje vozijo s traktorji in avtomobili v planine, da si olajšajo delo. Vse veje oblasti in institucije so vesele, da kmetje na višini 2000 metrov in še višje hočejo delati in jih finančno izdatno podpirajo.
- Rad bi, da si odgovorni TNP-eja pogledajo v Evropi tudi kakšno švicarsko, tirolsko ali bavarsko planino. Vse bajte, ki jih ne uporabljajo pastirji, so kmetje spremenili v počitniške hišice. Odgovorni gledajo, da zunanost bajt ostane staroselska, v notranjo ureditve se ne vtikajo. Kdor se je sprehodil po planinah v Evropi in planinah v krogu Bohinjskega jezera, vidi: razlika je očitna.
- Rad bi, da nobena veja oblasti in nobena institucija - najmanj pa TNP - nikdar ne izjavi, da je očitana ponikovalnica na Planini Jezero (»na dan vleče vsem znane in več kot 10 let stare stvari« ali da »se na srečo nanašajo na pretekli čas«! - Martin Šolar TNP) samo stara stvar. Omenjena ponikovalnica je ekološka bomba, ki jo je nujno sanirati in tudi druge omenjene stvari se dajo na določen način urediti.
- Rad bi, da v Sloveniji vse veje oblasti in institucije priznajo, da niso Bohinjci v svojem kotu zaradi različnih vej oblasti in institucij, pač pa različne veje oblasti in institucije zaradi Bohinjcev.

Glavno pa je, da ostanemo prijatelji: TNP, druge institucije, Bohinjci in ostali nepridipravi, ki se potikamo po Fužinskih planinah.

Prijazen pozdrav. ◉

Ceste v Fužinskih planinah

✍ Miha Štefančič

»Joj, kam bi del?« Nabiralo se je desetletja, lonec se je polnil in je prekipelo. Izšli so zanimivi pogledi in ocene. Ob prispevku v PV/4, stran 55, naj pove svoje še nekdo, ki je dogajanje spremljal od blizu.

»Pater Janez je bil pozneje pogosto dobrodošel gost v stari in novi postojanki« (Koči na Planini pri Jezeru). Naj pojasnim, da »pater Janez« ni bil nikdar »pater« in tudi danes ni, v takratnem času je bil škofijski duhovnik in župnik na župniji in to je še danes. Če je bil »pater Janez pozneje pogosto gost« v koči, je čudno, da si upravljavci niso razčistili pojmov o njegovem poklicu. Ker pa je župnik Janez takrat iskal dovoljenje za graditev nove župnijske cerkve v Mostah v Ljubljani in jo potem gradil, ni imel kaj dosti časa, da bi bil »pozneje pogosto gost« v koči na Planini pri Jezeru.

Drži, da je župnik Janez najel pastirski stan na Planini pri Jezeru, najel pa ga je takoj, ko so morali bohinjski veljaki po ukazu Edvarda Kardelja pretrgati pogodbo z njim; tja je preselil svoje stvari iz sirarne. Prav zanimivo je bilo takrat: mulci smo bili z župnikom na planini, ko je prišla predhodnica nekaj Bohinjcev in drugih osebnih spremljevalcev na planino. In potem glavni, ki je ob pogledu na veselo otročad povprašal: »Kateri mladinski organizaciji pa pripadate?« Buljili smo vanj kot v deveto čudo, ker pa je vztrajal pri vprašanju, je eden izmed nas bleknil: »Kakšna mladinska organizacija? Mi smo tukaj z župnikom.« Še danes imam pred seboj »dolgi nos, obraz in zavijanje oči« Edvarda Kardelja ob tem pojasnilu. In tudi vidim nelagodnost in nemirno prestopanje Bohinjcev, ki so bili v spremstvu. Naj k temu dodam še, da so imele v tistem času sirarno na planini Dedno polje v najemu nune in tudi te so morale oditi.

Čiščenje dimnika v koči na Planini pri Jezeru in požar: Od kod se je vzel »ogorek, ki je padel na razsušene skodle«, ni pojasnjeno. Ko smo tisti avgustovski dan prihajali s planine Viševnik, smo najprej opazili nekam čudno močan dim na strehi koč na Planini pri Jezeru, potem pa je plamen butnil z vso silo in v hipu je bila skoraj vsa streha, krita s skodlami, v ognju. Strokovnjaki za dimnikarstvo bi vedeli povedati, ali je možno, da ogorke potegne iz krušne peči vleka skozi dimnik. Sam se bolj nagibam k temu, da vleče iskre v dimnik, v katerem se nabirajo saje, te se vžgejo in vleka jih v plasteh odnaša tudi ven iz dimnika. Ko smo zaso-

pli pritekli do koč, nam sploh niso hoteli verjeti, da gori. Oskrbniško osebje se je v zadnjem hipu spravilo ven v copatih. Če bi še malo odlašalo, bi bila nesreča še hujša. Takrat je pogorel tudi pastirski stan, ki je bil sirarni najbližji. Danes se do tja širi ograja, s katero se je obdala koč na Planini pri Jezeru.

O jezeru »pa Bohinjci pravijo, da je bilo zeleno, odkar pomnijo«: V času »patra Janeza« je bilo jezero na planini čudovito čisto zeleno oko. V hudih sušnih obdobjih smo vodo iz njega uporabljali tudi za kuho. Ni mi znano, da bi kdo izmed nas, ki smo bili tam, imel zaradi tega kakšne težave z »notranjim ministrstvom«.

Stara greznica pri koči na Planini pri Jezeru je bila »narejena za takratno sirarno in je bila brez dna«: Za pravo razumevanje je nujno pojasniti: koč - spodnji prostori - je bila razdeljena na sirarno na zahodu in bivanjski del na vzhodu, vsak del je imel svoj vhod. Pretežni del je zavzemala sirarna, iz nje pa je bil vhod v shrambo za sir oziroma prostor, namenjen zorenju sira. Vsa sirarska oprema je bila na mestu in župnik Janez je ljubosumno bedel nad njo, Bog ne daj, da bi se kdo česa dotaknil. Prostor za hrambo sira smo v tistem času uporabljali tudi za hranjenje živil. Bivanjski del je obsegal čisto majhen predprostor, iz katerega so vodila vrata v majhno kuhinjo z zidanim štedilnikom, mizo, klopjo in Bogkovim kotom, stopnice iz predprostora pa so pripeljale v dve ločeni podstrešni sobi s pogradi. Pred sirarno je bil v celotni dolžini pokrit hodnik, v katerem je potekalo glavno življenje. Stranišče na »štrbunk« je bilo leseno, nad greznico in brez vode, vhod je bil zunaj (danes obrnjen proti brunarici). Po navadi smo kar dolgo nosili »breme«, saj si se le ob hudem pritisku odločil oditi v to stranišče. Pred vstopom si globoko vdihnil, si zatisnil nos, vstopil in se potrudil, da si bil čim prej spet na svežem zraku. Ker je bila greznica zabetonirana, in sicer brez dna, tisto lulanje in kakanje ni moglo imeti posebnega vpliva na samo jezero. Odtok iz sirarne ni bil speljan v greznico, bil je speljan proti zahodu - sicer pa sirarna ni služila svojemu namenu. Kar pa zadeva pomivanje posode v kuhinji, takrat ni bilo na voljo čistilnih sredstev kot danes, mulci pa smo bili lačni in smo postrgali sklede do dna - tako tudi to ni vplivalo na kakovost vode v jezeru.

Ko je bila pretrgana najemna pogodba z župnikom Janezom za sirarno na Planini pri Jezeru, je novi najemnik sirarno temeljito predelal v planinsko koč: gostinska soba, kuhinja s pripadajočo

shrambo, krušna peč. Stranišča niso bila več na »štrbunk«, temveč z vodo, tudi odtoki so bili speljani v greznico, ki je bila brez betonskega dna.

»Planinsko društvo Integral je zgradilo novo greznico s ponikovalnico, ki je speljana zunaj področja planine«: to o greznici s ponikovalnico »zunaj področja planine« prav gotovo ne drži. Planina pri jezeru se začne nekaj dolin pred dolino, v kateri je bila zgrajena ponikovalnica nekaj let po zgraditvi sedanje kočice. V letih, ko je imel župnik Janez v najemu sirarno na Planini pri Jezeru, so bile »zavore« – pregrada ob vstopu na planino tam, kjer se pot na planini prvič zravna in se začnejo travnate jase med drevjem.

Domačini uporabljajo traktorje »za prevoz materiala za vzdrževanje svojih objektov (stanov, sirrn, vodovodnih sistemov itn.) ter za spravilo lesa«. Kar zadeva sirarne, je to vprašljivo: Enciklopedija Slovenije VIII, MD 1994, navaja, da so leta 1960 v bohinjskih planinah izdelovali sir na štirinajstih planinah, leta 1990 pa samo še na treh. Stara sirarna na Planini pri Jezeru (zidana ob poti) v tistem času in tudi zdaj ne služi svojemu namenu, prav tako skoraj ni služila nova, o kateri je govor. Tudi sirarna na Dednem polju po letu 1970 skoraj ni delovala, zdaj pa že dolgo ne več. Kar zadeva vodovodne sisteme, naj povem: zajetje v Krištofci pred planino Dedno polje je imelo tudi prostor z bencinskim pogonskim motorjem, vodovodni sistem na planini Dedno polje pa ni deloval. Verjetno so bile cevi položene preveč plitvo, zmrzal pa je naredila svoje. Vem tudi, da je pogonski bencinski motor pozneje nekdo odpeljal. Kako deluje vodovodni sistem na planini Dedno polje danes, pa najbolje ugotovimo, če si želimo potešiti žejo pri koritu. Vodovodni sistem na Planini pri Jezeru je bil sistem »hlapca« – dve tretjini vode je šlo v nič, da je potisnil eno tretjino v zbirališče za sirarno. Planina Ovčarija je bila v tistem času odvisna od kapnice, močvirni del ob poti proti Triglavskim jezerom je bil zaraščen, prav tako je bil zasut izvir na sami planini – tam nikdar ni bilo vodovodnega sistema. Na planini Viševnik so kmetje zgradili zajetje, v katero se je natekala voda iz izvira; cev, speljana do nekdanje sirarne (ki že kakih dvajset let ne deluje več) in do korita je kratka. Kar zadeva vzdrževa-

nje stanov, pa ni jasno: na enem mestu je rečeno, da jih Bohinjci vzdržujejo, na drugem pa, da je žal »prenekateri stan v najemu«.

Glede gospodarjenja z gozdovi je nujno povedati: ko je nekdanja sirarna, spremenjena v planinsko kočico na Planini pri Jezeru, pogorela, so se začele priprave na graditev nove kočice. Ko pregledujem slikovno gradivo o sirarni in sedanji kočici, ugotavljam, da je tloris sedanje kočice nekako štirikrat večji od tlorisa nekdanje sirarne. Ves les za ostrešje kočice in brunarico poleg nje je bil posekan v gozdovih v smeri proti planini Laz. Vlačil ga je traktor, tudi obžagovanje tramov je potekalo ob pomoči traktorja. Tudi sedanje klopi in mize v ograjenem prostoru okoli kočice govorijo o poseku lesa, prav tako skladovnice drv.

Dejstvo je, da se Bohinj spreminja in da se spreminjajo Fužinske planine. Ljudje na planinah pa se menjavajo. Še dobro, da je neki župnik v Bohinjski Bistrici poskrbel za to, da je poslal Bohinjce v tujino, v kateri so se naučili izdelovati sir, tako da so to potem uspešno širili v domačem bohinjskem kotu. Hvaležni Bohinjci so temu župniku postavili spomenik. Ko bom šel prihodnjič v Bohinj, bom pogledal, ali spomenik še stoji ali ga je odnesel »napredek«. In velika škoda bo, če Bohinjci ne bodo nič več znali izdelovati planinskega sira, skute in masla. ●

S tema dvema prispevkoma uredništvo zaenkrat zaključuje razpravo o cestah v Fužinskih planinah.

Napisi naših gora

Pomlad je tu in tudi planinske poti je treba malo pripraviti na novo sezono. Na poti na Kucelj nad Vipavsko dolino je v nedeljo, 20. marca 2005, Ludvik Feuče iz Vrtovin urejal pot, za katero skrbi PD Ajdovščina. Prinesel je nove kažipote, jih postavil na križišču ter počistil okolico. Trudu in zagnanosti stotin tako prizadevnih posameznikov se imamo zahvaliti, da je hoja po naših gorah udobna in prijetna. ●

Andrej Stritar

Treking v osrčju Karakoruma

✉ Irena Mrak

📷 Irena Mrak in Mojca Švajger

Nič več ni osupljivo, da je svet postal ena sama velika »vas«. Hitri razvoj letalskega prometa, dostopne cene letalskih vozovnic, vedno višja življenjska raven prebivalcev razvitejših držav, vedno močnejša želja po spoznavanju svetovnih visokogorskih območij, svetovni splet in še veliko drugih dejavnikov je povzročilo, da obisk najvišjih območij Zemlje iz leta v leto narašča. Popularnost posameznih območij je zelo odvisna od dostopnosti gora, turistične organiziranosti ter tudi od političnih razmer v državah, v katerih so visoke gore. Prav zaradi dramatične pokrajine in politične stabilnosti je zadnjih nekaj let najbolj obiskano pogorje Karakorum.

Pogorje leži na severu Pakistana in obsega zahodni del Himalaje. Odlikuje ga največja gostota visokih vrhov na svetu, na kateri je na majhni razdalji mogoče občudovati kar pet »najvišjih« vrhov nad 8000 metrov: K2 (8611 m), Nanga Parbat (8125 m), Gašerbrum I (8086 m), Broad Peak (8047 m) in Gašerbrum II (8035 m). Poseben pečat dajejo pokrajini tudi dolgi in obsežni ledeniki, med katerimi je najbolj poznan in obiskan Baltoro, dolg 53 kilometrov. Evropski raziskovalci so začeli odkrivati to območje v 19. stoletju, alpinisti pa v 20.. Hitri razmah visokogorskega turizma, značilen tudi za današnje dni, pa se je začel po letu 1950 s pristopi na najvišje vrhove v regiji.

Štirinajstdnevni treking v območju ledenika Baltoro velja za enega najlepših na svetu. Njegova priljubljenost se je še povečala po letu 1986, ko je bila vzpostavljena povezava z ledenika prek prelaza Gondogoro La (5700 m) v dolino Huše.

Prva prava pustolovščina je že vožnja do središča province Baltistan - Skarduja. Vožnja nad divjimi brizicami reke Ind je vsekakor izkušnja, ki obiskovalcu za vedno ostane v spominu. Šoferji mojstrsko obvladajo številne ovinke na cesti brez odbojnih ograj, potniki pa nemalokrat zadržujejo dih. Pravo olajšanje napoči šele v Skarduju. Mesto s 30 000 prebivalci leži na 2200 metrih nadmorske višine in je zadnja oskrbna priložnost na poti v gore. Odsotnost žensk na ulicah kaže na verske razmere v regiji. Strogi islamski

zakoni prepovedujejo pojavljanje žensk v javnosti in tudi tuje turistke jim morajo z načinom oblačenja zadostiti. Kratki rokavi in kratke hlače morajo kljub vročini še nekaj dni ostati v nahrbtnikih.

Treking se začne šele v zadnji vasi (Askole, 3050 m), do katere vodi razrit kolovoz, ki ga pogosto zasujejo kamniti podori in zemeljski plazovi. V vasi živijo preprosti domačini, ki s turisti nimajo skoraj nobenega opravka in zdi se, ko da se je življenje tam ustavilo pred nekaj stoletji. Novodobnih obiskovalcev niti ne opazijo.

Ti v Askoleju prvič na svoji poti prenočujejo v šotarih in to je pravzaprav pravi balzam za utrujeno telo, ki komaj čaka prihodnjega dne, ko se bo končno začela hoja. Vse naslednje dni zaznamuje zgodnje vstajanje, saj je treba prehoditi čim večji del dnevne etape pred opoldansko vročino. Večino opreme nosijo nosači, ki pot zelo dobro poznajo, saj jo prehodijo tudi desetkrat na sezono. V osebno prtljago pa je vseeno priporočljivo vzeti najnujnejšo obleko in nekaj hrane ter nepogrešljivi fotoaparata, s katerim ovekovečimo prelepo okolico. Za prehrano na poti poskrbijo kuharji in pomočniki turističnih agencij, ki so pravi čarovniki, saj iz omejenih sestavin pripravljajo izjemno hrano.

Dvodnevna pot ob reki Biaho se konča v kampu Paju (3450 m), ki je še zadnja zelena oaza pred pri-

Treking za sladokusce »»

Najslikovitejši treking v osrčje gorstva Karakorum v juliju 2005.

stopom na ledenik. Nosači imajo tam že tradicionalno počitek in dan za peko posebne vrste kruha, ki jim je hrana naslednjih nekaj dni na ledeniku. Zvečer je obvezna tudi »nosaška« zabava ob ognju, pečeni kozi in enakomernih udarcih na prazne plastične sode ter preostale preproste »glasbene« pripomočke.

V naslednjih dneh pot poteka po ledeniku Baltoro, ki pa je na debelo prekrit z gruščem in daje vtis gričevnate pokrajine, obdane z navpičnimi granitnimi piramidami - Paiju Peak (6610 m), Uli Biaho (6417 m) in Veliki Trango (6286 m).

Pot po večini poteka po osrednjem delu ledenika in ni posebej označena. Vsako sezono jo na novo uhođijo, saj se površina ledenika stalno spreminja. Najlepši del na poti je stik dveh ledenikov - Godwina Austina, ki prihaja izpod druge najvišje gore na svetu K2, in Baltoro. Ta kraj se imenuje Concordia in leži na 4700 m. Ob lepem vremenu je prav od tam najlepši pogled na K2 (8611 m), Broad Peak (8047 m) in Gašerbrum IV (7925 m). Concordia je v sezoni pravo majhno mesto, v katerem se večina pohodnikov zadržuje vsaj dan ali dva. Tam se izmenjujejo informacije o razmerah na poteh in dostopih na bližnje vrhove, tam je tudi glavna baza za nosače, ki čakajo na nove tovore. V bližini pa je tudi ena izmed pakistanskih visokogorskih vojaških postojank, katerih vojake na Baltoru redno srečujemo.

S Concordie v nekaj urah lahko dosežemo bazni tabor pod drugo najvišjo goro sveta (K2), ki slovi po muhastem vremenu, težkih vzponih in žal tudi številnih žrtvah. Kljub temu pa goro vsako leto oblega veliko odprav, ki preizkušajo svojo srečo in včasih preživijo v baznem taboru tudi cela dva meseca v upanju na ugodno vreme in uspešen zvon.

Pot v osrčju Krakoruma ob lepem vremenu nadaljujemo po ledeniku Vinge do Ali kampa (4800 m). Ta dan zaznamujejo predvsem razgledi na skupino Gašerbrumov - I, II, III in IV, K2 - ter panoramski pogled na stik ledenikov Godwin Austin in Baltoro.

Vzpon na prelaz Gondogoro La, ki je s 5700 m najvišja točka trekinga, se začne dan pozneje, in to zgodaj zjutraj, ko so snežne razmere najbolj ugodne. Ves napor poplača enkratni razgled na vrhu prelaza, ki zagotovo sodi med najlepše v Aziji. Sledi spust v dolino Huše, ki poteka po strmih snežnih in gruščnatih pobočjih, opremljenih s fiksniimi vrvmi.

Idilična dolina Huše postaja vedno bolj zelena in hoja proti cilju trekinga je prvovrsten balzam za utrujeno telo. Tudi tam nas spremlja razgled na oko-

liške gore in številne granitne stolpe. Še posebno opazen je velikan nad dolino - Mašerbrum.

Vasica Huše pomeni predvsem to, da te v rodovinski in ozki dolini pričakajo zelo prijazni ljudje. Kar pogosto se zgodi, da tam srečamo zdravnike brez meja, ki pomagajo domačinom in tudi drugim v okoliških vaseh nekoliko niže v dolini, na poti proti Skarduju.

Eden največjih gorniških trekingov se z vožnjo s terenskimi vozili do vstopa v zeleno dolino, ki vodi vse do Mašerbruma, konča. Naprej nas vodi pot do Skarduja, v katerem sklenemo veličastni krog Karakoruma. Krožni treking samih presežnikov zadovolji še tako zahtevnega pustolovca, gornika, raziskovalca ali popotnika, ki mu je do nevsakdanje avanture v osrčju največjih gora sveta in ljudstev, ki živijo z gorami. ○

Pakistan

Površina: 803 940 km²

Meji na Afganistan, Kitajsko, Indijo in Iran

Št. prebivalcev: 159.196.336 (ocena za julij 2004)

Vera: muslimani (77 % suniti, 20 % šiiti),
3 % kristjanov in hindujcev

BDP/na prebivalca: 2.100\$ (ocena za leto 2003)

Dejavnosti: kmetijstvo 44 %, industrija 17 %, uslužnostne dejavnosti 39 %

Denarna enota: pakistanska rupija

Trekingi in
 aktivnosti
 tam zunaj.

04 20 14 875 • 04 57 80 662

www.life-trek.com

LIFE K3AT
 zavrti svet

Za vse letne čase

Španija: El Chorro

✍ in 📷 Martina Čufar

Lučka v Lourdes 8a

Španija ponuja obilico možnosti za plezanje v vseh letnih časih in plezališče, o katerem sem v zadnjem času slišala največ, je El Chorro. Ko sem bila septembra na tekmi v Marbelli, ki je le dobro uro oddaljena od El Chorra, in je bila nemogoča pripeka, sem si rekla, da morajo biti pozimi tam idealne plezalne razmere. Za letošnji obisk tega plezališča se je odločilo kar osem članov državne ali mladinske reprezentance: Leja Kos, Particija Levstek, Mina Markovič, Lučka Franko, Natalija Gros, Klemen in Jure Bečan ter jaz. Potovanje v 2500 km oddaljeni El Chorro sta nam olajšala »poceni« letalska prevoznika Ryanair in easyJet. (Na koncu sploh ni bilo tako poceni, saj smo zaradi pretežke prtljage (omejitev 15 kg) že v Celovcu plačali 230 evrov.)

Preverjanje govoric

El Chorro je vasica, ki leži 50 km severozahodno od Malage, ob vstopu v slikoviti kanjon, s katerim si je skozi Sierro Humo prebila pot reka Guadalhorce. Prvi večer smo sicer videli bolj malo lepot pokrajine, saj so nas pričakali mraz, dež in megla. Pomislila sem, da se bo ponovila zgodba mojega prvega in edinega plezanja v Španiji; pred petimi leti v Rodellarju zaradi dežja in narasle reke sploh nisem mogla priti do določenih sektorjev. Tudi drugi dan je bil deževen, v višjih legah je celo snežilo. In to skoraj v Afriki! Tolažili smo se s tem, da alpinisti v Himalaji včasih po več tednov preživijo v šotorih in čakajo na lepo vreme, tako da se ob mi ob toplem kamninu in igranju kart nimamo kaj pritoževati. No, potem smo le dočakali sonce in šli plezat. Slišali smo govorice, da so smeri v El Chorro previsoko ocenjene. Ugotovili smo, da to ne drži vedno oziroma le v določenih sektorjih (npr. Suzo). Naučili smo se, da nobene smeri ne smemo podcenjevati; Klemen je recimo imel v neki smeri z oceno 6a več težav kot v smeri 8a.

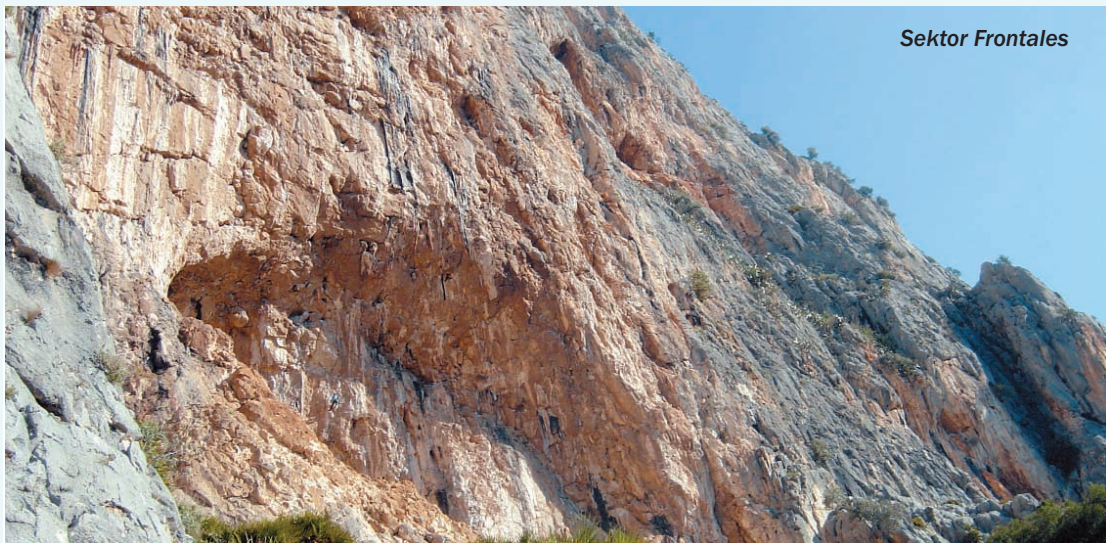
Izbira sektorjev je velika, tako da smo prve dni izbirali bližje in bolj sončne. Zaradi dolgotrajnega deževja jih je bilo precej mokrih, saj prevladujejo kapniki, tako da smo najbolj privlačne smeri prvi teden le poželjivo opazovali. Sektor Frotales, ki je od vseh najbližji in leži pred vstopom v kanjon, ponuja smeri za vse

okuse in vseh težavnostnih stopenj. Dobro razpoloženje v ekipi in toplo sonce na nebu sta bili dodatni spodbudi, da so se začeli tudi osebni rekordi: 15-letni Jure Bečan je na pogled preplezal svojo prvo smer stopnje 8a, 18-letna Miha pa svojo prvo stopnjo 7c+.

Zanimivi dostopi in podiranje rekordov

V naslednjih dneh smo začeli odkrivati sektorje, do katerih se pride na malo nenavaden način: ali po železniški progi ali pa po El Caminu del Ray. Skozi kanjon namreč ne vodi nobena cesta, so pa v letih 1901-1905 delavci lokalne hidroelektrarne sredi stene zgradili betonsko pot, ki je danes močno razmajana. Ponekod kar izgine, tako da loviš ravnotežje po železnih traverzah. K sreči so ob poti dodali jeklenice, tako da se je mogoče ves čas varovati. S poti se začne veliko smeri, ki pa so bolj primerne za toplejše dni, saj so v senci, skozi kanjon pa ves čas piha veter.

Makinodromo je nekakšna Mišja peč El Chorra, le da je dostop malo daljši: pol ure po železniški progi, skozi 5 predorov, potem pa še pol ure klanca. Ampak splača se potruditi, saj so smeri res enkratne. Prevladujejo stopnje od 7b do 8b, zvečine so dolge kakih 40 metrov, precej previsne in polne slikovitih kapnikov in polic, tako da si lahko odpočiješ in uživaš v

Martina v 7b+

razgledu na divjo skalnato pokrajino ter razmišljaš, koliko smeri bi lahko še bilo v okolici. Kaj bi dala, da bi imeli v Sloveniji samo majhen del teh še neizkoriščenih plezalnih možnosti! Ampak »back to reality« ... Bila sem na polici sredi 40-metrške smeri in sem vedela, da me na koncu čaka detajl; to je bila edina informacija o smeri, saj najraje plezam na pogled. Nisem opazovala Lučke, ki je smer Pepe el Bolido (8a) pred menoj preplezala na pogled, sem pa slišala spodbujanje preostalih in sem sklepala, da bo na koncu začinjeno. Ko sem videla, da me čaka moja najljubša skalna struktura - kapnik -, sem vedela, da mi bo uspelo. Prva letošnja smer 8a na pogled! Saj jih imam že veliko, toda 8a mi še vedno pomeni magično mejo. Prvič jo je prestopila tudi Mina, ko je v drugem poskusu preplezala smer Lourdes, ki je v vodničku opisana kot najlepša smer 8a v Španiji; včasih pod njo stojijo vrste. Tokrat ni bilo tako, saj so bili kapniki mokri in so se je drugi izogibali. Ko pa so videli, da mlade punce kljub vsemu plezajo po njej, so se je lotili in začeli ugotavljati, da nismo »kar ene« punce ... Tako smo si zagotovile »fan team« za prvo tekmo svetovnega pokala v Belgiji, saj so Nizozemci obljubili, da pridejo navijati za nas ...

Zanimiva je tudi okolica

Čeprav v El Chorrú za dostop do plezališč in trgovin avto ni potreben, ga je vseeno dobro imeti za dneve počitka, če si želiš ogledati kaj več oziroma pojesti kaj drugega kot makarone. V El Chorrú trgovine nimajo ravno velike ponudbe, pa tudi cene so precej višje kot v mestu. Treba se je zapeljati v 12 km oddaljeno Aloro ali pa kar v Malago (60 km), rojstno mesto Pabla Picassa. Če vas hoja po muzejih ne navdušuje, je tu Costa del sol - 161 km dolga peščena obala. Morje je bilo sicer še malo premrzlo za kopanje, sonce pa dovolj močno za nabiranje barve na oblazinjenih ležalnikih.

Ker je Klemenu zmanjkalo težkih smeri, smo se odpeljali odkrivati še malo bolj (50 km) oddaljena plezališča. Navdušila nas je velikanška jama Archidona, v kateri je Klemena skrbelo, če bo imel dovolj dolgo vrv, da bo sploh lahko prišel do vrha smeri z oceno 8c. To so res pravi previsni maratoni. Vendar v El Chorrú in okolici ni najti le težkih smeri, sploh ne, le mi smo obiskovali bolj previsne; v El Chorrú je 47 sektorjev s skupaj 750 smermi, nekaj jih je dolgih tudi po 8 raztežajev, prevladuje pa težavnost od 5 do 7a. Če si želite občutiti malo španškega temperamenta, vabljeni v El Chorrú! ●

El Chorro

Kako v El Chorro?

Najmanj naporen in najcenejši način je z letalom (EasyJet prek Londona, pribl. 200 € brez doplačila za pretežno prtljago), nato do plezališča z najetnim avtom (pribl. 210 € za dva tedna) ali pa z avtobusom do železniške postaje (1 €) – vlak vozi v El Chorro samo enkrat na dan (19.07; 3,2 €), pripelje pa skoraj dobesedno v kamp. Če greste z avtom, pa vas čaka dobrih 2500 km in za 130 € cestnin.

Spanje: Kamp v El Chorro (3 € oseba + 3 € šotor) oz. hostel v njem (9 €/noč), sicer pa je še več ponudnikov apartmajev pribl. (60 €/noč), če pa vas hrup in družba ne motita, pa so tu še Refugio in skupna ležišča.

Vodniček: Escalada en Malaga, El Chorro, Ja-

vier Romero Rubiois, 20 €, lahko kupite v plezalni trgovini v El Chorro, v Refugiu ali v Finci La Campani (www.el-chorro.com). V nekoliko starejšem vodničku Costa Blanca, Malaga, manjka precej smeri, so pa v njem tudi druga plezališča, vredna obiska.

Sezona: Načelno je mogoče plezati vse leto. V mrzlih dneh v sončnih sektorjih Frontales, Makinodromo in Cotos, v poletni vročini pa v Desplomadiji, El Polvorinu in v sektorjih v kanjonu ob El Caminu del Ray.

Trgovine: Če imate avto, je hrano najbolje kupiti v supermarketih v Malagi, saj se z oddaljenostjo od večjih mest ponudba manjša, cene pa rastejo. Najbližji supermarket je v Alori. V El Chorro je nekaj majhnih trgovin z najosnovnejšo ponudbo hrane ter plezalna trgovina z vso potrebno opremo (prodajajo tudi plinske bombice, ki se sicer ne smejo transportirati z letalom). ●

Visoka šola tehnike in etike

Mednarodno zimsko srečanje plezalcev na Škotskem

✍ in 📷 Tina Di Batista

Med 27. februarjem in 6. marcem 2005 je v bližini škotskega zimskošportnega središča Aviemore pod pokroviteljstvom organizacije BMC (British Mountaineering Council) potekalo 4. mednarodno zimsko srečanje plezalcev, katerega poglobitveni namen sta bila predvsem izmenjava izkušenj in mnenj v prijateljskem ozračju ter hkrati predstavitev škotskega načina plezanja, zanimivega tako v težavnostnem kot orientacijskem in predvsem etičnem pogledu.

Pogloblitvene posebnosti

Zimsko plezanje na Škotskem je mednarodnega pomena in vsak široko razgledan alpinist ve, da obisk Škotske sodi med obvezne predmete v »šoli za alpinizem«. In kaj je tako posebnega na Škotskem? Za začetek – specifične razme-

re, ki nastanejo zaradi mešanja vlažnih morskih in polarnih zračnih mas. Zelo hitro menjavanje mrzlih vetrov, zmrznjenega dežja in snežnih zametov ustvari v stenah posebne razmere, ki plezalcem omogočijo posebne užitke. Trenutno vreme na vzpon nima velikega vpliva. Večkrat smo v gore odšli v dežju, na dostopu je snežilo, ko smo začeli plezati, pa je morda celo posijalo sonce ... in že v drugem raztežaju ga je spet zamenjal snežni metež. Dostopi in sestopi zato po navadi potekajo v gosti megli, to pa zahteva vrhunsko sposobnost orientiranja. Med obvezno opremo v nahrbtniku tako sodita kompas in karta, vedno bolj pa tudi GPS. Brez tega si dobesedno izgubljen. Za piko na i se vse skupaj dogaja v odmaknjenih stenah Škotskega višavja, do katerih po navadi vodijo večurni dostopi. Prava divjina! Vreme je v vsakem kraju drugačno, razmere za plezanje pa prav tako: ko so v eni steni idealne, so v drugi, morda le 100 metrov oddaljeni, slabe. Slabe razmere v steni pa pomenijo pomanjkanje »sestavlin«, zaradi katerih je zimski vzpon zimski.

Pa smo pri drugi značilnosti škotskega plezanja! Zimski vzpon pomeni plezanje v steni, ki je zasnežena, počti so zalite s snegom ali ledom, trave zmrznjene, skale požlejene. Plezanje je zato zelo počasno, saj je treba najprej odstraniti sneg, da najdeš razpoke, ki omogočajo plezanje in nameščanje varoval. Ko je smer že očiščena, je vzpon za naslednjo navezo že dosti lažji oziroma – razmere niso več v redu. Ledu je na splošno zelo malo oziroma je po navadi zelo tanek, zato je praskanje po skali splošna disciplina in pomeni zatikanje derez in cepinov na vse možne načine. Plezanje je tako zelo kočljivo in zahteva veliko natančnosti, od te ter od možnosti namestitve varoval pa je odvisna zahtevnost vzpona. Previsnih smeri je zelo malo in skoraj vedno te prej kot v roke »navije« v glavo. Tu se pokaže tretja značilnost: etika! Način vzpona je pomemben. Smer mora biti enaka za vse, tako

Kaminsko plezanje v Savage slit, Cairngorms

Najtežji raztežaj v Central Buttress; Beinn Eighe

za prvega plezalca kot za vse naslednje. To pomeni, da nihče niti slučajno ne vrta svedrovcev, tudi kline zabijejo zelo redko in za varovanje po večini uporabljajo zatiče, hekscentrike, redkeje tudi metulje. Ocena smeri je tako sestavljena iz dveh: ena opisuje težavnost smeri (možnosti nameščanja varoval ipd.), druga pa tehnične težave najtežjega dela. Če samo tehnične težave primerjamo s pri nas tako popularnimi kombiniranimi smermi (z oceno M, op. ur.), najtežje škotske smeri še zdaleč ne dosegajo »vesoljskih« smeri M. Vzrok je ravno način plezanja, ki ne odobrava opremljanja smeri z varovali in posledice, večkratnega poskušanja. Tudi poleti v škotskih gorah ne pričakujte markacij ali veliko smerokazov! Edina pomoč pri hribolazenju bodo dober zemljevid, kompas in nepremočljiva vetrovka.

V družbi krajevnih poznavalcev

S Primožem sva imela srečo, da naju je Komisija za alpinizem izbrala za predstavnika Slovenije na prej omenjenem srečanju. Britanci so

se izkazali za izvrstne gostitelje. Na srečanje so povabili enako število britanskih plezalcev in nam prvi dan kar sami določili »lokalca«, ki nas je uvedel v prve zamahe škotskega plezanja. Večina se nas je za začetek odpravila v bližnje pogorje Cairngorms in tam smo v nekaj urah dobili zelo dober prvi vtis. Iain, moj soplezalec, naju je ob pomoči kompasa in zemljevida ter dobrem poznavanju terena hitro pripeljal do stene, ki je bila oblečena v sneg in led. Po dva raztežaja dolgem kaminu sva tako plezala skoraj tri ure, na vrhu pa izstopila v gosto meglo. Meje med tlemi in zrakom sploh nisem razločila in sem se opotekala kot pijanec, Iain pa je s kompasom skoraj tekel proti sestopni grapi. Sledila sem mu kot ovca. Kar naenkrat, sredi goste megle, je zavil na levo in že sva se znašla v sestopni grapi. Bravo, Iain! Primož je ta dan plezal v bližini, imel pa je malo smole s soplezalcem, saj je ta že na začetku težav padel in prepustil vodstvo kar njemu.

Naslednji dan smo se prebudili v sneženje. O neugodnem vremenu smo modrovali samo gostje, gostitelji pa so bili modro tiho, pripravi-

Ben Nevis, tik pod vrhom Oriona

li avtomobile in nas odpeljali proti Ben Nevisu. Ben je najvišji otoški vrh (1344 m) in v nasprotju s preostalimi pogorji v zimskem času ponuja tudi veliko lednega plezanja. Kot so nam povedali domačini, so bile razmere v tem tednu odlične in z Iainom sva preplezala zelo lepo, a redko dobro narejeno smer Gemini. Primož se je že prejšnji dan odpeljal daleč na sever, v pogorje Torridons, in z mladim, zelo dobrim angleškim plezalcem Esom v sneženju in močnem vetru preplezal težko smer Blood, sweat & frozen tears. Navsezgodaj zjutraj naslednjega dne

sva se na triurno vožnjo v Torridons odpeljala tudi z Iainom. Dolgotrajni vožnji je sledil še triurni dostop, a ga je odtehtalo lepo težko plezanje po Centralnem stebru Beinn Eighe. Med plezanjem sem ves čas pogledovala v oddaljeno jezero Loch Ness, znano bivališče domnevne pošasti Nessy. Ko sva se v poznih večernih urah vrnila v Glenmore Lodge, sva izvedela, da že dva dni pogrešajo Čeha in angleškega soplezalca. Neuspešno (zaradi slabega vremena) so ju iskali že ta dan, naslednji dan pa ju je ob krajši razjasnitvi našel helikopter. Vsi smo si oddahnilo in si (končno) vzeli tudi dan počitka. Z Iainom sva se potem še enkrat odpravila v Ben in vriskala ob plezanju v Orionu, klasični smeri v ledu v osrednjem delu severne stene, ki naju je pripeljala naravnost na vrh. Tudi zadnji dan srečanja sem, tokrat s soplezalcem Vivianom, plezala v Benu in se še zadnjič preizkušala v težavnem plezanju po požlejenih strmih kaminih. Primoža sta za rokav pocukala Es in Guy in ga prepričala, da so v Creag Meagaidhu v pravih zimskih razmerah preplezali prvenstveno smer Eye Candy. Prav tako kot mi so bili nad srečanjem navdušeni tudi gostitelji, saj se je v tednu dni plezalo toliko kot že dolgo ne. Veliko klasičnih smeri, nekaj težkih ponovitev, dve prvenstveni smeri, predvsem pa nove izkušnje in prijateljstva – srečanje je bilo stoodstotno uspešno.

V upanju, da sva se izkazala za primerna »ambasadorja«, bi se rada posebej zahvalila Komisiji za alpinizem, ki nama je omogočila udeležbo na srečanju in naju tudi finančno podprla. ●

Preplezane smeri:

Tina Di Batista (AO Ljubljana Matica):

28. 2. *The Cairngorms: Savage Slit*, V, 6, 90 m – Iain Small

1. 3. *Ben Nevis: Gemini*, VI, 6, 300 m – Iain Small

2. 3. *Beinn Eighe: Central buttress*, VI, 7, 300 m – Iain Small

4. 3. *Ben Nevis: Orion Direct*, IV, 5, 400 m – Iain Small

5. 3. *Ben Nevis: Route 1 Direct start*, VI, 6, 175 m – Vivian Scott

Primož Hostnik (AO Tržič, Maya Maya):

28. 2. *The Cairngorms: Doctor Janis*, V, 7, 130 m – Stephenson

1. 3. *Beinn Eighe: Blood, sweat & frozen tears*, VIII, 8, 120 m – Es Tresidder

4. 3. *Ben Nevis: Orion Direct*, VI, 6, 300 m – Es Tresidder

4. 3. *Creag Meagaidh: Eye Candy*, VII, 7, 180 m – Es Tresidder, Guy Robertson

Pozabljeni biser

Zob Kanjavca, 2416 m

✍ in 📷 Janko Humar

Zob Kanjavca??? – še nikoli slišal, bo rekla večina planincev, žal tudi plezalcev. Na nobenem zemljevidu ga ne najdete, še na relativno natančni karti Triglava je označena samo njegova višina. Pa gre vsako leto tik pod njegovo steno na tisoče obiskovalcev, ki romajo med pravljico Dolino Triglavskih jezer in vrhom Triglava. Dejal bi, da je dobrih 30 m nad potjo Dolič – Čez Hribarice – večini popotnikov preblizu, da bi ga zares opazili. Njihova misel je usmerjena k smaragdnam gladinam triglavskih jezerc, k najvišji točki našega očaka, morda samo k pivu v bližnji planinski koči. Plezalci, ki bi izzivalne bleščeče bele plošče morali začutiti, pa v to območje zaidejo bolj pomotoma.

Kot za vse stvari v življenju tudi za našo steno velja, da se moramo od nje odmakniti, če želimo dobiti realnejši občutek, objektivnejšo sliko. Naša stena se v svoji pravi podobi pokaže samo s planinskim sladokuscem znanega grebena Mišelj vrh–Mišelj konec. Zračno in izpostavljeno sleme poleg čistega potepuškega užitka in izjemnih panoram ponuja tudi čudovit pogled na bleščeče bele plati JV stene Zoba Kanjavca.

Stena Zoba Kanjavca seveda ne sodi v kategorijo velikih in resnih alpskih sten in nikakor ne ponuja take velikopotezne pustolovščine, kot bližnji velikani – severna Triglavska stena, 1500-metrsko ostenje Kanjavca ali grozeče vertikalne sosednjega Vršaca; še bližnji Mišelj vrh je veliko bolj »alpinističen«. Na drugi strani pa strme, čvrste in bleščeče bele plošče

Scabiosa Trenta (drugi raztežaj) – previs 📷 Edo Kozorog

Scabiosa Trenta: vstopni raztežaj

ponujajo pravi plezalski užitek, brez neprijetnih nahrbtnikov, dolgih dostopov in sestopov (če vzamemo za izhodišče Dolič), brez običajne doze objektivnega tveganja in nevarnosti velikih sten. Stena je obrnjena na JV, večji del dneva je v soncu, plezljiva spomladi in pozno v jesen, pa še poleti je zaradi relativno velike nadmorske višine v njej pogosteje prijetno toplo kot pa vroče. Morala bi torej biti veliko bolj po meri večine sodobnih plezalcev, pa mi ni znano, da bi se v zadnjih petnajstih letih v njej kaj dogajalo.

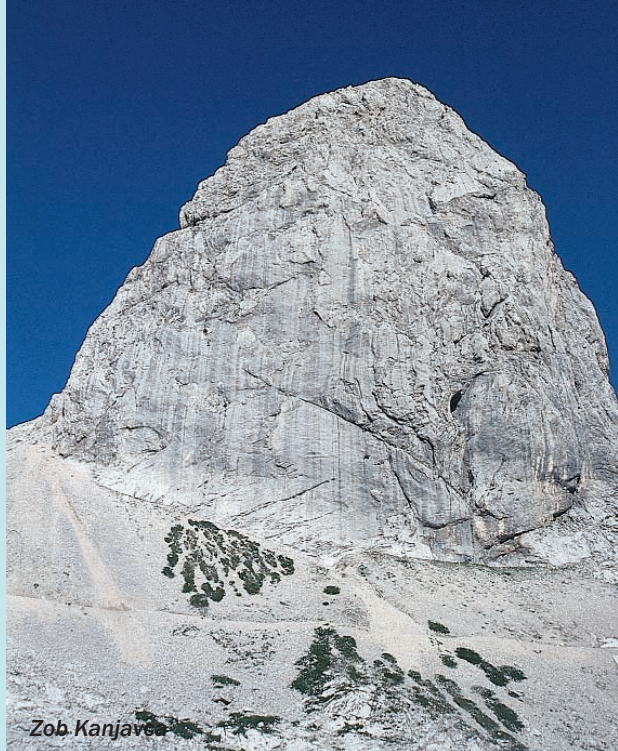
Estetskega potenciala stene se je zavedala že prva resna generacija bohinjskih alpinistov, saj sta prvo smer na njenem desnem robu splezala Tomaž Budkovič in Jože Mihelič že daljnega leta 1967. Celo v edinem plezalnem vodniku za Julijske Alpe iz leta 1970 jo najdemo. Leta 1975 sta jo brata Arh in Lojze Budkovič dopolnila z izstopno varianto, Lojz in Andrej Žmitek pa

splezala Jugozahodni raz. Pravi problem stene – gladke plati v osrednjem delu – pa je ostal nedotaknjen. Še danes se spomnim, kako se je nama, Marku Šurcu in meni, ki v tistih časih res še nisva bila ravno pojem izkušenega alpinista, Žmitkov Andrej smejal, ko sva prišla na sestanek AO-ja z idejo, da bova splezala tiste plati. Pa se nisva dala. 2. novembra 1978 sva sebe in opremo odtovorila na Vodnikovo kočo, naslednji dan vstopila točno v sredini vzočja stene in v osrednjem delu potegnili lepo, 200 m dolgo Silvino smer. V tistih časih, ko je bila ocena VI+ še uradno definirana kot skrajna meja plezalskih zmogljivosti, je bila V+ kar ugledna težavnost. Vseeno pa ni bilo tako težko, kot sva pričakovala. Ko sva splezala prvi raztežaj, je negotova napetost minila, ob prijazni toploti poznojesenskega sonca sva se predala užitku gibanja v prijetno hrapavi in zanesljivo trdni skali.

Dva dni kasneje sem z mariborskim prijateljem Ivekom Veberičem poskušal splezati še eno novo smer v desnem delu plošč, pa sva po polovici stene našla starega kroparja in očitno izstopila po smeri Budkovič–Mihelič. V dolino sva se vrnila z občutkom dobro narejenega posla in prepričana, da so vse druge možnosti v tej steni tako neverjetne, da smo splezali vse, kar se je dalo.

Šest zunajevropskih odprav se mi je zvrstilo v naslednjih letih – Fanske gore, Ekvador in Bolivija, ZDA, Grenlandija in Himalaja – dovolj, da se človeku pogled na svet in, če govorimo o plezanju, tudi na to, kaj je mogoče preplezati, močno spremeni. Iztekala so se moja študijska leta, zaradi alpinizma lepa, vznemirljiva, in moram priznati, tudi dolga. Položaj kategoriziranega športnika v tistih časih ni pomenil kakšnih materialnih dobrin, pomagal pa mi je, da sem uspešno podaljševal absolventski status. Pred služenjem vojske, ki se ji zaradi let nisem mogel več izogniti, sem si želel vsaj še ene plezalske dogodivščine. S Srečom in Nušo, Igi-Bigijem in Matjažem ter mojim tolminskim soplezalcem Edom smo se dogovorili, da gremo v ZDA. Pa še moja Mirjam se je namenila z menoj. Bolj na mimogrede sva se poznala, ko sem jo na vlaku vprašal, če gre z mano v Ameriko, skoraj prepričan, da mi bo dejala, da sem zmešan. Ja, grem, je rekla in je bilo opravljeno. Kako so lahko stvari preproste, če si jih človek zares želi.

Denar za pot je bilo treba seveda zaslužiti in tako so moje spomladanske priprave vključevale podiranje smrek v bohinjskih gozdovih in barvanje Hudičevega mostu 60 m visoko nad razpenjeno Tolminko. Za plezanje ni bilo prav veliko časa, pa vendar mi je uspelo, da sem splezal svoje najboljše smeri v Paklenici. In ko sva se z Edom menila, kje bi lahko našla še kakšno bolj »frikovsko« prvenstveno smer, sem se ponovno spomnil na Zob Kanjavca. Tiste lepe, bele in gladke plošče mi nikakor niso šle iz glave. Edo je prišel k nama v Bohinj, kjer sem bil kot nezaposlen študent priskleden k svoji profesorici in počasi ugotavljal, da nekateri ljudje hodijo v službo. Prav po Buhlovo sva zajahala kolesa in otovorjena z ogromnimi nahrbtniki odkolesarila do konca doline Voje ter se čez Velo polje

povzpela do koč na Doliču. V zimski sobi sva si uredila bazo. 25. maj je bil, zapovedani praznik Titovega rojstnega dne, in danes, ko gledam posnetke, komaj verjamem, da je bila prav vsa Velška dolina še metre debelo prekrita s snegom. Konec maja je bilo še vedno možno narediti smučarsko magistralo od Komne čez Kanjavca v dolino Krme. Danes se zima konča dva meseca prej in tisti uživaški spomladanski firn vse bolj ostaja le še spomin.

Prvi dan sva preplezala Silvino smer, z vrha pa sestopila v štirih dolgih petdesetmetrskih spustih po vrvi v območju plošč, kjer sva si približno predstavljala, da bi se dalo plezati. Žal sva v prvem raztežaju načrtovane smeri naletela na povsem gladko mesto, kjer nisva imela drugega izhoda, kot da sva zavrta tri svedrovce, ki so naju pripeljali nazaj do prosto preplezljivih razčlemb.

Naslednji dan sva vstopila zares. Dan je bil čudovit, tak kot prav vsi moji dnevi v Zobu Kanjavca. Lep, svetel in zvoneč, kot iz čistega srebra ulit, bi dejal Kosmač. Skala idealna, bleščeče bela in prijetno topla v jutranjem soncu. Prvih pet metrov sva kar izpustila, saj so bili globoko pod snegom. Stena je kar takoj pokazala zobe in zadišala po sedmici. Lepi detajli navpično navzgor v poklino, ki se izgubi v gladki plošči. Prejšnji dan zavrtani svedrovci – edino te-

Scabiosa Trenta

Prva plezalca: Janko Humar in Edo Kozorog
26. maja 1986

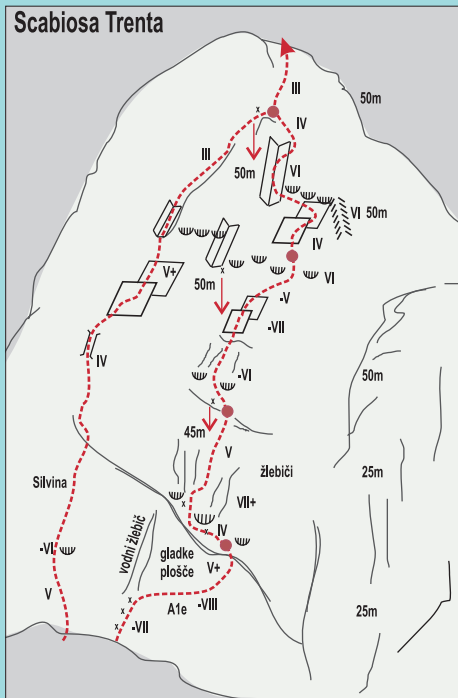
Izhodišče in dostop: Koča na Doliču, 15 minut po poti Čez Hribarice (slaba novica za športne plezalce – do Doliča iz Trente 4 h iz Bohinja 6 h; morda bo za koga zanimiva kombinacija z Vršacem (2 h po markantnih policah Kanjavca) ali Sfingo (slaba ura sestopa))

Zahtevnost: A0, VIII-/VII+, 150m, 3–4 ure plezanja. Moderna ocena je morda za kakšen plus nižja.

Opis: vstop v vpadnici izrazitega črnega vodnega žlebiča, navzgor in na desno čez svetrovce (A0) na stojišče pod previsom. Na levo po rampi in ob prvi priložnosti čez previs. Navzgor »za nosom« čez plošče in na vrh. Klini na ključnih mestih so ostali.

Priporočljiva oprema: komplet zatičev, 2–3 metulji srednje velikosti, kakšen klin

Sestop: štirje spusti z dvojno petdesetmetrsko vrvjo ali sestop z vrha prek sedla na pobočje Kanjavca in ob Zobu navzdol nazaj na planinsko pot. ○

Risba: Barbara Žižić

hnično mesto v smeri – Edu, ki mu je žreb omogočil čast prvega raztežaja, omogočijo prestop čez ključno mesto v žleb in naprej na udobno stojišče. Nadaljujem čez lep in naporen atletski previs, naprej se naklonina malce zmanjša, užitek pa poveča. Idealna skala, prijazno vzvalovani žlebički in škraplje, luknjice za prste in čista,

hrapava površina, na kateri plezalniki najdejo zanesljiv oprijem. Le malo je primerljivo lepih raztežajev v naših Julijcih in vsi so skriti – v Malem Oltarju bi se našel kakšen podoben, pa seveda v izjemni in zahtevnejši južni steni Planje. Žal je kot vse najlepše zgodbe tudi najina kratka. Po štirih raztežajih sva že v lažjem svetu vršnega skrotja in nova smer je rojena.

Poziv k sodelovanju

Prihodnje leto naj bi za širše področje Bohinja izšel nov plezalski vodnik, ki ga pripravljajo Tone Golnar, Martin Šolar, Jože Mihelič in Lojze Budkovič. Poziv k sodelovanju je bil objavljen na spletni strani GORE ... LJUDJE (gore-ljudje.net): Tisti, ki ste v zadnjem času preplezali kaj novega na širšem območju Bohinja in opisov niste objavili ali že posredovali zbiralcem, sporočite to na naslov: anton.golnar@guest.arnes.si

Scabiosa Trenta sva jo imenovala. Botanična napaka za racionalne tipe ljudi in simbol iskanja in hrepenenja za druge.

Kot Kugy sem se tudi jaz vračal po svojo, malce bolj otipljivo Scabioso. Drugič sem jo plezal leto dni kasneje z Andrejem, ob svojem zadnjem pobegu teden dni pred koncem vojaškega roka in tretjič tudi z njim – pozimi, januarja meseca, tri leta kasneje. In kolikor vem, od takrat ni bila več ponovljena. Morda bo ta članek kaj spremenil, morda pa – kdo ve, morda bo moja tudi četrta ponovitev, recimo čez nekaj let, na petdeseti rojstni dan???

Perspektivni alpinisti v Zahodnih Alpah

Ob koncu zime je Komisija za alpinizem PZS organizirala zimski alpinistični tabor v pogorju Mont Blanca. Na podlagi razpisa in starostne meje 25 let se je tabora v Chamonixu udeležilo 13 mladih alpinistov, ki sta jim svetovala vodja in namestnica tabora Uroš Samec in Tina Di Batista. Mladostna nrema, lepo vreme ter solidne razmere v stenah so »zakrivili« lepo številu kvalitetnih vzponov, med katerimi je najvidnejša ponovitev Crozovega stebra v Grandes Jorasses.

Prvih nekaj poizkusov je bilo neuspešnih zaradi sneženja in pomanjkanja ledu, uspeli so le Matej Smerkolj, Martin Belhar ter Tine Ščuka in Mitja Šorn v Petit Viking (III 4+, 500 m) v Pointe Domino. Nato so stvari stekle. Prva velika smer, ki je »padla«, je bil Lagardov ozebnik v Les Droites (IV 5, 1000 m), ki so jo preplezali Tine Cuder in Blaž Ortar ter Ambrož Bajde in Matej Kladnik. Isti dan sta Aljaž Tratnik in Nastja Davidova preplezala smer Frendo-Ravel v Aig. Caree (II 5, 500 m). V naslednjih dneh so bili na nogah prav vsi. Rok Blagus in Dejan Miškovič sta vstopila v smer Welzenbach-Merkl (IV 5 M, 1000 m) v Grand Charmoza. Zaradi precej kopne stene sta morala po dveh tretjinah stene bivakirati, vrh pa sta dosegla sredi naslednjega dne. Matjaž Jeran in Uroš Samec sta preplezala Ozebnik S (V 4 M, 1000 m) v severni steni Aig. du Midi, v isti steni pa sta smer Chere (V 4, 1000 m) preplezali Mojca Žerjav in Nastja Davidova, kasneje pa še Rok Blagus. Samec in Blagus sta plezala tudi Goulotte Valeria (III 4+ M, 400 m) v Petit Capucinu. Precej oblegana je bila popularna vzhodna stena Mont Blanc du Tacula. Ortar, Kladnik in Bajde so vstopili po Gervasuttijevem stebri, nadaljevali pa po Supercouloiru (IV M5, A1, 800 m) do vrha gore. Smer Modica -Noury (III 5, 500 m) so plezali Di Batista, Tratnik in Davidova, Gabarroujev ozebnik pa Smerkolj, Belhar, Ščuka in Šorn. Ista ekipa je pred tem preplezala tudi Mrtvaški prt (IV 4, 750 m) v steni Grandes Jorasses. Legendarna stena je prišla na koncu še enkrat na vrsto. Jeran, Cuder ter Tratnik in Di Batista so v dveh dnevih opravili s Crozovim stebrom (VI M6, 1100 m). Tina Di Batista je s tem dopolnila zbirko »zadnjih treh problemov Alp«, v katero poleg omenjene spadata še severni steni Matterhorna in Eigerja. Vse tri je zmogla pozimi oz. v zimskih razmerah; to je pred njo od Slovencev storil le še Tomo Česen leta 1986. Alpska trilogija kljub visoki »starosti« še vedno kotira zelo visoko med žljami vsakega pravega alpinista. T. J.

Peklenska Cedevita prosto

Smer Peklenska Cedevita v severni steni Rzenika je ena izmed zadnjih novih smeri v steni. Prvi so jo preplezali pozimi 1989 Marko Prezelj, Janez Kešnar in Bojan Pollak (VI, A2-3, 400 m). Kasneje je bila smer ponovljena le še enkrat, prav tako pozimi. Kresal se je smeri lotil prvič poleti leta 1999 skupaj z Matevžem Gradiškom in jo v dnevu in pol preplezal do gredine v zgornjem delu stene in se stopil. Že takrat se je »igral« z mislijo o prosti ponovitvi in kot drugi v navezi je prosto ponovil vse razen prvega raztežaja, ki je najbolj previsen in tehnično najtežji. Tega in še nekatere težke in krušljive raztežaje je potem v nekaj ločenih dnevih z različnimi soplezalci (Tine in Miha Marenče, Iztok Bokavšek in Dejan Miškovič) opremil in očistil slabe skale. Pri poizkusih proste ponovitve je s Kresalom največ sodeloval Dejan Miškovič, ki mu je lansko poletje tudi prvemu uspelo prosto preplezati najtežji raztežaj.

Letos v začetku aprila je Kresal pod steno prišel z Luko Grebencem. Prvi dan ni mogel prosto preplezati prvega raztežaja, zato sta plezalca prespala pod steno in naslednji dan poizkusila znova. Tokrat je Grega v prvem poizkusu preplezal prvi raztežaj, v nadaljevanju pa se mu je zataknilo v tretjem raztežaju; zmogel ga je v petem poizkusu. Do noči sta oba priplezala do gredine sredi stene, pritrdila vrvi in se po vrhovih spustila pod steno. Naslednji dan se je po vrhovih povzpela v steno Kresal sam in do popoldneva izplezal na rob stene. V smeri si je Kresal zaradi ledenih odstavkov pomagal tudi s kombiniranim plezanjem. Način plezanja je spreminjal le na policah, kjer je lahko udobno stal. Ocene po raztežajih so tako 7c M7+, 7a, 7a M7+, 6a+ M6, 5c, 2-4 2R, 5c, 6a, 4 2-3R. Glede na navedena dejstva gre za svojevrstno smer v naših gorah, saj tolikšne težave v prostem plezanju v tako krušljivi steni tudi druge v svetu niso »običajne«. »Smer je v prostem smislu težja od Obraza Sfinge, vzpon pa se mi zdi kljub nekoliko počasnejšemu stilu plezanja eden mojih najpomembnejših v zadnjih letih,« dodaja k vsemu Grega Kresal. T. J.

Nova smer nad Ljubeljem

Klemen Premrl in Sašo Rožič sta v Begunjski Vrtači preplezala novo smer in jo posvetila spominu na tržiškega alpinista Andreja Zamana, ki se je leta 2000 ponesrečil pri solo vzponu v zahodni steni Dorje Lakpe. Smer je bolj ali manj samostojna, v zgornjem delu je en raztežaj skupen z Jubilejno

smerjo, izstopi pa po Kozorogovi smeri. Prva plezalca sta dejala, da za plezanje niso nujne dobre snežne in ledne razmere, saj težji deli smeri potekajo po bolj ali manj kopni skali in travah, lažji pa po snegu. Plezala sta deset ur, 650 m visoko smer pa ocenila III/AI4, M6. T. J.

Uspešni v plezanju na pogled

Osem članov mladinske in državne reprezentance v športnem plezanju je na pragu pomladi preživelu uspešnih štirinajst dni priprav v španskem El Chorrú. Omenjamo le (po ocenah) najtežje vzpone: Mína Markovič je na pogled preplezala smer Hamunapatra (7c+), Lourdes (8a) pa z rdečo piko, Lučka Franko na pogled smer Pepe el bolino (8a) ter Campo Amango (8a), na »flash« pa Lourdes (8a), Natalija Gros na pogled smer Hamunapatra (7c+), z rdečo piko pa Rima libre (8a), Martina Čufar na pogled Pepe el bolino (8a) in z rdečo piko El complot (8a+), Jure Bečan na pogled Lourdes (8a) in Campo Amango (8a), z rdečo piko pa Rima Libre (8a), Klemen Bečan pa na pogled El orucolo (8b), dve smeri z oceno 8a+ ter še devet smeri z oceno 8a, z rdečo piko pa Me la empina (8a+) in El Complot (8a+). M. P.

Mount Hicks

Damijan Eržen (AK Vertikala) in Marjan Kovač (AO Mengeš) sta 13. 3. v steni Mount Hicksa (3214 m) preplezala kombinacijo smeri Gunbarrels - The Curver (VI, 600 m). Po nekaj dneh deževnega in relativno toplega vremena sta 12. 3. v trinajstih urah in pol opravila dostop po zahtevnem ledeniku Hooker do kočice Empress, ki stoji pod južno steno Mt. Hicksa. Prespala sta v koči in začela s plezanjem naslednji dan ob pol devetih. Najtežji so bili prvi štirje raztežaji, ki so postregli s plezanjem po izredno tankem ledu in s slabim varovanjem. V četrtem raztežaju sta preplezala tudi krajšo navpično ledeno svečo. Zatem sta zaradi slabih razmer v smeri Gunbarrels zavila v smer The Curver in v odličnih razmerah izplezala na rob stene. Za vzpon sta potrebovala sedem ur in pol, za sestop prek Harperjevega sedla do kočice Empress pa še nadaljnje 4. S tem sta opravila drugo slovensko ponovitev te kombinacije (prva je bila naveza Kozjek, Kresal, Slejko). T. J.

Gneča v Mišji peči

V našem najboljšem in najbolj obleganem plezališču, Mišji peči pri Ospu, je bilo v zadnjem času preplezano veliko dobrih in težkih smeri. Številka je visoka predvsem po zaslugi Čeha Tomasa Mrazka. Serija ta hip enega najboljših športnih plezalcev na svetu je skoraj neverjetna. V šestih dneh mu je uspelo preplezati šest smeri z oceno 8c ali več: Corida 8c, Človek, ne jezi se, 8c, Vizija, 8c, Konec Mira, 8c/c+, Popolni mrk, 8c in Strelovod, 8c. Po vmesnem plezanju v Ceredu, kjer je na pogled plezal do 8b, se je vrnil v Mišjo peč in tam uspel na pogled še v dveh »velikih« smereh; Bastilji in Karizmi (obe 8b+).

Vse skupaj je dalo polet tudi neumornemu Urošu Perku, ki mu je dušo že nekaj časa težila smer Konec Mira 8c/c+. Pred kratkim se je previsna smer končno znašla na njegovem uspešnem seznamu. T. J.

Z dobro opremo v vertikalo

Alpinistični klub Vertikala pripravlja v petek, 20. maja 2005, ob 14. uri v plezališču Turnc pod Šmarno goro spomladansko tržnico nove in rabljene opreme za športno plezanje, alpinizem in pohodništvo (v primeru dežja bo 27. 5. 2005). Ob tej priložnosti bo tekma v 'slepem plezanju' (plezanje v paru, kjer ima eden od tekmovalcev zavezane oči) in živa glasba, poskrbljeno pa bo tudi za hrano in pijačo. K. P.

Čestitamo!

Silvo Karo zgodaj jutraj,
po mrzli noči, 7. februarja 2005
v JV steni Aig. Poincenot 3002m (Patagonija).
Smer - 1. ponovitev Italijanske smeri,
6c, A3, 1300m.
Foto: Andrej Grmovšek.

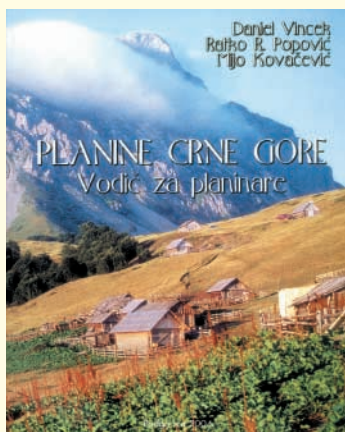
Dober glas seže v deveto vas

Dokler so bili otroci naše generacije majhni, jim pohodniška pota niso bila naklonjena. Zdaj želijo nadoknaditi vse zamujeno. Pred 30 leti je bila najina želja, da greva na Triglav. Nekega dne je bila odločitev sprejeta. S seboj sva vzela najmlajšo hčer, staro 10 let. Avtobusne povezave niso bile ugodne: odhod iz Tolmina v Bovec je bil sredi dopoldneva, proti Trenti pa šele popoldne; urni kazalec pa se je pomikal naprej. Iz Trente smo se prvič odpravili na pot proti Zasavski koči na Prehodavcih. Po daljšem pešačenju navzgor se je že delal mrak in v hipu je nastala noč. Žena Ana, čeprav vajena kmečkega utripa življenja, zaradi slabega počutja ni več zmogla hoje. Mislili smo na prenočišče ob stezi, v zavetju grma in teme. Pogled naokoli pa je razkril drobno lučko, znamenje, da je v bližini koča. Utrujenost je v hipu popustila. V kočo smo stopili že pozno zvečer. Prenočevali smo na skupnem ležišču. Preden je oskrbnik koče voščil »Lahko noč«, najprej v slovenščini, je vsem ležečim spodvil odejo pod noge, »tako kot nekoč pokojna mati«, da nas ne bi ponoči zeblo. Ta trenutek pozornosti izpred 30 let v Zasavski koči na Prehodavcih mi je še vedno v spominu. Hojo na Triglav smo opustili, se vrnili v dolino Zadnjice ter čakali in čakali, kako naprej. Danes živimo v mobilnem tehničnem času, ki se ga da načrtovati, pa vendar hitimo, preveč hitimo, tudi zato, ker se nam naše in življenje drugih prav nič ne smili. V uredništvo pa prav lep spomladanski pozdrav.

Janko Mlakar

Vodnik po črnogorskih gorah

Planine Crne gore/Vodič za planinare (planinski vodnik), Daniel Vincek, Ratko R. Popović, Mijo Kovačević, izdajatelj Monitor Podgorica; Podgorica, 2004.

Kraške črnogorske gore, ki začarajo vsakogar, ki jih je vsaj enkrat obiskal, so dobile pregledno vodniško publikacijo, očitno prvo, ki na enem mestu predstavlja vse za planince pomembnejše črnogorske gorske skupine. Čar črnogorskih gora je divja lepota njihovega skalnega sveta, lepota tiste vrste, ki jo jugovzhodno od slovenskih gora najbrž prvič doživiš, ko hodiš po Gorskem Kotarju, zanesljivo pa na velebitski Premužičevi stazi. Nadmorska višina sicer ne dosega tiste v slovenskih gorah, a je vsekakor zelo »spodobna«, še po-

sebnost v gorah, ki se dvigajo neposredno iz morja, npr. na Orjenu, katerega nadmorska višina (1893 m) ustreza razliki med višino Aljaževega doma in vrhom Triglava, vsekakor pa npr. na Durmitorju (Bobotov Kuk, 2522 m) in v Prokletijah (Maja Kolata, 2528 m).

Vodnik po črnogorskih gorah je napisan zelo zgoščeno, na komaj 131 straneh, ob dovolj bogati slikovni opremljenosti in tudi zemljevidih. Po čustvenem opisu doživetja gorskega sveta in življenja v njem (poglavje »Planina«), ki ga je tudi Slovincem še znani Veljko Vlahović napisal leta 1937 v madridski bolnišnici, sledi poglavje »Uvodne pripombe« z res kratkim osnovnim prikazom črnogorskih gora, njihovega podnebja in geoloških razmer. Izvemo, da je bilo tamkaj pred časom planinsko pohodništvo lažje, saj je cvetelo poletno življenje na planinah (»katunih«), ki so zdaj po večini opuščene. Do uporabnikov prijazni so (v gorniškem pogledu reambulirani) zemljevidi v merilu 1:50.000 z vrčnimi potmi in pregledanimi nadmorskimi višinami. Ne manjkajo napotki za gorniško pohodništvo, zavestno pa so izpuščeni »opisi

Knjigo "PLANINE CRNE GORE" v srbskem, nemškem in angleškem jeziku lahko kupite v največji spletni trgovini z gorniško opremo pri nas:

www.kibuba.com

osebnih doživetij in naravnih lepote, ki jih vsakdo nosi s seboj«. Navesti velja sklepní odstavek tega poglavja: »Kadar se odpraviš v gore, je treba pozabiti na skrbi. Vse je treba pustiti v dolini, za seboj. Pogovarjajte se lahko s tovariši iz skupine. Ko greste v gore, ne premagujete njih, temveč sebe, saj se dokazujete, pri tem pa nikogar ne ogrožate niti ne dosegate uspeha na račun koga drugega!«

Sledi opis vzponov po posameznih gorah, najprej primorskih (npr. Orjen, Lovčen, Rumija), v nadaljevanju pa osrednječrnogorskih (npr. Garač, Prekornica), visokih skupin (npr. Maglič, Durmitor, Sinjajevina, Bjelasica – ta edina ni apnenčasta, temveč iz vulkanskih kamnin), Moračkih gora (npr. Torna/Babji zub, Kapa Moračka, Maganik), Komov, Prokletij (tistih v Kučki krajini in Plavsko-Gusinjskih), Hajle in še nekaterih pohodov, npr. po enkratno veličastnih kanjonih Mrtvice in Cijevne – ta se kot Cem nadaljuje v Albaniji oz. se tam začne.

Publikacija je izšla ob pomoči nemške vlade in nemškega »Forum civilne mirovne službe« v Črni gori, tudi v angleškem in nemškem prevodu, vsakokrat v nakladi 1000 primerkov. Njeni trije avtorji so iz-

kušeni poznavalci črnogorskih gora, naj omenim le Daniela Vincka, naturaliziranega Črnogorca hrvaškega rodu, katerega 72-letna žena – Črnogorka Vera, gostoljubna gostiteljica v botaničnem vrtu črnogorske planinske flore v Kolašinu, ki ji je posvečen zdaj predstavljeni vodnik – je leta 2002 umrla na pobočju Vasojevičkoga Koma. Prav Vinček je soavtor odličnih obsežnih knjig »Črnogorske planine: Putopisi i zapisi« (glej PV 98: 18-19, 1998) ter »Crna gora, vrata Balkana: Putopisi i zapisi evropskih botaničara«, ki sta pravkar izšli v 2. dopolnjeni izdaji (Cetinje, Obod, 2004).

Tone Wraber

Opomba: Predstavljena knjiga ima poleg 82 faktografsko opisanih planinskih tur tudi vzgojni namen, saj v začetnem delu bralca pouči, na kaj naj bo pozoren pri planinarjenju (potrebna oprema, orientacija, odpadki, ...). Zanimiva je v vodniku uporabljena posebna lestevica težavnosti (T1 – lahko, T2 – srednje težko, T3 – težko, T4 – zelo težko, T5 – nevarno), ki je bolj uporabna kot naša tristopenjska. Tako je pri vsaki turi, ki je razdeljena na etape, zapisana tudi težavnost posameznega dela poti. Prav tako je povsod doda-

na tabela posameznih točk, ki pomaga vsem lastnikom sprejemnikov GPS. Uporabni so podatki o nekaterih razglediščih (azimut in oddaljenost posamezne točke). Tako ob pomoči kompasa laže spoznavamo okoliške gore. Na koncu knjige je dodan opis planinske transverzale »Planinama Crne gore CT-1«, ki je bila dolga 120 km in so jo odprli leta 1987, a je trenutno v slabem stanju – avtorji pozivajo k obnovitvi poti. Za obiskovalce iz Slovenije, ki jih je bilo v črnogorskih planinah vedno dovolj, so verjetno zanimivi podatki o vseh 18 trenutno obstoječih planinskih objektih v Črni gori. Morda pogrešamo podatke, na katero planinsko društvo se lahko obrnemo po odgovor. Zanimivo pa je, da je pri vsakem planinskem domu tudi prostor za postavitev šotorov.

Emil Pevec

Zbornik AO PD TAM

Tamov alpinist 2004, zbral in uredil Marko Renčelj, založil in izdal Alpinistični odsek planinskega društva TAM Maribor, 2005.

Mariborski alpinisti so se odločili, da bodo svojo dejavnost zapisali, to bo vsekakor koristilo tudi poznejšim rodovom, ko bodo iskali podatke. Tako je Tamov alpinist sedaj postal že tradicionalen vsakoletni zbornik, ki se mu z leti izboljšujeta tudi oblika in vsebina; tokrat so dodali barvne fotografije. 70 strani formata 15,5 x 21 cm prinaša nekaj poročil o aktivnosti v minulem letu, kroniko vzponov za vsak mesec posebej ter nekaj zgodb s taborov, trekingov, odprav in vzponov v domačih in tujih stelah. Zgodbe, ki bodo koga tudi pritegnile v njihove vrste. Urednik je v uvodu med drugim zapisal: »Ovire in radosti na poteh le slutimo, nikdar pa vnaprej ne vemo, s čim vse bo poplačan naš trud na koncu poti. In alpinizem je na gosto posejan s takšnimi potmi, zgodbami, doživetji. O vsakem izletu bi človek – če bi revček le znal – napisal roman ...« In vsako leto je v njihovem zborniku nekaj več »mini ro-

Iz Mladinske knjige, knjigarne Konzorcij,

Slovenska 29, Ljubljana

Nemška založba Bruckmann je v svoji seriji »Wandern & Erleben« izdala novo knjigo:

WANDERN & ERLEBEN IN SLOWENIEN.

- 35 izbranih izletov nas popelje skozi najlepše predele Slovenije.
- Opisu izleta je dodana tudi pregledna karta za lažjo orientacijo.
- Veliko praktičnih nasvetov za aktivno preživljanje počitnic.
- Priložena tudi turistična avtokarta z označenimi znamenitostmi.

Cena knjige je 5.274,00 sit.

Seveda pa lahko pri nas dobite tudi ostale naslove iz programa »wandern & erleben« založbe Bruckmann.

KNJIGARNA KONZORCIJ

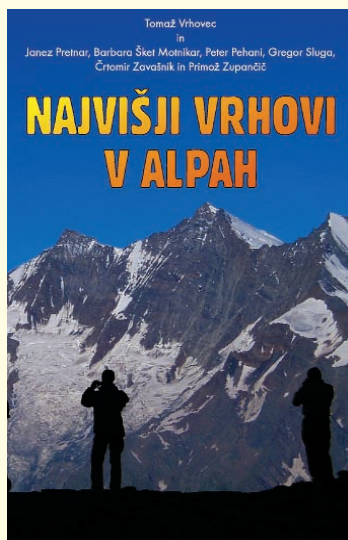

manov« oziroma zgodbic. Vsekakor kljub preprosti obliki lep zgled za mnoga društva in odseke, ki bodo s takšnimi zborniki nekoč ob pomembnih obletnicah veliko lažje našli podatke o svojem delovanju. Obenem bi lahko bila to tudi vzpodbuda Komisiji za alpinizem pri PZS, da počasi spet razmisli o svojem zborniku Slovenski alpinizem.

Boris Strmšek

Odličen izbirni vodnik po Alpah

Tomaž Vrhovec in sodelavci: Najvišji vrhovi v Alpah. PZS, Ljubljana, 2005. 277 strani, 104 fotografije, 48 zemljevidov, mehka vezava. Cena: 6500 SIT.

Naj takoj na začetku povem, da je knjiga odlična, ne - naravnost sijajna! Tomaž Vrhovec je s sodelavci Janezom Pretnarjem, Barbaro Šket Motnikar, Petrom Pehanijem, Gregorjem Slugo, Črtomirjem Zavašnikom in Primožem Zupančičem napisal delo, ki gotovo sodi v knjižnico vsakega slovenskega gornika, ki bi se rad odpravil v alpsko visokogorje in bi se o nameravanih vzponih želel dobro informirati v domačem jeziku. Izdajo prvega tovrstnega slovenskega vodnika, v katerem je opisanih 68 tur na alps-

ke velikane, lahko z navdušenjem pozdravimo, ob tem pa močno obžalujemo, da Tomaž Vrhovec ni dočakal izida knjige, na katero bi bil lahko ponosen. Prav tako je škoda, da ni v preteklosti napisal še več gorniških vodnikov.

V uvodnih 7 poglavjih je na zelo posrečen in zgoščen način opisano tako rekoč vse, kar gornik potrebuje za vzpon v visokih gorah - o pripravah, nevarnostih, opreми, načinu premagovanja težav v skali in ledu, pa tudi ocenjevanju težavnosti in zahtevnosti tur. Le-te so avtorji opredelili kot ledeniške, skalne in kombinirane, za ocenjevanje težavnosti pa so združili francosko lestvico (F, PD, AD, D, TD, ED) z lestvico UIAA (I - VI). Tako so ture razdeljene na lahke, zmerno zahtevne, zahtevne in zelo zahtevne, s tem, da najtežje v vodniku dosežejo stopnjo AD oz. III. Ture so opisane v 13 sklopih, ki so bolj ali manj opredeljeni s posameznimi gorskimi skupinami (Savojske Alpe, Vališke Alpe, dolina Aoste, Bernske, Urnerske in Engadinske Alpe, Južne Alpe - k tem so prišle Barre des Écrins in Monviso -, Ortlerjeva skupina in Ötztalske Alpe, Stubajske in Zillertalske Alpe, Dolomiti, Visoke Ture in Sevrne Alpe). Največ je opisanih vrhov iz skupine Valiških Alp in Visokih Tur; nekoliko preseneča, da so se Dolomitov komaj dotaknili, saj sta opisana le vzpona na Marmolado in Piz Boë. Pri opisu so najprej predstavljeni posamezna skupina, najugodnejši dostop z avtomobilom iz Slovenije ter seznam zemljevidov in koč, s številom ležišč in telefonskimi številkami. Pri posameznih turi pa je najprej predstavljena gora, nato vzpon do izhodiščne koč, vzpon na vrh, sestop, težavnost in časi.

Knjiga je opremljena tudi z odličnimi fotografijami; kjer je mogoče, je na sliki vrisana smer vzpona, nad posameznimi vrhovi pa so napisali. Tako so fotografije tudi informativno zelo povedne in nazorno dopolnjujejo besedilni opis. Zelo dobrodošli so tudi lepo izrisani in natančni zemljevidi z

vrisanimi smermi vzpona in sestopa, ki so jih izdelali Rajko Martin in DID d. o. o. Na koncu knjige najdemo še abecedni seznam vrhov, ledenikov in sedel, ni pa seznama tur po zahtevnosti, ki je sicer napovedan v uvodnem kazalu.

Ob koncu naj še enkrat poudarim, da gre za izjemno dober izbirni vodnik, seveda opredeljen z osebno afiniteto avtorjev. Iz vsakega opisa pa je jasno, da so Vrhovec in sodelavci prehodili oz. preplezali vse vrhove, ki so jih izbrali, ter skrbno in natančno preverili vse potrebne podatke iz drugih vodnikov in zemljevidov. Samo besedilo je napisano zelo berljivo v lepi, tekoči slovenščini. Nekatere (maloštevilne!) napačice, ki so se vseeno pretihotapile vanj, pa so tako nepomembne, da o njih ni vredno zgubljati besed.

Andrej Mašera

51. občni zbor PD Pošte in Telekom Ljubljana

Tako kot vsa leta doslej je letošnja prvo soboto v marcu zasedal najvišji organ društva - občni zbor pod vodstvom Stanka Dolenca, predsednika delovnega predsedstva. Udeležilo se ga je 110 članov in številni gostje. Navzoče je ob odsotnosti predsednika društva Staneta Tomšiča, ki je bil bolan, pozdravila podpredsednica društva Tončka Pogačnik. V uvodnem delu smo z zanimanjem prisluhnili načelniku izletniškega odseka Matjažu Piršu, ki je predstavil diapozitive z društvenih izletov v letu 2004. V nadaljevanju so načelniki poročali o bogati dejavnosti odsekov v minulem letu in razgnili načrte za delo v letu 2005. V letnem poročilu je načelnik gospodarskega odseka Mile Guzina predstavil rezultate poslovanja Poštarskega doma na Vršiču, podpredsednica Tončka Pogačnik pa finančno poslovanje celotnega društva v letu 2004. Nadzorni odbor je, kot je dejala predsednica Fani Žagmeister, pozitivno ocenil delo organov društva ter finančno poslovanje v letu

2004. Predsednik častnega sodišča Lojze Cuznar pa je navzoče seznanil s tem, da v prejšnjem letu niso obravnavali nobenih kršitev pravil društva in častnega kodeksa slovenskih planincev. Članica UO PZS in predsednica MDO PD Ljubljana Marinka Koželj Stepic ter podpredsednica društva Tončka Pogačnik sta podelili posameznim članom društva priznanja PZS, MDO PD Ljubljana ter PD Pošte in Telekomu Ljubljana. Po sklepu občnega zbora sta bila imenovana dva nova častna člana društva: Janez Mežan in Mile Guzina. Občni zbor je vnovič izvolil Staneta Tomšiča za predsednika društva in v celoti potrdil seznam kandidatov za organe društva v mandatnem obdobju 2005-2007, ki jih je predlagal predsednik kadrovske komisije Boris Lazar. Med njimi je nekaj novih imen. Člani novega upravnega odbora so: Irena Fekonja, Slavica Kranjc, Zvonka Kumer, Cvetka Murovec, Antonija Pogačnik, Katja Tršek, Milorad Guzina, Stanislav Jaki, Boris Lazar, Janko Marn, Janez Mežan, Andrej Novak, Aleksander Oblak, Matjaž Pirš in Rado Seifert. Člani nadzornega odbora so Lojzka Hribar, Stefanija Žagmeister in Ljubo Renko, namestniki pa Marinka Oblak, Pavel Žakelj in Maks Žel. Člani častnega sodišča so Lojze Cuznar, Stanko Dolenc in Miro Marolt. Namestniki so Jožica Grden, Alojz Fekonja in Alojz Terglav. Za tožilca je bil znova izvoljen Matjaž Urbančič. Tončka Pogačnik se je v imenu predsednika in na novo izvoljenih članov upravnega odbora zahvalila udeležencem zbora za izkazano zaupanje. Hkrati se je zahvalila tudi Darinki Kump Bergant za dosedanje delo v društveni pisarni, Tončki Jamnik za opravljanje računovodskih del in Tonetu Grdenu za opravljanje številnih funkcij v društvu, še posebno pa za njegov strokovni prispevek na finančnem področju. Po končanem uradnem delu se je predsednik delovnega predsedstva Stanko Dolenc vsem zahvalil za udeležbo ter navzoče povabil na družabni del z večerjo

Popravek

V zborniku »110 let radovljiškega planinstva« smo na straneh 26 in 27 objavili ponatis grebenske karte Begunjščice s podnapisom, v katerem je kot avtor karte naveden dr. Jakob Prešeren. Omenjena karta ni delo dr. Prešerna, njen avtor je dr. Henrik Tuma, bila pa je vzrok za Prešernovo polemiko z dr. Tumo v Planinskem vestniku leta 1933. Pravilen podnapis se torej glasi: Grebenska karta Begunjščice, avtor dr. Henrik Tuma. Objavljeno v Planinskem vestniku 1932, št. 9. Za neljubo napako se opravičujemo.

Uredniški odbor zbornika

in plesom ob prijetni glasbi. Planinsko druženje je trajalo dolgo v noč.

Tončka Pogačnik

Pet let PD Javornik Črni vrh

V soboto, 19. marca, so se črnovrški planinci zbrali na občnem zboru. Po izvolitvi delovnega predsedstva je predsednica PD Liljana Homovec najprej spregovorila o delu društva v letu 2004, za njo pa so govorili še predstavniki odsekov, ki delujejo v okviru PD: odseka za izletništvo, mladino in gore, markacijskega odseka, upravnega, nadzornega in gradbenega odbora. Na koncu je sledilo še finančno poročilo. V letu 2004 je Pirnatova koča na Javorniku dobila novo greznico, dokončana so bila zidarska dela pri novi kuhinji (v tem letu jo bo treba še opremiti). Obnovljene so bile električne in vodovodne instalacije. Dnevni prostor v koči je bil prebeljen in peč v njem je obnovljena. Urejali smo tudi okolico koč. Prebarvan je bil stolp na vrhu Javornika. Kot vsako leto smo tudi leta 2004 pregledali in očistili markirane poti na Javornik. Organizirana sta bila tudi tradicionalna pohoda na Javornik; zimski v decembru ter nočni v februarju. Oba sta bila zelo dobro obiskana, delno tudi po zaslugi lepega vremena. Lani smo prvič skupaj z aktivom kmečkih žena organizirali ženski pohod na Javornik; Sicer ne za 8. marec, ker je bilo preveč snega, ampak nekoliko pozneje. Razpoloženje je bilo enkratno. V društvu smo lahko posebno ponosni na na-

še najmlajše planince. V letu 2003 so postali regijski prvaki v tekmovanju Mladina in gore, zato je bilo lansko tekmovanje organizirano pri nas, v Črnem Vrhu. Med 17 ekipami sta bili tudi dve domači. Prva je osvojila peto mesto in se tako uvrstila na državnem tekmovanju januarja letos v Novi Gorici. Da ta uspeh ni bil naključje, se je potrdilo tudi na državnem tekmovanju, saj je ekipa med 35 v pisnem delu dosegla najboljši rezultat, na koncu pa zasedla odlično peto mesto. Lani smo tudi veliko hodili po domačih in tujih hribih. Udeleževali smo se vseh večjih tradicionalnih pohodov ter organizirali kakih deset svojih izletov. Največji je bil septembrski društveni izlet na Storžič. Na teh društvenih izletih se vsako leto zbere za cel avtobus nadobudnih planincev. Vsako leto organiziramo tudi zahtevnejši izlet v tuje gore. Tako smo v letih, odkar društvo obstaja, osvojili že Grossglockner, Mont Blanc, Dom in Civetto. Lani nam jo je prvič zagodlo vreme in nam preprečilo naskok na najvišji vrh masiva Monte Rose Dufourspitze. Pomagali smo tudi gorskemu kolesarskemu klubu iz Črnega Vrha pri organizaciji Bloudkovega maratona. Če smo hoteli dobiti kakšen tolar iz občinskega proračuna, smo morali pripraviti cel kup dokumentacije, prav tako za pridobitev lastništva koč na Javorniku. Če je kdo pred petimi leti, ko smo ustanavljali PD Javornik, zmajeval z glavo, češ da v tako majhnem kraju na podeželju PD ne more zaživeti, lahko pride zdaj pogledat, kaj vse smo v teh letih postorili. Videl bo, da se da na-

rediti marsikaj, četudi ni veliko ljudi; če ni podjetij, ki bi sponzorirala, so pa vendar tu člani, ki so vdani svojemu društvu in jim ni žal prostega časa za delo v koči, na poteh, z otroki ali v društvu. Pri obnovi koč in drugih delih je v teh letih sodelovalo veliko ljudi, ki sploh niso člani PD, pa so bili vendar pripravljeni nekaj storiti za simbol našega kraja – Javornik. Tako lahko z optimizmom zremo v prihodnost, tudi po zaslugi dobrega dela z mladimi. Na letošnjem občnem zboru smo podelili bronasti častni znak PZS našemu prvemu predsedniku Zdenku Bezeljaku, ki je bil v prvih štirih letih gonilna sila društva. Po končanem uradnem delu občnega zbora smo si ogledali še posnetke iz nekaterih naših izletov doma in v tujini in nato končali večer z družabnim srečanjem.

Marko Rupnik

Pohod po sledih prve svetovne vojne

Mirenko-kostanjeviška občina je 12. marca organizirala pohod Po poteh miru na Krasu. Udeležilo se ga je kakih 200 pohodnikov. Društvo Soška fronta je na območju Lokvice na Krasu označilo dobrih enajst kilometrov zgodovinskih poti, ki vodijo mimo strelskih jarkov, kavern in topniških položajev do vojaških ostankov iz prve svetovne vojne. Ko hodimo po tem kraškem svetu, se vsaj za nekaj časa lahko živimo v tesnobo, ki so jo preživljali od vsehobstoja obstreljevani mladi fantje, ki so se borili na tej bojni črti zaradi nesmiselnosti vojne. Nehote nas prevzame misel: nikoli več takih grozot. Osrednji zanimivosti sta mogočni spomenik branilec slovenske zemlje na razglednem hribu Cerje ter Borojevičev kamniti prestol. V naravni jami Pečinki so našli zavetje pred smrtonosnimi granatami številni vojaki. Večina tistih, ki spoštujejo spomin na preteklost, je z občudovanjem prehodila to zgodovinsko obarvano pot in se strinjala, da prva svetovna vojna zanima tudi mlajše rodove.

Vida Durn

Klement Jug – Iz zapuščine

NUK v Ljubljani pripravlja razstavo z naslovom Klement Jug – Iz zapuščine. Na njej bo prikazano gradivo iz njegove osebne zapuščine, ki jo je naši ustanovi pred leti daroval Lado Pohar. Gre za njegova pisma (predvsem izvoljenki Milki Urbančič), korespondenco, filozofske spise, dnevnik, ki ga je pisal, fotografije itn. Ob tem bodo predstavljene tudi vse knjižne izdaje njegovih spisov, pa tudi dela, povezana z njegovim življenjem in delom. Hkrati bodo na ogled predmeti in stvari, ki so bili Jugova osebna last, med njimi njegova alpinistična oprema (cepin, klini, smuči, ...). K sodelovanju so povabljene različne ustanove (Goriški muzej, Triglavski muzejska zbirka, Trentarski muzej, Arhiv SAZU iz Nove Gorice, arhiv Planinske zveze Slovenije), ki so prijazno priskočile na pomoč, tako da bo tokrat prvič ne enem mestu zbrana večina še danes dostopnega gradiva, povezanega z njegovim življenjem in delovanjem. Razstavo bo spremljal katalog z več besedili, ki bodo skušala osvetliti Jugovo osebnost in delo z različnih vidikov. Avtorji besedil so Lado Pohar, Dušan Jelinčič, Igor Škamperle in Marijan Rupert iz Rokopisne zbirke NUK, ki je tudi avtor razstave. Razstavo in katalog bo oblikovala Jugova sorodnica Darja Vuga. Razstava o eni najbolj vplivnih osebnosti v slovenskem gorništvu in alpinizmu bo na ogled od 24. 5. do 18. 6. 2005.

Marijan Rupert

Vodniško izpopolnjevanje v Kamniški Bistrici

Vodniški odbor MDO PD Ljubljane je 8. in 9. 4. 2005 v Domu v Kamniški Bistrici izvedel področno izpopolnjevanje vodnikov PZS v kopnih razmerah. Izpopolnjevanja se je udeležilo 26 vodnikov, 11 iz MDO PD Ljubljane, 11 iz Kamniškobistriškega MDO, 3 iz Primorsko-Notranjskega MDO in 1 iz MDO Gorenjske. Organizacijski vodja je bila Marinka Koželj Stepic. V petek je dr. Blaž Jereb s Fakultete za šport predstavil temo o didaktiki z aplikacijo na izdelavo vrhne ograje in gibanje ob njej. Nato je Marinka Koželj Stepic predstavila družabnost kot temo, ki je na vsaki planinski akciji močno zaželeno. V nadaljevanju so udeleženci izvedli miselno igro ter izmenjali izkušnje o pripravi družabnosti na različnih planinskih akcijah. V soboto zjutraj je dr. Mira Ažman predavala o zlomih in prvi pomoči v takih primerih. Temeljito je predstavila vse najpogostejše in tudi redkejša zlome ter povedala, kako ukrepati, da bo prva pomoč čim bolj učinkovita in kakovostna.

Nato je Bojan Pollak predstavil segment iz orientacije, to je orientacijo ob pomoči karte ter določitev posameznih točk v naravi. Udeleženci so po temeljiti pripravi v skupinah – v vsaki je bil inštruktor – odšli na praktično delo. Po kosilu je Drago Metljak predstavil del teme gibanje. Na programu so bili zabijanje klinov, izdelava sidrišča in vrhne ograje ter gibanje ob njej. To so udeleženci izvajali na posameznih delovnih točkah, ki so jih vodili posamezni inštruktorji. Kot inštruktorji praktičnega dela so sodelovali: Janez Ažman – GV, Darko Bernik – IPV, Darja Jenko – AI, Lojze Jerman – AI, Marinka Koželj Stepic – IPV, Drago Metljak – AI in Bojan Pollak – GV. Vodstvo je ugotovilo, da so bili udeleženci pri delu vestni in prizadevni. Ves čas izpopolnjevanja je vladalo zelo prijetno prijateljsko ozračje, tako med udeleženci samimi kot med udeleženci in inštruktorji.

Marinka Koželj Stepic

Iz Erjavčeve kočice so nam sporočili novo številko mobilnega telefona: 051 399 226.

10. tek k sv. Primožu

Brata Ivan in Lado Urh sta letos že desetič organizirala gorski tek k cerkvi sv. Primoža v okviru svojega matičnega kluba KGT Papež, pri katerem oba aktivno tečeta. Tek je vsako leto zadnjo soboto v marcu; letos je bil na velikonočno soboto, 26. marca. Start za vse kategorije je bil pri lovskem domu na Vegradu ob 10. uri. Do vrha (dolžina 4 km, višinska razlika 400 m) je teklo 136 tekačev, vseh pa je bilo 163. Novost je bila krajša proga (600 m) za deklice in dečke, ki so tekli za pokal Calcita; ta je poleg Avtoličarstva Papež tudi finančno močno pripomogel k izvedbi teka. Najmlajših je bilo 27. Zmagovalka med deklicami je bila Špela Čopi (AD Posočje), med dečki pa Anže Zupan (PK Kamnik). Med člani je zaslužen zmagal Sebastjan Zarnik (KGT Papež), ki je tudi letošnji rekorder Šmarne gore. Zarnik je s časom 15.42 izboljšal dosedanj rekord za 12 sekund. Med članicami je zmagala mladinka Kosoveljeva (Kobarid) s časom 19.48, med mlajšimi veterani pa prepričljivo Šalamun (KGT Papež), ki je tekel kar 9 tekov k sv. Primožu. Med udeleženci teka je bila tudi družina iz Velike Britanije; to kaže na priljubljenost teka tudi drugod. Vsak tekač je prejel spominsko majico in simboličen pirh. Vsi najmlajši so dobili ročno izdelana priznanja, najboljši pa še pokale. Na podelitvi pa so tekače čakale lepe denarne in praktične nagrade: najmlajše torta, najstarejšega Lada Černivca (72) pa lesena popotna palica. Černivec pravi, da vsa leta prihaja na tek zaradi prijaznosti in domačnosti prirediteljev. Več o teku na www.kgt.papez.com.

Mira Papež

5. nočni pohod na Javornik

Leta 2000 smo v Črnem vrhu ustanovili novo planinsko društvo. Pojavila se je ideja, da se organizira nočni pohod na Javornik

(1240 m). Pohod naj bi bil vsako leto ob februarški polni luni. Leta 2001 smo pripravili prvega. Zanimanje pohodnikov je iz leta v leto večje. 19. februarja letos so črnovrški planinci organizirali že peti pohod. Vpisno mesto je bilo v Črnem vrhu, tam je bil tudi start organiziranega pohoda ob pol osmih zvečer. Veliko planincev se je odpravilo že prej in tudi po drugih poteh, tako da je bila Pirnatova koča na Javorniku že od 18. ure polna. Ko je prišla glavčina pohodnikov, je bilo kar premalo prostora za vse. Vendar je lahko vsak dobil okrepčilo, poleg pijače je bila na voljo tudi topla hrana. Organizator pohoda PD Javornik ocenjuje, da je letos prišlo več kot 400 pohodnikov z vseh koncev Slovenije, največ pa je bilo seveda planincev iz bližnje okolice. Vreme je bilo pravo zimsko, kot se za ta čas spodobi. Pot je bila ponekod poledenela, vendar nezgod ni bilo. Vsi pohodniki so srečno prispeli do koče na Javorniku in nazaj v dolino. Za varnost so poskrbeli tudi člani GRS Tolmin.

Marko Rupnik, PD Javornik

Zimski pohod na Arihovo peč

Kaj se je 9. 2. 1945 zgodilo pod Arihovo pečjo? V neenakem boju z gestapovci, nemškimi policisti in Hitlerjevimi »Volkswehrom« - med njimi je bilo tudi precej domačinov v visokih nacističnih funkcijah - je na »Ravenci« izgubilo življenje osem partizanov, le štirje so preživeali. Mrtve partizane so najprej razkazovali pri Šentpetru, potem pa so jih zagrebli v površno izkopano jamo v Dravljah pri Šentjakobu. Jeseni 1945 so jih prenesli v skupni grob na šentjakobskem pokopališču. Zgodovinska resnica je, da so žrtve pod Arihovo pečjo v mednarodnem protifašističnem odporu prispevale pretresljiv krvni davek za osvoboditev izpod nacifašizma. Partizanski spomenik na šentjakobskem pokopališču ter spominski plošči v koči Slovenskega planinskega društva na Bleščeci pla-

nini in na kraju tragedije blizu nekdanjega bunkerja spominjajo na zločin pod Arihovo pečjo. V spomin na to tragedijo Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovec in Slovensko prosvetno društvo »Rož« iz Šentjakeba od leta 1979 naprej vsako leto prirejajo zimski pohod.

Občni zbor PD Šentjur

16. aprila se je več kot 40 članov in gostov zbralo v planinskem domu na Resevni na občnem zboru PD Šentjur. Med gosti so bili predstavnik PZS Martin Aubrecht, predsedniki sosednjih društev in tudi župan občine Šentjur Štefan Tisel. Predsednik je v poročilu poudaril, da se v društvu zelo aktivno ukvarjajo z izletništvom. V minulem letu so se ljudje množično udeležili izletov na Kum, Bukovico, Hom, Veliko Kozje, Golico, Pohorje (v dveh delih), Janče, Kriško goro, Prisojnik, Razor, Triglav, Travnik-Smrekovec, Žavčarjev vrh (dan planincev), Boč in Stolpnik ter izleta v neznano. Planinci so bili tudi na množičnih pohodih »Na Goro Oljko - zdravju naproti«, na Donačko goro ob kulturnem prazniku in na pohodu Dramlje-Žiče-Uršula. Društvo je organiziralo pohod na Resevno v spomin padlim (več kot 200 pohodnikov), prvomajsko srečanje delovnih ljudi na Resevni (več kot 800 navzočih) in kostanjev piknik v sklopu praznovanja občinskega praznika občine Šentjur. Predsednik je omenil tudi delo z mladimi iz OŠ Franja Malgaja z mentorico Alenko Žolger, v okviru katerega so bili organizirani nekateri izleti po

šolskem programu. Aktivni so bili tudi predšolski planinci iz šentjurskih vrtcev, ki jih vodi naša mentorica Pavla Brilej. Predšolski planinci so bili tudi na enotedenskem taboru v Logarski dolini, na katerega so šli tudi naši vodniki. Lani se je na novo usposobil en planinski vodnik. Predsednik je pojasnil, da je bilo društvo zelo aktivno pri urejanju planinskega doma na Resevni; največja investicija je bila ureditev nove kritine. To je bilo mogoče uresničiti le ob veliki podpori občine, donatorjev in sponzorjev. Predsednik se je na zboru zahvalil vsem sponzorjem, tudi z manjšimi darili, in vsem, ki so bili voljni opraviti kar več kot 500 prostovoljnih delovnih ur. V nadaljevanju je bil predstavljen program dela za leto 2005. Razpisi izletov so vedno objavljeni v Šentjurtčanu, na oglasni deski in na spletni strani www.planinskodrustvo-sentjur.si. Ob razpravi je podjetnik Franc Škoberne navzoče obvestil, da skupaj s šestimi podjetniki pripravlja postavitev nadomestne Vojkove kočice (zavetišča) na Resevni ob njihovi skupni organizaciji in stroških. Zavetišče bo verjetno postavljeno do občinskega praznika. Navzoči so dobro name-ro sprejeli z aplavzom. Na občnem zboru je bilo pohvaljeno tudi delo markacistov, ki dobro skrbijo za primerno označenost planinskih poti.

Ivan Straže

PD Križe v Glinščici

Pozna zima z obilico snega nam je onemogočila načrtovani pohod na Virnikov Grintavec nad Jezerskim, zato so se vodniki PD Križe odločili za obmorsko varianto. Malokdo izmed navzočih 50 udeležencev si je predstavljal, da

dolina Glinščice (po italijansko Val Rosandra) čisto blizu Trsta ponuja tak kamnit kanjon. Dolina Glinščice je narodni park, velik 503 hektarje, kraljestvo skalnih sten in spodmolov, burje, ruja in šipka. Rečica Glinščica izvira na slovenski strani, pri vasi Klanec, in si je utrla prehod na italijansko stran pri zaselku Botač. Mi smo se iz vasi Boljunec povzpeli na skalni rob; na njem so nas pozdravili cvetoči zvončki in podleski, preostala narava pa je bila še potopljena v zimsko spanje. Skalni rob se je spremenil v prijetno planoto, poraslo z mediteranskim drevjem. Pot je peljala naprej prek roba, do Marijine cerkve v Počeh, mimo slapu do zaselka Botač, pri katerem se je vzpela na traso stare železniške proge, in potem na drugi strani navzdol, nazaj do vasi. Pred vasjo so še vedno vidni ostanki starega rimskega vodovoda. Na koncu vasi, ob gledališču Franceta Prešerna, je nekakšen vodnjak, pri katerem gospodinja lahko perejo preproge, prepoteni turisti pa si umivamo utrujene noge. Na poti domov sta nam vodnika Olga in Marko organizirala tudi ogled zasebne zbirke predmetov iz I. svetovne vojne zbiratelja Srečka Rože v vasi Lokev pri Lipici (prve predmete - konzerve - je začel zbirati pri 4 letih). Zbirka je v ovalnem stolpu, ki so ga leta 1485 zgradili Benečani, in je resnično vredna ogleda (nekaj tisoč primerkov).

Ivana Valjavec

Odprtje fotografske razstave na Reki

V petek, 15. 4. 2005, je bilo v Slovenskem domu Kulturno-prosvetnega društva »Bazovica« na Reki odprtje fotografske razstave Vladimirja Habjana. Razstava je bila organizirana v počastitev tretje

obletnice delovanja planinske skupine v okviru planinskega društva Ilirska Bistrica. Odprl jo je predsednik društva Vitomir Vitaz, avtorja in razstavo z naslovom S poti po slovenskih gorah je predstavila Irena Mušič, pevski zbor društva pa je zapel tri planinske pesmi. Odprtja se je udeležilo veliko število članov društva, med drugimi tudi predsednik PD Ilirska Bistrica Aleš Poročnik, in prijetno druženje je trajalo pozno v noč. Tam je bil tudi Alan Čaplar, glavni urednik Hrvatskega planinarja, glasila Hrvaške planinske zveze. Urednik Planinskega vestnika je imel z njim delovni pogovor. Kulturno-prosvetno društvo »Bazovica« ima več sekcij, med katerimi je tudi planinska. Razmere za delo imajo res izredne, saj delujejo v preurejeni stari vili, v kateri so dvorana za sto ljudi, učilnica, razstavna soba in še vrsta drugih delovnih prostorov. Pred dobrim mesecem je imel tam potopisno predavanje Andrej Stritar, vabljeni pa so tudi drugi iz Slovenije. V. H.

Oživitev Planinske zveze Kosova in Metohije

Člani PD Zmaj iz Zvečana razmišljajo o možnosti obnovitve delovanja Planinske zveze Kosova in Metohije. Vsem njenim organom je namreč že pred več kot desetletjem potekel mandat in v tem času zveza ni delovala. Člani kosovskih planinskih društev, ki jih sicer ni veliko, želijo imeti svojo zvezo, saj bi tako imeli možnost skupnega nastopa, računajo pa tudi na pomoč KFOR-ja. Skupščina, na kateri bodo obnovili Planinsko zvezo Kosova in Metohije, je sklicana za nede-

9. šraufov spominski pohod bo v soboto, 14. maja 2005, v Krašnji (start in cilj pri gasilskem domu). Prijave na dan pohoda od 5.30 do 8. ure, prijavnina 1.000,00 sit (odrasli), 500,00 sit (otroci). Marjan Štrukelj

ljo, 15. maja, v Zvečanu. Dnevni red obsega izbiranje predsednika in članov upravnega odbora. V ta namen so vsa planinska društva s tega območja dobila poziv, naj na skupščino pošljejo po tri delegate. Tudi planinsko zvezo Srbije so povabili, naj pošlje svojega kandidata.

Povzeto po
<http://www.planine.info/>

Tone Mulh (1910-2005)

Le dan po uspešno izvedenem 23. novoletnem pohodu na Kum je planince presenetila in pretresla novica, da je umrl najstarejši član trboveljskega planinskega društva Tone Mulh. Še pred štirimi leti je bil z nami na devetnajstem tradicionalnem zimskem pohodu na Kum. Starosta kumskih in tudi trboveljskih planincev je končal svojo dolgo življenjsko pot. Rodil se je leta 1910 v Mali Loki pri Trebnjem. Rojenice so mu naklonile trdo življenje, vendar tudi bistrega duha in pridne roke. Izučil se je kovaškega poklica in se v poznih fantovskih letih zapo-

slil v vzhodnem obratu rudnika Trbovlje. Pri delu si je pridobil izkušnje in znanja na področju ključavničarstva, mehanike, motoroznanstva in drugih podobnih veščin. Svoje znanje je prenašal na člane Fotokluba, katerega predsednik je bil, ter Avto-moto društva. Kot tekmovalec je sodeloval tudi na motornih dirkah. V planinsko organizacijo se je vključil leta 1928, po vojni pa se je pridružil še tabornikom Črnega diamanta. Bil je tudi udeleženec NOB. Kot aktiven borec je sodeloval v zaščitni brigadi pri Glavnem štabu Slovenije, v Kočevskem Rogu. Vojaška enota se je bojevala vse od Črnomlja do Trsta in sodelovala pri osvoboditvi Trsta. Po osvoboditvi je ostal v vojski in opravljal odgovorna dela v okviru svoje kovinarske stroke ter sodeloval pri demontaži minskih sredstev in razstreliv. Demobiliziran je bil 31. julija 1945. Najvidnejše pa je bilo njegovo delo v planinski organizaciji v občini Trbovlje. V planinskem društvu je aktivno sodeloval pri graditvi Poldetove kočice na Mrzlici in drugih prostovoljnih akcijah. Član PD Kum-Trbovlje je bil vse od ustanovitve leta 1950. Vso svojo ljubezen do narave, fotografije in planinarjenja je v letih delovanja v PD Kum prenesel med člane novega društva. Nepogrešljiv je

bil pri graditvi nove kočice, adaptacijah in obnovitvenih delih. V času, ko večkrat nismo imeli oskrbnika, je poskrbel, da je bila kočica vedno odprta, tako, da je opravljal dežurstvo. V društvenih organih je deloval v gospodarskem in nadzornem odboru, izletniškem odseku in pri častnem razsodišču. Kot planinski vodnik je veliko prispeval k popularizaciji planinstva, saj je vodil številne izlete, predvsem pa prvopristopnike in skupine na Triglav. Dvakrat je prehodil Slovensko planinsko pot in štirikrat transverzalo od Kumrovca do Kuma. Na Triglavu je bil osemindesetkrat, zadnjič, ko je slavil svoj 80. rojstni dan. Najraje pa je društvene izlete in delovne akcije prenašal na fotografski papir, »za naše naslednike«, kot se je rad pošalil. Vedno je na izlete – predvsem v visokogorje – s seboj tovoril svojo težko kamero. Vsaj polovica društvenega fotografskega arhiva je nastala ob pomoči njegovega dela. Za vdano delo v društvih, v katerih je sodeloval, je bil nagraden z različnimi priznanji: spomnili so se ga taborniki, AMD, planinska organizacija pa se mu je zahvalila za njegovo delo v planinski organizaciji s podelitvijo zlatega znaka Planinske zveze Jugoslavije, zlatega znaka PZ Slovenije, zlatega znaka MDO Zavsavja, spominske plakete PZ Slovenije ob njegovi 70-letnici in državnega odlikovanja – reda dela s srebrnim vencem. Tone je bil sicer ponosen na podeljena priznanja, vendar pa je bil najbolj vesel dobre planinske družčine visoko v hribih, ki ji je pripovedoval o veselih dogodivščinah v gorah, pri planšarjih in v planinskih kočah. Na zadnjo pot smo ga pospremili 6. januarja, ponosni na njegovo delo, na planinske veščine, ki nam jih je vcepljal na turah, ponosni, da nam je bil učitelj in prijatelj, in hvaležni, da nam je odkrival lepote slovenskih gora. Kumovci se ga bomo spominjali kot iskrenega, pristnega planinskega prijatelja, ljubitelja gora in delavnega člana našega društva.

Albin Hauptman

Poletni haikuji

krava na paši
nad koritom zacinglja
lonček zame

sama na vrhu
pod goro nasproti
ledenik

počitek v senci
v ritmu diha
skarabej

nebeški mojster,
ne zagрни z oblaki
gorske kulise!

ožgane trave
izjočiva se v strugo,
popotni oblak!

gorska stena -
oprimek zareže v dlan
življenjske črte

v opoldanski pripeki
njegova kartica
s sla

a

a

a

a

a

pom

Alenka Zorman

Pomladni haikuji

po hudi zimi
se dotaknem breze -
nezlomljene

trobentica
pred cerkvijo - za njo
aprilski sneg

encijani
so obarvali grič -
kam naj stopim?

iz jutranjih meglic
je kos priklical
svetel dan

pomlad v vasi -
na grčavem hrastu
zelena le omela

v vasi zvoni poldne
z vetrom zaplešejo
češnjevi listki

Alenka Zorman

Vabijo gore

Vabijo gore
me iz dolin,
upreti ne more
njihov se sin.

S smehom na licu,
z žarom srca,
odzovem se klicu
belih gora.

Čez zasnežene
hodim poti,
v vrhove me žene,
kjer ni skrbi.

Sonce pripeka
vroče čez raz,
tam spodaj izteka
v snežni se plaz.

Jaz pa ledene
merim z očmi
razbičane stene,
kjer ni poti.

Skalam zaupam,
moj so idol;
prešerno zaukam,
čuje me dol.

Zvonko Čemažar

LIGHTENT

ARDECHE 38

samo 1300 g

samo 1200 g

LIGHTEC 550

samo 550 g

Nahrbtnik Ardeche 38	1200 g
Spalna vreča Lighttec 550	550 g
Šotor Lightent	1300 g

3050 g

Nič lažjega

